IZBOR

IZ

DJELA OVIDIJEVIH

ZA SREDNJE ŠKOLE

PRIREDIO

KOLOMAN RAC,

PROFESOR I. REALNE GIMNAZIJE ZAGREBAČKE

CIJENA: 10 KRUNA

U ZAGREBU

TROŠAK I NAKLADA KR. HRV.-SLAV. ZEMALJSKE VLADE

1919.

Ova se knjiga ne smije prodavati skuplje nego za cijenu naznačenu na prednjoj strani.

Kr. zemaljska tiskara.

Gdje je što?

Žepić: Pregled rimske književnosti.

Publije Ovidije Nazon.

S proljeća god. 43. pr. Is. rodio se u gorskom gradiću Sulmonu, neko 130 km Rimu na istok, veliki pjesnik rimski — Ovidije. Otac, starinom vitez, bogat čovjek, želio je, da mu djeca — Ovidije i drugi godinu dana stariji sin — budu ugledna gospoda. Zato ih povede u Rim na nauke. Stariji se sin oduševi za zvanje državničko i odvjetničko, te je marljivo učio, dok Ovidijevoj poletnoj duši pjesničkoj nijesu prijale puste deklamacije ni pretresanja o pravnim pitanjima. Otac opominje, kara, prijeti, ali uzalud; štogod piše i govori Ovidije, sve je stih. No pjesnik ipak gleda da ugodi ocu, pogotovo — čini se — kad mu je umr'o brat, kojemu je bilo tek 20 godina. Ide u činovnike. Kao „triumvir capitalis“ još s dvojicom nadgleda tamnicu, pazi, da se izvrše smrtne osude, i sudi robovima; poslije je kao član suda „centumviri stlitibus iudicandis“ sudac u manjim privatnim sporovima.

Služba omrzne pjesniku poletarcu, pušta je, ne će da se natječe za višu čast, koja bi ga dovela u senat. Pjesma mu je zanimanje, a bogatstvo vrelo bezbrižnu životu.

Od velikoga zamašaja za obrazovanost i razvitak pjesnikov bijaše putovanje pa drugovanje u Rimu.

Još sasvim mlad krenu s jednim starijim drugom pjesnikom u Grčku i u Malu Aziju. Na povratku se gotovo godinu dana zadrži na Siciliji.

U Rimu ga sretamo u društvu pjesnikâ. Osobito ga zanese vatreni elegik P r o p e r c i j e i glasoviti pjesnik oda — H o r a c i j e. Doskora čita — takav je onda bio običaj — u biranu društvu svoje prvijence, ljubavne elegije. Pjesme se svide, te se o njemu brzo pronese glas.

Otac ga, da bi nestaška prikovao uz dom, rano oženi. Ovidije se brzo rastane sa ženom, a ni drugi brak nije bio

sretan. Tek s trećom ženom, uglednom udovicom Fabijom, ulazi pod krov njegov bračna sreća, koju mu god. 8. posl. Is. razbije car August. On ga progna, ali mu ne dira u imovinu ni u građansko pravo. Nesreći su — kaže sam pjesnik — krivi „carmen“ i „error“.

Ovidiju je bilo 50 godina. Naglo mora on, onakva maza i miljenik dvora carskoga, na put zimi, za bure, daleko u Tome na Crnom moru. Mjesto pitome Italije ugleda divlju pustoš, nedoglednu stepu; nema raskoši prijatna doma, nema mila društva, duhovita razgovora. Oštra zima, vječna bojna buka barbarskih čopora pod zidovima tvrđave more mu tugom dušu. S vremenom istina nađe prijatelja, nauči domaći jezik, grad ga imenuje svojim građaninom i gleda da mu zasladi gorke časove, ali on gine i najzad sasvim klone, kad ga ni Tiberije na početku vlade svoje ne htjede pomilovati. God. 17. posl. Is. izdahne.

Rad mu pada u zlatno doba književnosti rimske, a može se podijeliti na troje: na pjesme ljubavne, na mitološke i na pjesme u izgonu.

Prvoj skupini pripadaju: Amores (u 3 knjige), Heroides, Ars amandi ili Ars amatoria (u 3 knjige), Remedia amoris i Medicamina faciei. Sve je ispjevano u elegijskom distihu. Amores su ljubavne elegije, a Heroides — 21 na broj, ali kao da nije sve od njega — pisma, što ih pišu žene i djevojke herojima, na pr. Penelopa Uliksu, Arijadna Teseju, Medeja Jasonu. Ars amandi puti, kako treba ljubav steći i zadržati; Remedia amoris podavaju lijek od nesretne ljubavi, a Medicamina faciei uče ženske, kako će ljepšati lice.

Ovamo se može uvrstiti i izgubljena tragedija Medeja, koju stari hvale i žale, što se pjesnik nije dao na pisanje drama.

U drugu skupinu idu: Metamorphoseon libri quindecim i Fastorum libri sex. Fasti su neki kalendar pjesnički u elegijskom distihu. Tu se razlaže postanje svetkovina rimskih i obredi njihovi. Pjesnik je smjerao napisati 12 knjiga, po jednu za svaki mjesec, ali je dospio svršiti samo polovicu. On je krnje djelo u Tomima mijenjao i prikazao ga plemenitomu Germaniku, članu porodice carske, ali ga nije nastavio i to, sva je prilika, zato, što nije pri ruci imao izvora, iz kojih bi crpao potrebnu građu.

Najbolje su, nema sumnje, djelo Ovidijevo Metamorfoze (μεταμόρφωσις, prijetvor). Napisane su u heksametru. U njima je pjesnik od priča grčkih umjetnički savio krasan vijenac. Počinje s postanjem svijeta, a svršuje s apoteozom Gaja Julija Cezara, koji se pretvara u zvijezdu repaticu. Priče se izvijaju jedna iz druge, prepleću se; u okvir jedne meće ih se po više. Odabrao je samo one, gdje se neko biće pretvara u drugo. Grk je, kako mu bijaše mašta živa, vidio u zvjezdama, zvjerinju, drvlju, bilju, kamenju, vodi bića, koja su nekad bila ljudi, ali su ih bogovi zbog pobožnosti ili oholosti ili pakosti njihove ili zbog svoje ljubavi k njima preobrazili, pače učinili bogovima. Pripovijedanje teče slatko, nema dosade.

Iz izgona se tužno glasi vila pjesnikova. Od pjesama, što ih je pjesnik ispjevao u Tomima, treba da se istaknu elegije jadikovke: Tristia u 5 knjiga i Epistolae ex Ponto u 4 knjige. Tristia rišu rodu i prijateljima u Rimu jade pjesnikove i trude se da ganu cara na milost. Druga zbirka radi o istom, samo što su pjesme upravljene određenim licima, te potom izlaze kao pisma.

Ovidije je vanredno darovit i duhovit pjesnik, ali uzvišenih ideala nema u njega. Lak slog, gladak stih, slatka riječ — to je snaga i veličina njegova. On je najbolji pripovjedač rimski.

Ovidija su rado čitali stari Dubrovčani, prevodili ga, crpli iz njega građu za djela svoja. Brno Karnarutić piše pjesničku pripovijest „Smrt Pirama i Tižbe“ u 5 pjevanja, Đon Palmotić sastavlja dramu „Natjecanje Ajača i Ulisa za oružje Akilovo“ i dramu „Elenu ugrabljenu“ — za potonju uzima građu iz Herojida, — Dinko Zlatarić prevodi u dvanaestercu „Pirama i Tizbu“, a sin njegov Šimun, vršnjak Gundulićev, želi u strofama od četiri osmerca prevesti sve Metamorfoze. Smrt ga u poslu zateče, a djelo dovrši njegov praunuk Ignjat Đorđić.

---

*

Iz „Metamorfoza“.

1. Četiri dobi svijeta.

(I. 89.—150.)

Aurea prima sata est aetas, **quae** vindice nullo,
Sponte sua, sine lege fidem **rectumque** colebat.
Poena metusque aberant, **nec verba** minacia fixo
Aere legebantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant ***sine vindice tuti.***
Nondum caesa suis, **peregrinum ut** viseret orbem,
Montibus in liquidas pinus **descenderat** undas,
Nullaque mortales **praeter sua** litora **norant.**
Nondum praecipites **cingebant oppida** fossae;
Non tuba directi, non **aeris cornua** flexi,
Non galeae, non ensis **erant; sine** militis usu
Mollia securae peragebant **otia gentes.**
Ipsa quoque immunis **rastroque intacta** nec ullis
Saucia vomeribus per se **dabat omnia** tellus,
Contentique cibis **nullo cogente creatis**
Arbuteos fetus montanaque **fraga legebant**

1. 1. **Sata est:** posađena je, nasta, bijaše. — **vindice nullo:** bez osvetnika, bez suca. — 2. **rectum:** pravo, pravda. — 3. **verba minacia:** prijetnje, određene kazni. — **fixo aere:** na postavljenim mjedenim pločama; stari bi urezali zakone u kamen, mjed ili napisali **na drvo.** — 4. **supplex turba:** ponizna čeljad; rod i prijatelji pratili bi **u mrkoj togi** — odgovara našoj crnini — tuženika na sud, da ganu porotu **na milost.** — 5. **erant:** t. j. tadašnji ljudi. — 6. **caesa:** caesa pinus (omorika) **nondum descenderat** suis montibus. — **orbem:** svijet. — 7. **liquidus:** židak. — 8. **norant:** noverant. — 9. **praeceps:** strm. — 10. **tuba directi, cornu flexi aeris:** gen. svojstva, ravna mjedena truba, zavinut mjeden rog. — 11. **sine militis usu:** bez pomoći vojničke, bez vojnika. — 12. **mollis:** blag. — **securae: bez brige.** — 13. **ipsa:** tellus. — **immunis:** prost; nije na silu **morala služiti čovjeku.** — 14. **saucius:** ranjen. — **per se:** sama od sebe. — 15. **nullo cogente:** bez svake sile. — 16. **arbuteus fetus:** planikov plod, planika. — **fragum:** jagoda. — **lego:** berem.

Cornaque et in duris haerentia mora rubetis,
Et quae deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver *erat aeternum*, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
 Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub *Iove* mundus erat, subiit *argentea* proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior aere.
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hiemes aestusque et inaequales autumnos
Et breve ver spatiis exegit quattuor annum.
Tum primum siccis aër fervoribus ustus
Canduit, et ventis glacies adstricta pependit.
Tum primum subiere domos. Domus antra fuerunt
Et densi frutices et vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuvenci.
 Tertia post illam successit *aënea* proles,
Saevior ingeniis et ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est *ultima ferro*.
Protinus irrupit venae peioris in aevum

17. **cornum:** drijenak. — **morum:** dud, ovdje kupina. — **rubetum:** (kupinov) grm. — 18. **Iovis arbor:** hrast; hrast je drvo Jupiterovo, lovor Apolonovo, omorika Neptunovo, mrča Venerino. — **glans:** žir. — 19. **tepens:** mlak. — 20. **aura:** zrak, povjetarac. — 21. **mulceo:** gladim, paham. — **sine semine:** bez sijanja, nesijan. — 22. **nec renovatus:** neoran po drugi put, nedvojačen. — **caneo:** bijelim se, sinjavim od. — 24. **ilex:** cer; u šupljem su drvetu bile pčele.

25. **Saturno:** Saturna (Krona) sruši s prijestola sin Jupiter, zlatno doba prestaje. — 26. **proles:** naraštaj, doba. — 28. **contraxit:** stegnu, skrati. — 29. **aestus:** žega, ljeto; plural pokazuje ponavljanje. — **inaequalis autumnus:** promjenljiva jesen. — 30. **spatiis exegit quattuor annum:** u četiri doba razdijeli godinu. — 32. **candesco:** razbijelim se, usijam se. — **ventis:** adstricta, ukočen, smrzao od. — **glacies:** led, ledenica. — 33. **primum:** prvi put. — **subiere:** t. j. ljudi. — 34. **frutex:** grm. — **cortex:** kora, ovdje liko. — 35. **semina Cerealia:** sjeme (zrnje) žitno; Cerera (Demetra) je božica žita, a znači i samo žito. — **sulcus:** brazda.

38. **saevior ingeniis:** naglije ćudi. — 39. **sceleratus:** zlopak; ljudi su istina ubijali u dvoboju, ali ne iz potaje; rata još nije bilo. — 40. **protinus:** mahom. — **venae:** in aevum venae peioris, gen. svojstva; vena, kovna žila, kov.

Omne nefas: fugere pudor verumque fidesque;
In quorum subiere locum fraudesque dolique
Insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi.
Vela dabant ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita; quaeque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis exsultavere carinae.
Communemque prius, ceu lumina solis et auras,
Cautus humum longo signavit limite mensor.
Nec tantum segetes alimentaque debita dives
Poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae,
Quasque recondiderat Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur *opes, irritamenta malorum*.
Iamque nocens ferrum *ferroque nocentius aurum*
Prodierat; prodit *bellum*, quod pugnat utroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer a genero, fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti;
Lurida terribiles miscent aconita novercae,
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas; et Virgo caede madentes,
Ultima caelestum, terras *Astraea* reliquit.

41. **verum:** istina. — 43. **amor habendi:** lakomstvo. — 45. **quaeque** et carinae, quae; carina, hrbat broda, brod. — 46. **exsultare:** poskakivati, obijesno igrati po; lađe su drsko izazivale božanstvo. — 47. **communemque:** humum. — **ceu lumina:** kao što je zajednička svjetlost. — 48. **cautus signavit:** oprezno, pomno označi; postavi međaše, a tim se zametnula razlika između bogata i siromašna. — 49. **seges:** usjev, ljetina. — **alimenta debita:** dužna hrana; zemlja duguje rataru. — **dives poscebatur humus:** od bogate (plodne) se zemlje tražila ljetina. — 51. **quasque:** et opes, quas. — **recondiderat:** subj. terra. — **admoverat umbris:** zaronila do u mrak. — 52. **irritamenta malorum:** gen. obj., mamac na zlo. — 53. **nocens:** poguban. — 54. **utroque:** t. j. gvožđem i zlatom. — 55. **crepitans:** zveketljiv. — 57. **gratia:** ljubav, sloga. — 58. — **imminet:** vir exitio (dat.) coniugis, smrću prijeti ženi. — 59. **luridus:** blijed, smrtonosan. — **aconitum:** vučji korijen, otrov. — 60. **ante diem:** prije vremena; sin pita vrače, kako će dugo još otac živjeti; rad bi se dokopati imutka. — 61. **iacet:** kao kakav svladani borac. — **Virgo Astraea:** Pravda, kći Astreja, oca svih zvijezda; drugi kažu, da je kći Jupitera i Temide. — **caedes:** ubistvo, krv. — **madentes:** terras, okvašenu. — 62. **caelestis:** nebesnik.

2. Likaon.

(I. 163.—174., 177.—200., 205.—252.)

Quae pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit et, facto nondum vulgata recenti,
Foeda Lycaŏniae referens convivia mensae,
Ingentes animo et dignas Iove concipit iras,
Conciliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis, caelo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis
Regalemque domum. Dextra laevaque deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis;
Plebs habitat diversa locis. Hac parte potentes
Caelicolae clarique suos posuere penates.
Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu,
Celsior ipse loco sceptroque innixus eburno
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Caesariem, cum qua terram, mare, sidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
„Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabat

2. 1. **Quae:** misli opakost ljudstva, ocrtanu potkraj 1. štiva. — **Saturnius:** sin Saturnov, Jupiter. — 2. **facto:** et foeda Lycaoniae mensae convivia, facto recenti nondum vulgata, referens; facto recenti, abl. aps., jer se tek zbilo, poradi novosti. — 3. **Lycaonius:** Lycaonis, mjesto gen. posvojnoga uzima pjesnik rado pridjev. — 4. **animo concipit:** zavrgne u duhu, u srcu mu plane. — 5. **tenuit mora nulla:** bez otezanja, smjesta dođoše.

7. **lactea:** nominativ, jer „nomen habet“ znači, koliko „vocatur“. — **notabilis ipso:** razbira se već po. — 9. **dextra laevaque:** parte. — 10. **nobilium:** misli 12 glavnih bogova nebeskih, a to su: Jupiter, Junona, Minerva, Vulkan, Apolon, Dijana, Mart, Venera, Vesta, Merkurije, Neptun, Cerera. — **valvis apertis:** na otvorena vrata pohađa „plebs“ (niži bogovi) dvore viših bogova, kao klijenti rimski svoju gospodu ujutru. — 11. **diversa locis:** abl. obzira, diversis locis, koji gdje. — **hac parte:** ovdje, t. j. do Jupitera. — **potentes:** nobiles. — 12. **penates:** kućni bogovi, kuća; ponere penates, udomiti se.

13. **recessus:** zabit, dvorana (dublje u kući). — 16. **caesaries:** kosa. — 17. **ora indignantia:** ljutita usta. — **solvo:** otvaram.

18. **illa tempestate:** illo tempore. — 19. **centum:** brachia, storuki anguipedes (zmijonozi) jesu Giganti, djeca Tartara i Zemlje; imadu zmajski rep mjesto nogu. Navalili su na nebo, ali ih je Jupiter svladao.

Inicere anguipedum captivo brachia caelo.
Nam quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore et ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus. Per flumina iuro
Infera, sub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius temptata; sed immedicabile corpus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi semidei, sunt rustica numina, Nymphae
Faunique Satyrique et monticolae Silvani.
Quos quoniam caeli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certe terras habitare sinamus!
An satis, o superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?“
Confremuere omnes, studiisque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Rex postquam voce manuque
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis,
Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit:
„Ille quidem poenas — curam hanc dimittite — solvit.
Quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures;
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo

20. **inicere captivo caelo:** prolepsa, ut caperetur; prevedi: dići stotinu ruka i oteti nebo. — 22. **corpus:** družba. — **pendeo:** visim o, polazim od. — **origo:** rod, pleme. — 23. **quā:** kuda, dokud. — **Nereus:** morski bog, more — 24. **flumina infera:** misli podzemnu rijeku Stigu, kojom se bogovi kao najsvetijom zakletvom kunu. — 26. **cunctus:** sav. — **temptata:** esse, da sam sve prije pokušao. — **corpus:** dio tijela. ud. — 27. **sincerus:** čist, zdrav. — **trahatur:** in perniciem, da se ne truje. — 29. **Faunus:** šumsko božanstvo, umije proricati; s vremenom posta isto, što grčki Pan. — **Silvanus:** šumski bog, čuvar stada, koje se za žege zaklanja u šumu. Isprva je jedan bog, poslije ih ima više, kao što se zbilo s Faunom. — 31. **quas:** terras, quas dedimus, (eos) habitare sinamus. — **certe:** bar. — 32. **an:** ili. — 33. **mihi:** struxerit insidias, podmuklo radio protiv mene.

35. **confremuere:** zažamoriše, stade žamor. — **studiis ardentibus:** svom vatrom. — **ausum talia:** Lycaonem, toga drznika. — 36. **deposcunt:** traže, da se kazni. — 38. **pressus:** utišan. — **gravitas:** dostojanstvo. — 41. **admissum:** nedjelo, grijeh. — **vindicta:** kazan. — **docere:** kazivati. — 42. **contigerat aures:** dođe do ušiju. — **infamia:** zao glas o. — 43. **falsam:** esse.

Et deus humana lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxae sit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Maenala transieram, latebris horrenda ferarum,
Et cum Cyllene gelidi pineta Lycaei.
Arcadis hinc sedes et inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse deum, vulgusque precari
Coeperat; irridet primo pia vota Lycaon,
Mox ait: „„Experiar, deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis. Nec erit dubitabile verum"".
Nocte gravem somno necopina perdere morte
Me parat. Haec illi placet experientia veri.
Nec contentus eo est; missi de gente Molossa
Obsidis unius iugulum mucrone resolvit,
Atque ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma
In domino dignos everti tecta penates.
Territus ipse fugit nactusque silentia ruris
Exululat frustraque loqui conatur. Ab ipso
Colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis
Vertitur in pecudes et nunc quoque sanguine gaudet.

44. **deus**: ja bog. — **lustrare**: razgledavati, obilaziti. — **sub imagine**: u prilici. — 45. **longa mora est**: longum est. — **noxa**: šteta, krivica, grijeh. — **minor**: vero, od istine. — **Maenala**: Menal, Kilena i Likej brda su u Arkadiji. — **latebris horrenda**: strašan sa skrovišta, strašno skrovište. — 48. **pinetum**: omorikova šuma, omorje. — 49. **Arcadis tyranni**: Lycaonis, anahronizam, jer se zemlja prozvala Arkadijom istom po unuku Likaonovu Arkadu. — 50. **crepusculum**: sumrak. — 51. **signa**: razumijeva se munja i grom. — 52. **votum**: molitva. — 53. **experiar**: discrimine aperto experiar, (utrum) deus hic an mortalis sit; discrimen, sredstvo za razlikovanje, pokus, dokaz. — 54. **verum**: istina. — 55. **gravem somno**: u tvrdu snu. — **necopinus**: nenadan. — 56. **haec illi**: tako mu se mili iskušati istinu. — 57. **gens Molossa**: u Epiru. — 58. **resolvit**: prereže. — 59. **semineces artus**: napo mrtve, napo žive ude. — **fervens**: vreo. — 60. **mollio**: mekšam, kuham. — **subiecto igni**: na vatri. — 61. **simul**: čim. — **mensis**: dat. uz glagole složene s „in". — **vindice flamma**: osvetnim plamenom, t. j. munjom. — 62. **in domino**: tecta everti in penates domino dignos; i penati su krivi, jer pod krovom njihovim nije Jupiter našao sigurna zaklona. — 63. **nactusque silentia ruris**: i dospjevši u tiho polje. — 64. **ab ipso**: Lycaone; s njegove ćudi. — 65. **colligit os**: usta skupe, u ustima se skupi. — 66. **vertitur**: okrene se, navali.

In villos abeunt vestes, in crura lacerti:
Fit lupus et veteris servat vestigia formae.
Canities eadem est, eadem violentia vultus,
Idem oculi lucent, eadem feritatis imago.
Occidit una domus. Sed non domus una perire
Digna fuit; qua terra patet, fera regnat Erinys.
In facinus iurasse putes. Dent ocius *omnes*,
Quas meruere pati — sic stat sententia — poenas!"
Dicta Iovis pars voce probant stimulosque frementi
Adiciunt, alii partes adsensibus implent.
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus et, quae sit terrae mortalibus orbae
Forma futura, rogant, quis sit laturus in aras
Tura? ferisne paret populandas tradere terras?
Talia quaerentes — sibi enim fore cetera curae —
Rex superum trepidare vetat subolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.

3. Potop.
(I. 262.—312.)

Jupiter htjede već udariti strijelom svojom na opaki svijet, ali se sjeti kobnoga časa, kada će jednom — tako reče Usud — gorjeti sva zemlja, more i nebo. On odloži gromove i namisli potopiti ljude.

Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quaecumque fugant inductas flamina nubes,
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum.

67. **villus**: dlaka. — **crus**: golijen, noga. — **lacertus**: miška, ruka. — 68. **lupus**: λύκος, Lycaon. — 70. **idem**: eidem. — 72. **digna fuit perire**: quae periret; zavrijedila je, da. — **Erinys**: kolektivno za Erinije; one ovdje gone čovjeka na zločin, da ga unište. — 73. **iurasse**: coniurasse, subj. homines; zavjerili su se. — **ocius**: što prije. — 75. **pars, alii**: jedni, drugi. — **stimulos adiciunt**: jare. — **frementi**: Iovi. — 76. **partes**: uloga, dužnost. — **adsensus**: pristajanje; pl. pokazuje, da radnja polazi od više lica. — 77. **iactura**: gubitak, nestatak. — 78. **mihi dolori est**: žalim. — 80. **paret**: sprema li, kani li (Jupiter). — 81. **sibi fore cetera**: drugo će, *kaže*, biti. — 82. **superum**: superorum. — **subolem**: origine mira, abl. svojstva, naraštaj čudna postanja; misli ljude, koji će postati od kamenja, što će ga poslije potopa bacati Deukalion i Pira. — **priori**: populo.

3. 1. Aeoliis: in antris, ogl. str. 8. b. 3. Eol je kralj Eolskih (Liparskih) otoka i bog vjetrova; drži ih u zatvoru, u pećini. — 2. **et quaecumque**: et flamina (vjetrove), quae fugant inductas (namaknute) nubes. — 3. **Notus**: jugoistočnjak. — 4. **picea caligo**: mrak kao smola crn. — **tectus vultum**: zastrvši lice.

Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulae. rorant pennaeque sinusque.
Utque manu late pendentia nubila pressit,
Fit fragor. Hinc densi funduntur ab aethere nimbi.
Nuntia Iunonis, varios induta colores,
Concipit *Iris* aquas alimentaque nubibus affert.
Sternuntur segetes, et deplorata colonis
Vota iacent, longique perit labor irritus anni.
Nec caelo contenta suo est Iovis ira, sed illum
Caeruleus frater iuvat auxiliaribus undis.
Convocat hic *amnes;* qui postquam tecta tyranni
Intravere sui, „Non est hortamine longo
Nunc“, ait „utendum. Vires effundite vestras —
Sic opus est — aperite domos ac mole remota
Fluminibus vestris totas immittite habenas!“
Iusserat. Hi redeunt ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato volvuntur in aequora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit; at illa
Intremuit motuque vias patefecit aquarum.
Exspatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque satis arbusta simul pecudesque virosque
Tectaque cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit potuitque resistere tanto

5. **barba:** vjetrovi su bradati starci. — **canus:** sijed; de canis capillis. — 6. **rorant pennae:** cijedi se s krilâ. — **sinus:** bore, nabrana haljina. — 7. **pendens:** nadvit. — **pressit:** Notus. — 8. **fragor:** prasak, t. j. grom. — 10. **concipit:** srče; stari drži, da duga pije vodu i vuče u oblake. — 11. **sternere:** povaljivati. — **colonis:** dat. mjesto „a colonis“; colonus, seljak, ratar. — 12. **votum:** želja, nada. — **irritus:** uludo.

14. **caeruleus frater**: Neptun (Posidon); caerulei (sinji) zovu se vodeni bogovi po boji vode. — **auxiliaribus undis**: valovi su kao kakve pomoćne čete; prevedi: hiti u pomoć s valovljem. — 15. **hic**: Neptun; dvori su mu u dubini morskoj. — **amnes**: rijeke su bogovi, bradati i rogati starci. — 18. **domos**: dom su rijekama vrela i pećine pod vodom. — **moles**: nasip. — 19. **fluminibus immittere habenas**: puštati uzde vodi kao konju, neka svom snagom juri; ta slika ostaje u „relaxare“ (popustiti uzdu, razuzdati žvalo) i u „defrenato cursu“ (razuzdanim tokom).

22. **ipse**: Neptun; ostve (tridens) su mu žezlo. — 23. **motu**: od potresa. — 24. **exspatiata**: razlivši se. — **flumina**: vode. — 25. **sata**: usjevi. — **arbustum**: drveće. — **simul cum**: zajedno sa. — 26. **cum suis sacris**: penatibus. — **penetralia**: odaje.

Indeiecta malo, culmen tamen altior huius
Unda tegit, pressaeque latent sub gurgite turres.
Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant;
Omnia *pontus* erat. Deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem, cumba sedet alter adunca
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille supra segetes aut mersae culmina villae
Navigat, hic summa piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi, si fors tulit, ancora prato,
Aut subiecta terunt curvae vineta carinae.
Et, modo qua graciles gramen carpsere capellae,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
Mirantur sub aqua lucos urbesque domosque
Nereïdes, silvasque tenent delphines et altis
Incursant ramis agitataque robora pulsant.
Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones,
Unda vehit tigres; nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quaesitisque diu terris, ubi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur; quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi ieiunia victu.

28. **indeiectus**: neoboren. — **culmen**: sljeme (kućno). — **huius**: domus. — 29. **pressus**: potopljen; pressae latent: potopile se, i nestalo ih. — **turres**: visoke kuće, dvori.

32. **cumba**: na čamcu. — **aduncus**: uvinut, bokat. — 35. **summa**: in ulmo, na vrhu brijesta. — **deprendit**: lovi. — 36. **si fors tulit**: ako je namjera koga namjerila. — 37. **subiectus**: pod sobom. — **terere**: grepsti. — **vinetum**: vinograd. — **carina**: hrbat broda, brod; curvae carinae, lađe sa zavinutim hrptom. — 38. **modo qua**: kud maločas. — **gracilis**: vitak. — 39. **deformis**: ružan. — **phoca**: tulanj. — 41. **Nereides**: kćeri morskoga boga Nereja; zalaze u kopno, gdje nikad nijesu bile. — **altis incursant ramis** dat., ogl. str. 10. b. 61.; nalijeću na. — 42. **agitataque pulsant**: prolepsa;: udaraju o hrastove, sve se oni tresu. — 44. **fulmen**: munja, ovdje zubi. — 45. **crus**: golijen, noga. — **ablato**: cervo; jelenu, što ga odnese voda. — 47. **lassatus**: iznemogao. — **volucris**: krilata, ptica. — **vaga**: vágata, natumaravši se. — 48. **obruere**: potapljati. — **immensa licentia ponti**: bez kraja raspojasano more. — 49. **novi**: neviđeni. — **cacumen**: vrhunac. — 50. **maxima pars**: animalium. — 51. **ieiunium**: post, glad. — **inopi victu**: s oskudice hrane.

4. Deukalion i Pira.
(I. 313.—415.)

Separat Aonios Oetaeis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit, sed tempore in illo
Pars maris et latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnasus, superantque cacumina nubes.
Hic ubi *Deucalion* — nam cetera texerat aequor —
Cum *consorte tori* parva rate vectus adhaesit,
Corycidas Nymphas et numina montis adorant
Fatidicamque Themin, quae tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam nec amantior aequi
Vir fuit, aut illā metuentior ulla deorum.
Iuppiter, ut liquidis stagnare paludibus orbem
Et superesse virum de tot modo milibus *unum*,
Et superesse videt de tot modo milibus *unam*,
Innocuos ambo, cultores numinis ambo,
Nubila disiecit nimbisque aquilone remotis
Et caelo terras ostendit et aethera terris.
Nec maris ira manet, positoque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi supraque profundum

4. 1. **Separat**: Phocis (Fokida) separat Aonios (Beoćane, Beotiju) ab arvis Oetaeis; etske su poljane pod planinom Etom u Tesaliji. — 3. **subitarum aquarum**: nenadne poplave. — 4. **petit**: propinje se do. — **arduus**: strm. — **duobus**: Parnas je dvoglav, ima dva vrha. — 5. **superare**: dizati se nad. — 6. **hic**: in cacuminibus. — 7. **consors tori**: bračna drúga; torus, jastuk, krevet, brak. — **rate vectus**: na ladi. — 8. **Corycidas**: grč. oblik; koričke su vile prebivale u Koričkoj pećini na Parnasu. — **numina montis**: Muze. — 9. **Themin**: grč. oblik; Temida je kći Urana (Neba) i Zemlje. — Prva je proročiste delfijsko imala Zemlja — početak su proročištu pare iz zemlje, — a nju naslijedi kći Temida, a Temidu sestra Feba, baka Apolonova; ona preda proročište Febu Apolonu. — 9. **oracla**: oracula, sinkopa. — 10. **amantior aequi**: veći pravednik; gen. uz participe pokazuje stalne crte značaja. — 11. **metuens deorum**: bogobojazan.

12. **liquidus**: tekući, voden. — **stagno**: pod vodom sam, pokrit sam. — **orbis**: svijet. — 13. **modo**: maločas. — **unum**: samo jedan. — 15. **innocuus**: nedužan. — 17. **aethera**: grč. oblik, nebo.

18. **posito**: deposito. — **tricuspis telum**: tridens, trozube vile, ostve. — 19. **profundum**: dubina, more.

Exstantem atque umeros innato murice tectum
Caeruleum *Tritona* vocat conchaeque sonanti
Inspirare iubet fluctusque et flumina signo
Iam revocare dato. Cava bucina sumitur illi,
Tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo,
Bucina, quae, medio concepit ubi aëra ponto,
Litora voce replet sub utroque iacentia Phoebo.
Tunc quoque, ut ora dei madida rorantia barba
Contigit et cecinit iussos inflata receptus,
Omnibus audita est telluris et aequoris undis,
Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
Iam mare litus habet, plenos capit alveus amnes,
Flumina subsidunt, collesque exire videntur.
Surgit humus, crescunt loca decrescentibus undis;
Postque diem longam nudata cacumina silvae
Ostendunt limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
„O soror, o coniunx, o femina sola superstes,

20. **exstantem atque tectum Tritona**: koji je virio iznad mora, a pleći su mu bile pokrite. Triton je sin Neptuna i Amfitrite, glasnik Neptunov; truba mu je školjka (concha). — **umeros**: na grčku ak. obzira uz participe perfekta pas. i pridjeve. — **innatus**: prirastao. — **murice**: mjesto pl.; murex, puž, iz kojega se dobivala skerletna boja. — 21. **caeruleus**: ogl. str. 12. b. 14. — **sonans**: glasan. — 22. **inspirare**: trubiti u, ogl. str. 10. b. 61. — 23. **illi**: ab illo; uz pasiv dolazi rado dativ mjesto ablativa s prijedlogom ili bez njega. — 24. **tortilis**: savijen. — **in latum**: ušir — **turbine ab imo**: od donjega kraja zavoja, t. j. od dulca. — 25. **bucina**: truba. — **concepit**: aëra, uhvati, usrkne zrak; aëra, grč. oblik. — 26. **sub utroque iacentia Phoebo**: Febo, bog sunca, sunce; na istoku i zapadu. — 27. **ora**: rorantia barba madida, usta vlažna od mokre brade. — 28. **contigit**: subj. bucina. — **inflata**: (bucina) dahom. — **iussos receptus**: mjesto iusso receptui, po zapovijedi na uzmak. — 29. **omnibus undis**: dat. mjesto abl., ogl. str. 15. b. 23. — 30. **et quibus**: et omnes undas, quibus est audita, coërcuit. — 31. **alveus**: korito. — 32. **flumina**: vode. — 33. **decrescere**: opadati. — 34. **dies**: vrijeme. — **nudatus**: odgaljen, bez vode, suh. — **cacumen**: vršak. — **silvae**: subj. — 35. **limus**: blato.

36. **redditus erat**: osvanu opet. — 37. **desolatus**: pust. — **agere silentium**: mukom mučati. — **altus**: dubok, groban. — 39. **soror**: zapravo bratučeda. Deukalionu je i Piri djed Japet, koji rodi Prometeja i Epimeteja. Prometejev je sin Deukalion, a Epimetejeva kći Pira.

Quam commune mihi genus et patruelis origo,
Deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt;
Terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
Nos duo turba sumus; possedit cetera pontus.
Haec quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
Certa satis: terrent etiamnunc nubila mentem.
Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animus, miseranda, foret? Quo sola timorem
Ferre modo posses? Quo consolante doleres?
Namque ego, crede mihi, si te quoque pontus haberet,
Te sequerer, coniunx, et me quoque pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus atque animas formatae infundere terrae!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus —
Sic visum superis — hominumque exempla manemus."
Dixerat, et flebant. Placuit caeleste precari
Numen et auxilium per *sacras* quaerere *sortes*.
Nulla mora est. Adeunt pariter Cephisidas undas,
Ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctae
Ad delubra deae, quorum fastigia turpi
Pallebant musco, stabantque sine ignibus arae.

40. **commune genus**: jedna krv. — **patruelis origo**: rod po stricu. — 41. **deinde**: dejnde, siniżeza. — **torus**: krevet, brak. — 42. **terrarum**: turba sumus, ljudstvo smo svijetu. — 43. **possido**: uzmem. — 44. **haec quoque adhuc**: fiducia vitae nostrae non est certa, ni ovo sada još nije čvrst zalog životu. — 46. **fatis**: dat., smrti. — 47. **animus foret**: bilo bi pri duši. — 48. **quo consolante doleres**: tko bi te u tuzi tješio? — 51. **populos**: homines. — **reparare**: obnoviti, uskrsnuti koga. — **paternis artibus**: otac je njegov stvorio prvoga čovjeka od zemlje. — 52. **formatae terrae**: liku zemljanu. — 54. **hominum exempla**: prilike ljudske.

55. **placuit**: iis, odlučiše. — 56. **numen**: Temidu. — **sors**: proroštvo. — 57. **nulla mora est, adeunt**: smjesta pođu. — **Cephisides undae**: voda Kefis; Kefis teče Fokidom, dosta daleko od Delfa. — 58. **liquidus**: bistar. — **vadum**: pličina, korito. — **notus**: znan, star. — **libare**: grabiti, zahvatiti (vode). — **irrorare**: orositi, škropiti; tko ide pred boga, treba da je čist, a očistiti se može živom vodom. — **liquor**: tekućina, voda. — 60. **vestibus**: ogl. str. 10. 61. — **vestigia flectere**: upravljati korak. — 61. **fastigium**: zabat; on je sjajan ures hramu, iskićen kipovima. — 62. **palleo**: blijed sam, žutim se. — **muscus**: mahovina.

Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi gelidoque pavens dedit oscula saxo,
Atque ita: „Si precibus" dixerunt „numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira deorum,
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit, et mersis fer opem, mitissima, rebus."
Mota dea est sortemque dedit: „Discedite templo
Et velate caput cinctasque resolvite vestes
Ossaque post tergum magnae iactate parentis".
Obstipuere diu, rumpitque silentia voce
Pyrrha prior iussisque deae parere recusat
Detque sibi veniam, pavido rogat ore pavetque
Laedere iactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt caecis obscura latebris
Verba deae sortis secum inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet et „Aut fallax", ait, „est sollertia nobis,
Aut pia sunt nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est. Lapides in corpore terrae
Ossa reor dici, iacere hos post terga iubemur."
Coniugis augurio quamquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeo caelestibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid temptare nocebit?
Descendunt velantque caput tunicasque recingunt
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa — quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas? —

63. **templi tetigere gradus**: stupiše hramu na stube; pribjegar ne smije u svetište. — 64. **pronus**: nagnut, ničice. — 66. **victus**: ganut. — **remollescere**: ublažiti se. — 67. **Themi**: grč. oblik. — **qua**: arte, na koji način. — 68. **mersae res**: potopljen svijet. — 70. **velate**: Rimljani zastiru glavu, da ih što ne smeta u pobožnosti: haljinu raspaše pobožnik u znak, da se predaje volji Božjoj. — 71. **ossaque**: magnae parentis. — 74. **paveo**: žacam se. — 75. **laedere**: maternas umbras; velik je grijeh dirati u ostatke tijela pokojnikova. — 76. **caecis**: deae sortis verba caecis latebris obscura, crnom tamom za strte riječi božičina proroštva; latebra, zapravo skrovište. — 77. **secum**: repetunt. — **inter seque**: et inter se volutant, u sebi prevrću. — 79. **fallax est sollertia nobis**: vara me um; sollertia, zapravo vještina. — 80. **pius**: bez grijeha, čist. — 83. **augurium**: tumačenje. — **Titania**: ona je Titanka, jer joj je djed Japet Titan, potom i otac Epimetej i stric Prometej. — 85. **monitum**: opomena, savjet. — 86. **recingere**: raspasati. — 87. **iussos**: po zapovijedi. — **post vestigia**: iza sebe na put, iza sebe.

Ponere duritiem coepere suumque rigorem
Mollirique mora mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt naturaque mitior illis
Contigit, ut quaedam, sic non manifesta, videri
Forma potest hominis, sed uti de marmore coepta,
Non exacta satis rudibusque simillima signis.
Quae tamen ex illis aliquo pars umida suco
Et terrena fuit, versa est in corporis usum;
Quod solidum est flectique nequit, mutatur in ossa;
Quae modo vena fuit, sub eodem nomine mansit;
Inque brevi spatio superorum numine saxa
Missa *viri* manibus faciem traxere *virorum*
Et de *femineo* reparata est *femina* iactu.
Inde genus durum sumus experiensque laborum
Et documenta damus, qua simus origine nati.

5. Faetont.

(II. 1.—69., 76.—128., 134.—183., 187.—194., 200.—216., 224.—236., 260.—328.)

Jednom se pred vršnjakom svojim Epafom, sinom Jupitera i argivske kraljevne Ije, pohvalio Faetont, sin Klimenin, da mu je otac Febo Apolon. Epaf poreče. Faetont se potuži majci, a ona se zakune, da je pravi sin Febov, i otpravi ga ocu u dvore.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro flammasque imitante pyropo,
Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat,
Argenti bifores radiabant lumine valvae.

89. **ponere**: deponere. — 90. **mora**: abl., pomalo. — **mollitaque**: saxa. — **ducere formam**: primati oblik. — 91. **natura**: biće. — **mitis**: mek. — 92. **ut, sic**: mogao si *doduše* vidjeti neki oblik ljudski, *ali opet* ne jasan, već kao. — 93. **coeptus**: istom započet. — 94. **exactus**: izrađen. — **rudis**: sirov. — **signum**: kip. — 95. **quae**: pars, quae umida fuit. — **sucus**: sok, vlaga. — 96. **in corporis usum**: za korist tijelu, prometnu se mesom. — 97. **solidus**: tvrd. — 98. **modo**: onaj čas. — **vena**: žila. — 99. **spatium**: vrijeme. — **superorum numine**: po volji višnjih. — 100. **faciem trahere**: dobivati oblik. — 101. **femina**: žena, ženski rod. — 102. **experiens laborum**: mukotrpan, ogl. str. 14. b. 10.; ljudi su poduzetni, trpe svaku muku.

5. 2. **Micans**: blistav. — **flammas imitans**: nalik na plamen, žarki kao plamen. — **pyropus**: od πῦρ i ωπο (οπ u ὁράω), smjesa bakra i zlata, tuč. — 3. **cuius**: fastigia (zabat); dvor je nalik na hram. — 4. **argenti**: lumine. — **bifores valvae**: dvokrilna vrata. — **radiare**: sijevati, sjati.

Materiam superabat opus. Nam *Mulciber* illic
Aequora caelarat medias cingentia terras
Terrarumque orbem caelumque, quod imminet orbi,
Caeruleos habet unda deos, Tritona canorum
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementem
Aegaeona suis immania terga lacertis,
Doridaque et natas, quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quaedam. Facies non omnibus una,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.
Terra viros urbesque gerit silvasque ferasque
Fluminaque et Nymphas et cetera numina ruris.
Haec super imposita est caeli fulgentis imago
Signaque sex foribus dextris totidemque sinistris.
Quo simul acclivi *Clymeneïa* limite *proles*
Venit et intravit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus
Consistitque procul. Neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veste sedebat
In solio *Phoebus* claris lucente smaragdis.

5. **opus**: djelo, izradba. — **Mulciber**: Vulkan (Hefesto); zove se tako, jer je bog vatre, a vatra tali gvožđe i druge kovove (mulcet ferrum, *f* prelazi u *b*, na pr. rufus, ruber). On je kovač umjetnik, radionica mu je pod Etnom, a radnici su Kiklopi; on kuje ocu Jupiteru munje. — **illic**: na vratima. — 6. **caelare**: izrađivati. — **medias terras**: obj. od cingentia; more, što opkoljuje zemlju na sredini, t. j. što se prostrlo oko zemlje. — 7. **terrarum orbem caelumque**: obj. od caelarat. — 8. **caeruleus**: ogl. str. 12. b. 14. — **Tritona**: Protea, Aegaeona, Dorida, grč. oblici: za Tritona ogl. str. 15. b. 20. — **canorus**: glasan, trubač (sa školjkom na ustima). — 9. **Proteus**: morski bog, umije proricati, a pretvara se u razne likove. — **ambiguus**: promjenljiv, mnogolik. — **balaena**: kit. — **premere**: držati se, jahati na. — 10. **Aegaeon**: storuki div morski. — **immanis**: golem. — **lacertus**: miška, ruka. — 11. **Doris**: žena morskoga boga Nereja. — **nata**: filia. — **pars, pars**: jedne, druge. — **nare videtur**: vidiš, gdje plivaju. — 12. **moles**: greben. — **siccare**: sušiti. — 13. **pisce**: piscibus. — 14. **diversus**: sasvim drugi. — **qualem**: faciem; kako pristaje sestrama. — 16. **numina ruris**: Fauni, Satiri i Silvani, ogl. str. 9. b. 29. — 18. **signa**: zviježđa suncopasa. — **foribus dextris**: na desnom krilu (vrata). — 19. **quo**: t. j. u dvor. — **simul**: čim. — **acclivi limite**: uzbrditim putem; dvori i hramovi obično su na visu. — **Clymeneia**: ogl. str. 8. b. 3.; Klimena je kći Okeana i Tetide (Thetys, ne Thetis, mati Ahilejeva). — 21. **patrius**: očev. — **vestigia ferre**: upraviti korak. — 22. **propiora**: izbliza. — **ferre**: podnositi. — 23. **lumina**: pl. pokazuje veličinu. — 24. **solium**: prijesto

A dextra laevaque Dies et Mensis et Annus
Saeculaque et positae spatiis aequalibus Horae,
Verque novum stabat cinctum florente corona,
Stabat nuda Aestas et spicea serta gerebat,
Stabat et Autumnus, calcatis sordidus uvis,
Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos.
Inde loco medius rerum novitate paventem
Sol oculis iuvenem, quibus aspicit omnia, vidit,
„Quae“ que „viae tibi causa? quid hac“ ait „arce petisti,
Progenies, Phaëthon, haud infitianda parenti?“
Ille refert: „O lux immensi publica mundi,
Phoebe pater, si das huius mihi nominis usum,
Pignora da, genitor, per quae tua vera propago
Credar, et hunc animis errorem detrahe nostris!“
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios propiusque accedere iussit
Amplexuque dato „Nec tu meus esse negari
„Dignus es, et Clymene veros,“ ait „edidit ortus.
Quoque minus dubites, quodvis pete munus, ut illud
Me tribuente feras. Promissis testis adesto
Dis iuranda palus oculis incognita nostris!“
Vix bene desierat, *currus rogat* ille *paternos*
Inque diem *alipedum ius et moderamen equorum.*

---

27. **novus**: mlad. — 28. **nudus**: lako odjeven. — **spiceum sertum**: vijenac od klasja. — 29. **sordidus**: zamrljan, poprskan od. — **calcare**: gaziti, tiještati; u Italiji se rado gazilo grožđe. — 30. **hirsuta capillos**: kuštrave kose, ogl. str. 15. b. 20. — 31. **inde**: (s prijestola) Sol oculis vidit. — **loco medius**: abl. obzira, na srijedi, iz sredine; opkoljen je družbom svojom. — 33. **hac arce**: dodaj in. — 34. **Phaeton**: progenies haud infitianda parenti, kojega se nesmije odreći otac; Febo kao svevidni bog zna, zašto dolazi sin. — 35. **publicus**: opći. 36. **das usum nominis**: ako té smijem tim imenom (ocem) zvati. — 37. **pignus**: jamstvo, znak. — **propago**: mladica, koljeno, čedo. — 38. **credar**: vjerovat će, da sam. — **animis**: iz srca. — **error**: sumnja. — 40. **radius**: zraka. **negari dignus es**: qui negeris. — 42. **veros edidit ortus**: po istini je rekla, čiji si. — 43. **quoque**: et quo. — 44. **me tribuente feras**: iz moje ruke dobiješ. — **promissum**: óbećanje. — 45. **dis iuranda palus**: voda (Stiga), kojom se moraju kleti bogovi. — **incognita**: Febo kao bog svijetla ne pozna mraka podzemaljskoga. — 46. **bene**: pravo. — 47. **in diem**: za jedan dan. — **alipes**: brzonog; konji imadu krila na lopaticama, ne na nogama. — **ius**: vlast. — **moderamen**: upravljanje.

Paenituit iurasse patrem. Qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, „Temeraria,“ dixit,
„Vox mea facta tua est. Utinam promissa liceret
Non dare! Confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, et quae nec viribus istis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale, quod optas.
Plus etiam, quam quod superis contingere fas est,
Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit:
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
Me valet excepto. Vasti quoque *rector Olympi*,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus; et quid Iove maius habemus?
Ardua prima via est, et qua vix mane recentes
Enituntur equi; medio est altissima caelo,
Unde mare et terras ipsi mihi saepe videre
Sit timor et pavida trepidet formidine pectus.
Ultima prona via est et eget moderamine certo.
Tunc etiam, quae me subiectis excipit undis,
Ne ferar in praeceps, Tethys solet ipsa vereri.
Forsitan et lucos illic urbesque deorum
Concipias animo delubraque ditia donis
Esse? Per *insidias iter est formasque ferarum.*

---

49. **temeraria**: vox mea facta est tua (voce); s tvoje riječi iziđe moja nepromišljenom. — 51. **non dare**: ne održati. — **natus**: sin. — **negare**: uskratiti. — 52. **non tuta**: opasna. — **voluntas**: želja. — 53. **magna**: munera. — 54. **conveniant**: konj. u posljedičnoj rečenici; prema kojima (darima) nije ta (tvoja) snaga. — 55. **sors**: usud, žiće. — 56. **contingere fas est**: može zapasti. — 57. **nescius**: u neznanju, u ludosti. — **placeat licebit**: konj. dopusni; neka se (slobodno) svaki sobom gradi. — 58. **axis**: osovina, kola. — 59. **me excepto**: osim mene. — **vastus**: golem. — 60. **fera**: fulmina. — 61. **non agat**: konj. potencijalni, ne bi mogao ravnati. — 62. **prima**: isprva. — **qua**: via. — **recens**: čil. — 63. **eniti**: uspinjati se. — **unde sit**: ogl. str. 21. b. 54.; te me je strah odande. — 66. **ultima**: na kraju. — **pronus**: nizbrdit. — **eget moderamine certo**: treba sigurne ruke. — 67. **etiam**: (pače) Thetys, quae excipit, solet vereri, ne; navečer dočekuje Tetida kola-Sunčeva, ujutru ih otprema. — **subiectus**: podastrt. — 68. **in praeceps**: u bezdan. — 69. **lucos urbesque deorum**: gajevi i gradovi su božji, jer u njima imadu bogovi svetinje svoje. — 70. **concipias animo**: vidiš u duhu. — **dona**: zavjetni darovi. — 71. **formae ferarum**: likovi zvjerinja u suncopasu.

Utque viam teneas nulloque errore traharis,
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri
Haemoniosque arcus violentique ora Leonis,
Saevaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore et naribus efflant,
In promptu regere est: vix me patiuntur, ubi acres
Incaluere animi, cervixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave, dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis? Do pignora certa timendo,
Et *patrio* pater esse *metu* probor. Aspice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora posses
Inserere et *patrias* intus deprendere *curas!*
Denique, quidquid habet dives, circumspice, mundus,
Eque tot ac tantis caeli terraeque marisque
Posce bonis aliquid: nullam patiere repulsam.
Deprecor *hoc unum*, quod vero nomine *poena*,
Non *honor* est. Poenam, Phaëthon, pro munere poscis!
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?

---

72. **utque**: pa makar. — **errore trahi**: zaći stramputicom. — 73. **per tamen**: tamen per cornua. — **adversi**: k tebi okrenuta (da te zahvati). — 74. **Haemonii arcus**: ogl. str. 19. b. 23.; Hemonija (Tesalija) domovina je Kentaurâ, a stari su držali, da se Kentaur Hiron pretvorio u „strijelca“ na nebu. — **ora** ralje. — 75. **saevaque**: et per Scorpion saeva brachia longo circuitu curvantem. — 76. **aliter**: štipavac, vrebajući plijen, privuče štipaljke na leđa i širi ih u okrug, a rak ih pruža koso naprijed. — 77. **nec tibi**: in promptu est, i nije ti lako. — **animosus**: dašćući. — 78. **naris**: nozdrva. — 79. **ubi**: čim. — 80. **incaluere animi**: raspali se bijes, ogl. str. 19. b. 23. — 81. **funestus**: koban. — 82. **dum resque**: et dum res sinit, dok još smiješ. — **corrigere vota**: opozvati, odreći se želje: pl. pokazuje grozotu. — 84. **timendo**: bojeći se, u strahu (za te). — 85. **et patrio**: metu probor pater esse, očinski strah dokazuje, da sam. — 86. **oculos inserere**: zaviriti. — 87. **deprendere**: zateći, vidjeti. — 88. **denique**: circumspice, quidquid habet, et e tot ac tantis bonis posce; mjesto neizravnoga pitanja uzimaju pjesnici rado relativnu rečenicu. — 90. **repulsa**: pad kandidatov kod izbora; prevedi: ništa ti ne ću zakratiti. — 91. **deprecor hoc unum**: samo toga se, molim, okani. — **vero nomine**: zapravo — 93. **collum**: vrat. — **ignarus**: luda.

Ne dubita, dabitur — Stygias iuravimus undas, —
„Quodcumque optaris: sed tu *sapientius* opta!“
Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat
Propositumque premit flagratque cupidine currus.
Ergo, qua licuit, genitor cunctatus ad altos
Deducit iuvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summae
Curvatura rotae, radiorum argenteus ordo.
Per iuga chrysolithi positaeque ex ordine gemmae
Clara repercusso reddebant lumina Phoebo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur opusque
Perspicit, ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores et plena rosarum
Atria. Diffugiunt stellae, quarum agmina cogit
Lucifer et caeli statione novissimus exit.
Quem petere ut terras, mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremae velut evanescere lunae,
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iussa deae celeres peragunt ignemque vomentes,
Ambrosiae suco saturos, praesepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntque sonantia frena.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit et rapidae fecit patientia flammae

---

95. **optaris**: fut. II. — 96. **finierat**: Phoebus. — **monitus**: ak. pl., opomene. — 97. **propositum premit**: ostaje kod svoje odluke. — 98. **qua licuit**: dogod je smio; dan se primicao, i on je morao sa suncem na put. — **ad altos**: currus; bog je velik, treba visoka kola. — 100. **temo**: rudo. — **summae curvatura rotae**: naplatak na rubu kotača. — 101. **radii**: paoci. — **ordo**: niz, zvijezda. — 102. **per iuga**: konji se prežu u jaram. — **chrysolithus**: kamen zlatac. — 103. **repercusso**: Phoebo, abl. aps., od odsjeva sunčanoga; Phoebus, bog sunca, sunce. — **lumen reddere**: sjati svijetlom; — 105. **vigil**: Aurora; budna, rana. — 106. **purpureas fores, plena rosarum atria**: u zoru nebo zarudi, zato su Zorini dvori takvi. — 107. **quarum agmina cogit**: a za njihovim jatom ide. — 108. **Lucifer**: Danica. — **caeli statione exit**: sa straže nebeske odilazi. — **novissimus**: posljednji. — 109. **quem**: (Luciferum) ut Titan (Sunce) vidit petere terras (gdje se spušta k zemlji) et mundum rubescere et cornua extremae lunae evanescere (rozi se ostatku mjesečevu gube, izblijedio je sav); isprva je bog sunca Helije, sin Titana Hiperiona (Višnjega), a poslije postaje sunčanim bogom Febo Apolon. — 112. **ignem vomentes**: quadrupedes. — 113. **satur**: sit; konji se božanski hrane ambrosijom i nektarom, kao i bogovi. — **praesepe**: jasle. — 114. **addere**: metati. — **sonans**: zvečan: uzde su zlatom okovane. — 115. **medicamen**: ustuk. — 116. **patientia**: ora; on dade licu, da može podnijeti; ogl. str. 14. b. 10.

Imposuitque comae radios, praesagaque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria dixit:
„Si potes his saltem monitis parere paternis,
Parce, puer, stimulis, et fortius utere loris!
Sponte sua properant, labor est inhibere volentes.
Utque ferant aequos et caelum et terra calores,
Nec preme nec summum molire per aethera currum!
Altius egressus caelestia tecta cremabis,
Inferius terras: *medio tutissimus ibis.*
Neu te dexterior tortum declinet ad Anguem,
Neve sinisterior pressam rota ducat ad Aram:
Inter utrumque tene! Fortunae cetera mando,
Quae iuvet et melius, quam tu tibi, consulat opto.
Dum loquor, Hesperio positas in litore metas
Umida nox tetigit; non est mora libera, nobis
Poscimur, et fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu! — vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris,
Dum potes et solidis etiamnunc sedibus adstas.
Dumque male optatos nondum premis inscius axes,
Quae tutus spectes, sine *me* dare lumina terris!"
Occupat ille levem iuvenali corpore currum
Statque super manibusque datas contingere habenas
Gaudet et invito grates agit inde parenti.

117. **radii:** zrake. — **praesaga:** luctus (gen.) suspiria pectore repetens; naslućujući žalost, uzdahne iz dna zabrinute duše. — 119. **monitum:** opomena. — 120. **fortius utere:** jače priteži! — **lorum:** remen, uzda. — 121. **volens:** hoćak. — 122. **ferre:** dobiti. — 123. **nec (neve) preme:** ne skreći dolje. — **summum:** per aethera, navrh neba. — **moliri:** goniti. — 126. **dexterior:** rota (kotač, kola); da te kola ne zanesu odviše nadesno, t. j. na sjever. — 127. **pressam:** ad Aram, do Žrtvenika nisko dolje, t. j. na južni pol. — 128. **tene:** tjeraj! — 130. **Hesperio in litore:** na zapadu, na okeanskom žalu, granica je zemlje. — **meta:** granica, Heraklovi stupovi, Gibraltar. — 131. **non est mora libera:** nije mi prosto otezati. — 132. **poscimur:** doba je. — 133. **pectus:** grudi, pamet. — 135. **solidis sedibus:** na tvrdom podu. — 136. **male:** u zao čas. — **premis:** stojiš na. — **inscius:** nevješt. — **axes:** Sunčeva su kola dvokolice, imadu jednu osovinu; ogl. str. 19. br. 23. — 137. **quae:** sine (daj) me dare terris lumina, quae spectes (a ti gledaj). — 138. **levem:** iuvenali corpore, abl. uzroka; drukčije je, kad na kola stupi silni bog. — 140. **gaudet:** manibus contingere, veselo hvata. — **invitus:** neveseo. — **grates:** gratias.

Interea volucres Pyrois et Eous et Aethon,
Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent pedibusque repagula pulsant.
Quae postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit et facta est immensi copia mundi,
Corripuere viam pedibusque per aëra motis
Obstantes scindunt nebulas pennisque levati
Praetereunt ortos isdem de partibus euros.
Sed *leve* pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitaque iugum gravitate carebat.
Utque labant curvae iusto sine pondere naves
Perque mare instabiles nimia levitate feruntur:
Sic onere assueto vacuus dat in aëra saltus
Succutiturque alte similisque est currus inani.
Quod simulac sensere, ruunt tritumque relinquunt
Quadriiugi spatium, nec quo prius ordine currunt.
Ipse pavet, nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit, qua sit iter, nec, si sciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones
Et vetito frustra temptarunt aequore tingi.
Quaeque polo posita est glaciali proxima Serpens,
Frigore pigra prius nec formidabilis ulli,
Incaluit sumpsitque novas fervoribus iras.

141. **volucres:** equi, krilati, ogl. str. 20. b. 47.; kola nalik na četveropreg za utrku u cirku. — 142. **hinnitus flammifer:** plameno rzanje. — 143. **repagula:** zasun. — 144. **quae:** repagula. — 145. **repellere:** odsunuti. — **copia:** prilika; prevedi: otvori im se svijet. — 146. **corripere viam:** zagrabiti putem. — **pedibus motis:** jurnuvši. — 147. **obstantes:** pred sobom. 148. **praetereunt:** prestižu. — **ijsdem de partibus:** t. j. na istoku; prije izlaza sunčanoga redovno se rađa povjetarac istočnjak (eurus). — 149. **levis:** prelak. — **quod possent:** ogl. str. 21. b. 54. — **cognoscere:** osjetiti. — 150. **iugum:** kola. — 151. **labare:** klamitati. — **iustus:** pravi, potreban. — 152. **instabilis:** levitate, abl. uzroka. — 153. **vacuus:** currus; bez. — **saltus dare:** skakati. — **succuti:** potresati se odozdo, izdizati se, trgnuti se uvis. — 155. **tritum spatium:** utrenik. — 156. **quadriiugus:** četveroprežan, pl. četveropreg. — **nec quo:** nec currunt ordine, quo. — 157. **nec qua:** nec scit, qua flectat, nec qua sit. — 158. **imperet:** konj. potencijalni. — 159. **Triones:** Veliki i Mali medvjed, Kola; ne zalaze nikad, zato im je „aequor vetitum". — 161. **quaeque:** et Serpens, quae. — 162. **piger:** ukočen; zmije zimi spavaju. — **formidabilis:** strašan.

Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote,
Quamvis tardus eras et te tua plaustra tenebant.
Ut vero summo despexit ab aethere terras
Infelix Phaëthon penitus penitusque iacentes,
Palluit et subito genua intremuere timore
Suntque oculis tenebrae per tantum lumen obortae.
Et iam mallet equos nunquam tetigisse paternos,
Iam cognosse genus piget et valuisse rogando.
Quid faciat? Multum caeli post terga relictum,
Ante oculos plus est. Animo metitur utrumque
Et modo, quos illi fatum contingere non est,
Prospicit *occasus*, interdum respicit *ortus*.
Quidque agat, ignarus stupet et nec frena remittit
Nec retinere valet nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula caelo
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
Mentis inops gelida formidine lora remisit;
Quae postquam summum tetigere cadentia tergum
Exspatiantur equi nulloque inhibente per auras
Ignotae regionis eunt, quaque impetus egit,
Hac sine lege ruunt altoque sub aethere fixis
Incursant stellis rapiuntque per avia currum.
Et modo summa petunt, modo per declive viasque

164. **Boote:** apostrofa; grč. imena na *—es* imadu vok. na *—e* ili ravan nominativu. Boot su zvijezde do Velikoga medvjeda; držalo se, da je ono gočin volova, što su upregnuti pod Kola; on zalazi sporo i kasno. — 165. **quamvis:** u pjesnika i s indikativom, a obrnuto *quamquam* s konj. — **tenere:** ustavljati. — 166. **vero:** a. — 167. **penitus penitusque:** sve dublje i dublje. — 168. **pallescere:** problijedjeti. — **subito:** timore. — **intremisco:** stanem klecati. — 169. **per:** kod. — 170. **mallet:** irealno. — 171. **piget:** poenitet. — **rogando valere:** namoliti, izmoliti. — 172. **plus:** još više (neba). — 173. **metitur utrumque:** t. j. mjeri prostor pred sobom i za sobom. — 174. **modo, interdum:** modo, modo; sad, sad. — **quos:** occasus (occidentem), quos. — **fatum non est:** nije suđeno. — **contingere:** stići. — 175. **ortus:** orientem. — 176. **quidque:** et ignarus stupet, quid agat. — 178. **varius:** šarovit, zvjezdan. — 179. **simulacrum:** lik. — 180. **mentis inops gelida formidine:** bez svijesti od. — 181. **quae:** (lora) cadentia, a kad se one padajući takoše leđa odozgo. — 182. **exspatiari:** zaći s puta. — **per auras ignotae regionis:** zrakom po neznanom kraju, t. j. kud nikad nijesu prošli. — 184. **sine lege:** bez reda, slijepo. — **fixis stellis:** dat., ogl. str. 10. b. 61.; fixus, pribit o. — 185. **per avia:** bespućem. — 186. **per declive:** nizbrdo·

Praecipites spatio terrae propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos, ambustaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quaeque altissima, tellus
Fissaque agit rimas et sucis aret ademptis.
Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiamque suo praebet seges arida damno.
Parva queror: magnae pereunt cum moenibus urbes,
Cumque suis totas populis incendia terras
In cinerem vertunt. Silvae cum montibus ardent,
Nec prosunt Scythiae sua frigora, Caucasus ardet
Ossaque cum Pindo maiorque ambobus Olympus
Aëriaeque Alpes et nubifer Appenninus.
Tum vero Phaëthon cunctis e partibus orbem
Aspicit *accensum* nec tantos sustinet aestus
Ferventesque auras velut e fornace profunda
Ore trahit currusque suos candescere sentit;
Et neque iam cineres eiectatamque favillam
Ferre potest, calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi sit, picea caligine tectus
Nescit et arbitrio volucrum raptatur equorum.
Dissilit omne solum, penetratque in Tartara rimis
Lumen et infernum terret cum coniuge regem.
Et mare contrahitur, siccaeque est campus arenae,
Quod modo pontus erat; quosque altum texerat aequor,
Existunt montes et sparsas Cycladas augent.

188. **inferiusque:** et Luna (Diana, sestra Apolonova) miratur fraternos equos suis (equis, abl. comp.) inferius currere. — 189. **fumare:** dimiti se. — 190. **ut quaeque altissima:** t. j. tellus est; prevedi: pogotovo najviša mjesta. — 191. **fissa:** agit rimas (pukotina), raspucana zijeva. — **arere:** suh biti. — **sucus:** sok, vlaga. — 192. **pabulum:** krma, paša. — **cum:** sa. — 193. **damnum:** kvar, propast. — 194. **parva queror:** malo je, na što se tužim; kud i kamo veća je nesreća propast gradova i država. — 199. **aërius:** uzdušni, nebotičan. — **nubifer:** oblačan. — 202. **fornax:** viganj. — 203. **ore trahit:** udiše. — **candescere:** usijati se, žariti se; kola su od kova. — 204. **favilla:** živ pepeo, varnice. — 206. **quoque:** et nescit, quo eat. — **picea caligo:** tama kao smola crna. — 208. **solum:** zemlja. — 209. **cum coniuge regem:** Plutona s Proserpinom (Persefonom). — 210. **et:** etiam. — **contrahitur:** uvlači se, stiskava se. — **siccaeque:** et quod modo (maločas) pontus erat, campus est siccae arenae. — 211. **quosque:** et exsistunt (pomole se) montes, quos. — **augent:** t. j. nasta više otoka.

Ima petunt pisces, nec se super aequora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata natant. Ipsum quoque Nerea fama est
Doridaque et natas tepidis latuisse sub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exserere ausus erat, ter non tulit aëris ignes.
Alma tamen *Tellus* , ut erat circumdata ponto,
Opposuitque manum fronti, magnoque tremore
Omnia concutiens paulum subsedit et infra,
Quam solet esse, fuit, siccaque ita voce locuta est:
„Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina cessant,
Summe deum? Liceat periturae viribus ignis
Igne perire tuo cladem que auctore levare.
Vix equidem fauces haec ipsa in verba resolvo“, —
Presserat ora vapor, — „tostos en aspice crines
Inque oculis tantum, tantum super ora favillae.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers, quod adunci vulnera aratri
Rastrorumque fero totoque exerceor anno,
Quod pecori frondes alimentaque mitia, fruges,
Humano generi, vobis quoque tura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undae,

---

213. **ima:** dno. — **curvi:** (grbavi, jer se grbe kad skaču iz vode) delphines audent se in auras consuetas tollere. — 215. **phoca:** tulanj. — **resupinus:** naleđaške. — **profundum**: dubina, more; in summo profundo, povrh mora. — 217. **natae:** kćeri, Nerejide. — **tepidus:** mlak; inače su bile hladne. — 218. **aquis:** iz vode. — **torvus:** mrk. — 219. **exserere:** promoliti. — 220. **alma:** hraneći, hranilja. — 222. **subsido:** uleknem se. — **infra:** inferior. — 224. **cessare:** časiti. — 225. **deum:** deorum. — **liceat periturae:** kad mi je ginuti od žara ognjenoga, neka mi je prosto; part. fut. pokazuje često ono, što je suđeno. — 226. **igne tuo:** od tvoje munje. — **cladem auctore levare:** u propasti bit će mi utjeha začetnik (ubica), t. j. lakše ću poginuti od Jupiterove ruke nego od mladićeve. — 227. **haec:** in (za) haec ipsa verba. — **resolvere:** otvarati. — 228. **premere:** začepiti. — **ora:** usta, u daljem stihu znači „lice“; ogl. str. 19. b. 23. — **vapor:** para. — **tostus:** pržen, osmagao. — 230. **fructus:** plod, nagrada. — **honorem fertilitatis**: plaću za plodnost. — 231. **officium:** služba. — 232. **rastrum:** motika. — **fero:** trpim. — **exerceor:** muče me. — 233. **alimenta mitia:** apozicija od „fruges“, a pripada „humano generi“. — 234. **tus:** tamjan. — **ministro:** služim, dajem. — 235. **fac me:** uzmi, da sam.

Quid meruit frater? Cur illi tradita sorte
Aequora decrescunt et ab aethere longius absunt?
Quod si nec fratris nec te mea gratia tangit,
At caeli miserere tui! Circumspice utrumque,
Fumat uterque polus! Quos si vitiaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat
Vixque suis umeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terrae pereunt, si regia caeli,
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc superest, et rerum consule summae!“
Dixerat haec Tellus — neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit nec dicere plura — suumque
Rettulit os in se propioraque manibus antra.
At pater omnipotens superos testatus et ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
Unde solet latis nubes inducere terris,
Unde movet tonitrus vibrataque fulmina iactat.
Sed neque, quas posset terris inducere, nubes
Tunc habuit nec, quos caelo demitteret, imbres.
Intonat et dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam pariterque animaque rotisque
Expulit et saevos compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi et saltu in contraria facto

---

236. **meruit:** kriv je. — **frater:** Neptun. — **tradita:** aequora; Jupiter, Neptun i Pluton podijelili su među se svijet ždrijebom. — 237. **decrescere:** opadati. — **ab aethere:** more je spalo, potom odmaklo od neba. — 238. **fratris:** gratia, ljubav k bratu. — **mea:** k meni. — **tangere:** dirati. — 239. **utrumque:** polum. — 240. **vitiare:** kvariti, uništiti. — 241. **laborare:** stradati. — 242. **candens:** usijan. — **axem:** caelum. — 244. **confundi:** stopiti se. — **rerum summa:** vaseljena. — 248. **rettulit os in se:** uvuče lice u se, t. j. sakrije se pod zemlju. — **propioraque:** et in antra propiora. — **manes:** duše pokojnika, podzemni svijet. — 251. **arduus petit:** uspe se. — **arcem summam:** na krov dvora; krov je ravan. — 252. **inducere:** namaknuti na, ogl. str. 10. b. 61. — 253. **tonitrus:** običnije tonitrua. — **vibrare:** vitlati: — 254. **neque:** habuit nubes, quas inducere posset, nec imbres, quos demitteret; ogl. str. 21. b. 54. Oblake i kišu uništila je vatra. — 256. **dextra:** ab aure dextra; munjom je kao kopljem zamahnuo daleko natrag, da je došla do uha, te ju je uz uho bacio. — **librare**: vitlati; zamahnuti. — 257. **auriga**: vozač. — **animaque rotisque expulit:** zeugma, rastavi ga sa životom i kolima. — 259. **consternari:** poplašiti se. — **in contraria:** na protivnu stranu; propnu se natraške, slome rudo, istrgnu vrat iz jarma.

Colla iugo eripiunt abruptaque lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum,
Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in praeceps longoque per aëra tractu
Fertur, ut interdum de caelo stella sereno,
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul a patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus fumantiaque abluit ora.
Naïdes Hesperiae trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum:
HIC · SITUS · EST · PHAETHON · CURRUS · AURIGA · PATERNI
QUEM · SI · NON · TENUIT · MAGNIS · TAMEN · EXCIDIT · AUSIS

6. Kadmo osniva Tebu.

(III. 6.—130.)

Jupiter ugrabi u prilici bika feničkomu kralju Agenoru kćer Europu i odnese je na Kretu. Otac naloži sinu, da je ide tražiti; ako je ne nađe, neka se više ne vraća.

Orbe pererrato — quis enim deprendere possit
Furta Iovis? — profugus patriamque iramque parentis
Vitat *Agenorides*. Phoebique oracula supplex
Consulit et, quae sit tellus habitanda, requirit.
„Bos tibi“, Phoebus ait, „solis occurret in arvis,
Nullum passa iugum curvique immunis aratri.

261. **illic, illic:** ovdje, ondje. — 263. **lacer:** razbit. — **vestigia:** tragovi, komadi. — 264. **rutilus:** crvenkast, žarki; takva postaje od žara plamenoga. — **populari:** harati, paliti. — 265. **tractus:** pruga. — 267. **cecidit, potuit:** padne, može; gnom. perfekti. — 268. **a patria:** Faetont je Etiopljanin. — **diverso orbe:** na protivnom kraju svijeta. — 269. **Eridanus:** rijeka Pad. — 270. **Naides:** vile povotkinje. — **Hesperius:** zapadni. — **trifidus:** trokrak. — 271. **signare carmine saxum:** na kamen staviti natpis u stihovima. — 273. **quem:** currum. — **si:** etsi. — **tenuit:** održao se (na njima). — **excidit ausis:** pao je (s njih) zbog; ausum, smiono poduzeće, smionost.

6. 1. **Deprendere furta:** ući u trag krađi, otmici. — 2. **profugus:** kao bjegunac. — 3. **oracula:** u Delfima; ogl. str. 19. b. 23. — 5. **bos:** goveče, junica. — **solis:** in arvis; solus, samotan. — 6. **nullum passa iugum immunis aratri:** nije nosila jarma ni vukla pluga; immunis s gen., prost od. Blago, koje se već upotrijebilo za poljski rad, nije se smjelo žrtvovati.

Hac duce carpe vias et, qua requieverit herba,
Moenia fac condas, *Boeotiaque* illa vocato!“
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro,
Incustoditam lente videt ire *iuvencam*,
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur pressoque legit vestigia gressu
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva;
Bos stetit et tollens speciosam cornibus altis
Ad caelum frontem mugitibus impulit auras.
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit teneraque latus, submisit in herba.
Cadmus agit grates peregrinaeque oscula terrae
Figit et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Iovi facturus erat. Iubet ire ministros.
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat, nulla violata securi,
Et specus in media virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Uberibus fecundus aquis, ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis praesignis et auro.
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,

7. **carpe vias:** idi putem. — **qua:** in qua herba, gdje na travi. — 8. **Boeotius:** beotski; bog veli, neka grad nazove beotskim po junici (βοῦς) za razliku od Tebe u Maloj Aziji (blizu Troje) i u Egiptu i drugdje. — 9. **bene:** pravo. — **Castalio antro:** iz; po vrelu Kastaliji podno Parnasa zove se i pećina kastalijskom. Dok još nije bilo hrama, proricalo se u pećini. — 10. **incustoditus:** bez paske. — **lente:** ire, polagano. — 11. **servitium:** služba, rad. — 12. **presso:** gressu legit (skuplja) vestigia, polaganim korakom, korak po korak ide tragom njezinim. — 13. **auctor:** začetnik, savjetnik. — **adorare:** klanjati se. — 14. **vadum:** plićina, voda. — **Cephisi:** ogl. str. 16. b. 57. — **Panopes:** grč. gen. od Panope, grad u Fokidi. — 15. **tollens:** ad caelum frontem, cornibus altis speciosam (krasan). — 16. **mugitus:** mukanje. — **impulit:** potrese, napuni. — 17. **sua terga:** ostrag. — 19. **grates:** gratias. — **peregrinae terrae:** dat.; cjeliva zemlju, kao ono Odisej rođenu grudu, kad se vrati. — 22. **libandas:** da je zahvati iz — 24. **in media:** silva. — **virgae:** ševarje. — **vimen:** šiblje. — **densus:** gust, zarastao. — 25. **efficiens:** lapidum compagibus arcum (svod) humilem; compages: sklop, zid. — 26. **uber:** obilan. — **fecundus:** plodan, bogat, pun. — 27. **Martius:** zmaj je po priči bio porod Martov (Aresov). — **crista et aurum:** hendiadyoin, zlatna kresta. — **praesignis:** osobit, ukrašen; a krasila ga je. — 28. **tumere:** biti nabrekao.

Tres vibrant linguae, triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissaque in undas
Urna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Caeruleus serpens horrendaque sibila misit.
Effluxere urnae manibus, sanguisque reliquit
Corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet et immensos saltu sinuatur in arcus,
Ac media plus parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus tantoque est corpore, quanto,
Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.
Nec mora, Phoenicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque,
Occupat. Hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat adflatu funesti tabe veneni.
Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras.
Quae mora sit sociis, miratur Agenore natus
Vestigatque viros. Tegimen derepta leoni
Pellis erat, telum splendenti lancea ferro
Et iaculum, teloque animus praestantior omni.
Ut nemus intravit letataque corpora vidit

29. **vibrare**: palucati. — 30. **quem:** lucum postquam de Tyria gente profecti (došljaci iz kraja tirskoga) tetigere. — 31. **infaustus:** nesretan. — 32. **sonitum dare:** zapljuštiti. — **longo antro:** iz duboke. — 33. **sibila:** pl., zvižduk, siktanje; sibila misit, zasikta. — 34. **effluere:** ispadnuti. — 35. **attonitos artus:** attonitorum artus; snebili se, a strah im. — 36. **volubilis:** kovrčast. — **squamosus:** ljuskav. — **nexus:** vez, čvor. — **orbis**: kolut; on se kovrči i ljuskavim tijelom gradi kolute. — 37. **saltu sinuatur:** u skoku se savija u. — 38. **plus**: (quam) media parte erectus in leves auras, više nego polovicom tijela. — 39. **despicere:** gledati izvisoka po. — **quanto:** est serpens (zviježđe) qui separat Arctos, si totum (serpentem) spectes; Zmija se desi između Velikoga i Malog medvjeda. — 41. **nec mora:** est, mahom. — **Phoenicas:** (grč. oblik) occupat; Feničane zaokupi, napadne (zmaj). — **tela parare:** spremati se na boj — 42. **utrumque:** boj i bijeg. — 43. **morsu**: ujedom, zubima. — 44. **adflatus:** hak. — **funestus:** smrtonosan. — **tabes:** gnjilost, zaraza; prevedi: kužnim hakom smrtonosnoga otrova. — 45. **fecerat exiguas**: skratiti, sabiti; opisuje se podne. — 46. **quae mora sit:** cur morentur, zašto ih još nema. — 47. **vestigat:** investigat, traži. — **tegimen:** koža, oderana lavu, bijaše mu odora. — 48. **pellis:** koža. — **telum**: predikat, oružje. — **ferro**: abl. svojstva, s oštricem. — 50. **letare:** usmrtiti, ubiti.

Victoremque supra spatiosi corporis hostem,
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua,
„Aut ultor vestrae, fidissima corpora, mortis
Aut comes, inquit, ero". Dixit dextraque molarem
Sustulit et magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Moenia mota forent: serpens sine vulnere mansit
Loricaeque modo squamis defensus et atrae
Duritia pellis validos cute reppulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vicit eadem,
Quod medio lentae spinae curvamine fixum
Constitit, et totum descendit in ilia ferrum.
Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit
Vulneraque aspexit fixumque hastile momordit,
Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit; ferrum tamen ossibus haesit.
Tum vero, postquam solitas accessit ad iras
Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis
Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus,
Terraque rasa sonat squamis, quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse modo immensum spiris facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior adstat,

51. **supra**: na njima. — **spatiosus**: golem; spatiosi corporis, gen. svojstva — 52. **sanguinea**: lingua lambentem tristia vulnera. — 53. **corpora**: druzi! — 54. **molarem**: (lapidem), žrvanj, silan kamen. — 55. **conamen**: pokušaj, zamah. — **magnum magno**: onomatopojija. — 56. **illius**: molaris. — **impulsu**: od udara. — **cum**: sa. — 58. **loricae modo**: poput oklopa. — **squamis**: et duritia atrae pellis defensus (zaštićen) cute (s kože, s kore) ictus reppulit. — 60. **duritia**: eadem, abl. — **vicit**: serpens. — 61. **medio**: curvamine, u srednjem zavoju, u polovici tijela. — **lentus**: žilav, gibak. — **spina**: hrptenjača. — 62. **ilia**: slabine, drob. — 64. **hastile**: držak (koplja). — **momordit**: zagrize se u. — 65. **in partem omnem labefecit**: tresući na sve strane rasklama. — 66. **ossibus**: abl., u. — 67. **irae**: bijes, ogl. str. 19. b. 23. — 68. **plena vena**: nabrekla žila. — **tumescere**: naduti se. — 69. **spuma albida**: bjelkasta pjena. — **circumfluit**: (oko) pestiferos rictus (zjalo). — 70. **rasa**: squamis, izgrebena, ometena; zmaj se razmahao repom. — **quique**: et halitus (dah), qui. — 71. — **Stigius**: paklen. — **vitiatas inficit auras:** truje i kuži zrak. — **modo, interdum**: sad, sad. — **spira:** zavoj. — 73. **cingitur**: savija se, a zavoji čine golem kolut. — **rectior**: ravnije od.

Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur et obstantes proturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum spolioque leonis
Sustinet incursus instantiaque ora retardat
Cuspide praetenta. Furit ille et inania duro
Vulnera dat ferro figitque in acumine dentes.
Iamque venenifero sanguis manare palato
Coeperat et virides aspergine tinxerat herbas,
Sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu
Laesaque colla dabat retro plagamque sedere
Cedendo arcebat nec longius ire sinebat,
Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
Usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
Obstitit, et fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor et ima
Parte flagellari gemuit sua robora caudae.
Dum spatium victor victi considerat hostis,
Vox subito audita est, neque erat cognoscere promptum,
Unde, sed audita est: „Quid, Agenore nate, peremptum
Serpentem spectas? Et tu spectabere serpens."
Ille diu pavidus pariter cum mente colorem
Perdiderat, gelidoque comae terrore rigebant.
Ecce, viri fautrix, superas delapsa per auras

74. **impete:** impetu. — **ceu:** kao. — **concitus:** nabujao. — 75. **obstantes silvas:** drveće pred sobom. — **proturbare:** rušiti. — 76. **spolium:** plijen, (sadrta) koža; ljevicom je nategao kožu, svezanu oko vrata, i zaklanjao se; to je najstarija vrsta štita. I egida je zapravo kozja koža (αἰγίς). — 77. **instantia ora:** nasrtaj ždrijela. — 78. **cuspis:** rt, koplje. — **praetendere:** naperiti. — **inanis:** prazan, uzalud. — 79. **vulnera dat:** grize. — **acumen:** oštrice. — 80. **palatum:** nepce. — 81. **aspergo:** poprskivanje, škropac. — 83. **retro dare:** uzvijati. — **plagam sedere cedendo arcebat:** uzmičući uklanjao se zmaj udarcu, da ga čvrsto ne shvati.. — 84. **longius ire:** da dublje zadre. — 86. **usque sequens:** jednako natiskujući se. — **dum** — čim. — **retro:** eunti (serpenti), na uzmaku. — 87. **robur:** hrast, stablo. — 88. **curvata est:** nakrivi se, sagne se. — 89. **flagellari:** (arbor) gemuit (zastenja kao kakav živ stvor) sua robora flagellari (jer mu se stablo bičuje) ima parte caudae (repa). — 90. **spatium:** veličina. — **considerare:** ogledati. — 91. **promptum est:** lako je. — 93. **spectabere:** spectaberis, i tebe će gledati (svijet) kao zmiju. — Kadmo se poslije sa ženom skupa prometnuo zmijom. — 95. **rigere:** nakostrušiti se. — 96. **viri fautrix:** junakova prijateljica Palada (Minerva) osniva gradove, zato dolazi Kadmu.

Pallas adest motaeque iubet supponere terrae
Vipereos dentes, *populi incrementa futuri*.
Paret et, ut presso sulcum patefecit aratro,
Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
Inde — fide maius — glaebae coepere moveri,
Primaque de sulcis acies apparuit hastae,
Tegmina mox capitum picto nutantia cono,
Mox umeri pectusque onerataque brachia telis
Exsistunt, crescitque seges clipeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulaea theatris,
Surgere signa solent primumque ostendere vultus,
Cetera paulatim; placidoque educta tenore
Tota patent imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat.
„Ne cape," de populo, quem terra creaverat," unus
Exclamat„ nec te civilibus insere bellis!"
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Comminus ense ferit, iaculo cadit eminus ipse.
Hunc quoque qui leto dederat, non longius illo
Vivit et exspirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba, suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.

97. **motaeque:** terrae, u izoranu. — 98. **vipereus:** gujski, zmajev. — **incrementum:** zametak. — 99. **sulcus:** brazda. — 100. **iussos:** na zapovijed. — **mortalis:** ljudski. — 101. **fide maius:** ne možeš vjerovati. — **glaeba:** gruda. — 102. **prima acies hastae:** najprije oštrice kopljano. — 103. **tegmina capitum:** kacige. — **pictus:** šaren; perjanica, konjski rep, bila je razno obojena. — **conus:** cijev za perjanicu, perjanica. — **nutare:** njihati se. — 105. **exsistere:** pomilati se. — **seges clipeata virorum:** seges clipeatorum (sa štitom) virorum. — 106. **festis theatris:** na praznik u kazalištu; glumilo se samo o velikim svetkovinama. — **aulaeum:** zastor; na početku predstave spušta se u Rimljana, a na svršetku diže; staro grčko kazalište nije imalo zastora. — 107. **signa:** likovi (na zastoru); na njemu su Muze i geniji. — 108. **placidus:** blag, polagan. — **educta:** signa. — **tenor:** neprestano kretanje, dizanje. — 109 **patere:** otkriti se, pokazati se. — **imo in margine:** rubu na dnu. — 112. **civilibus bellis:** dat., ogl. str. 10. b. 61.; civilis, bratski. — **se inserere:** uplesti se u. — 113. **atque ita:** pa onda. — **terrigena:** čedo zemlje. — **rigidus:** trgnut. — 114. **comminus, eminus:** izbliza, izdaleka. — 115. **hunc quoque:** is quoque, qui hunc. — **letum:** smrt. — 116. **modo:** maločas. — **aura:** duša. — 117. **suo Marte:** u tom svojem boju; Mart, bog rata, boj. — 118. **subitus:** tek rođen. — **mutuus:** međusobni.

*

Iamque brevis vitae spatium sortita iuventus
Sanguineam tepido plangebat pectore matrem,
Quinque superstitibus, quorum fuit unus Echion.
Is sua iecit humo monitu Tritonidis arma
Fraternaeque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
Cum posuit iussam Phoebeïs sortibus urbem.

Persej i Atlant.

(IV. 614.—738.)

Perseju, sinu Jupitera i argivske kraljevne Danaje, zapovjedi Polidekt, vladar na otoku Serifu, da mu donese glavu Medusinu.

Viperei referens spolium memorabile monstri
Aëra carpebat *Perseus* stridentibus alis.
Cumque super Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae,
Quas humus exceptas varios animavit in angues;
Unde frequens illa est infestaque terra colubris.
Inde per immensum ventis discordibus actus
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosae
Fertur et ex alto seductas aethere longe
Despectat terras totumque supervolat orbem.

---

119. **spatium:** vrijeme, obj. od sortita; prevedi: mládež, kojoj dopade život kratkovječan. — 120. **sanguineam matrem:** terram. — **tepidus:** mlak, ohladnio. — **plangere:** udarati, praćakati se po. — 121. **superstitibus:** abl. aps., a ostalo je. — 122. **sua:** arma. — **humo:** humi. — **Tritonis:** Palada, jer je Jupiteru skočila iz glave (glava u eolskom τριτώ), ili zato, što se rodila na beotskoj rječici Tritonu ili na jezeru Tritonskom u Libiji. — 123. **fidem pacis:** vjeru za mir. — 124. **operis comites:** predikat, za pomagače u poslu (gradnji grada). — 125. **iussam sortibus:** na zapovijed po proroštvu.

7. 1. **Viperei monstri:** Medusae; onaj e zmijokosa neman. — **spolium:** plijen, (skinuta) glava. — 2. **aëra carpere:** letjeti zrakom. — **stridens:** šuman. — **alis:** vile su mu dale krilatu obuću. — 3. **pendere:** lebdjeti. — **arenae:** pustara; Gorgone su prebivale u Libiji. — 4. **guttae cruentae:** kaplje krvi; od njih su se stvorile po priči one silne zmije u Libiji. — 5. **animare:** oživiti. — 6. **frequens:** čest, pun. — **infestus:** opasan. — **colubris:** abl. pripada riječi „frequens" i „infesta"; colubra, guja. — 7. **immensum:** beskrajni prostor. — **discordibus:** inter se. — 8. **exemplo nubis:** poput oblaka. — **aquosus:** kišan. — 9. **ex alto:** aethere spectat longe seductas (udaljene, odmakle) terras.

Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit;
Saepe sub occasus, saepe est ablatus in ortus.
Iamque cadente die, veritus se credere nocti,
Constitit Hesperio, regnis *Atlantis*, in orbe
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Aurorae, currus Aurora diurnos.
Hic hominum cunctos ingenti corpore praestans
Iapetionides Atlas fuit. Ultima tellus
Rege sub hoc et pontus erat, qui Solis anhelis
Aequora subdit equis et fessos excipit axes.
Mille greges illi totidemque armenta per herbas
Errabant et humum vicinia nulla premebant.
Arboreae frondes, auro radiante nitentes.
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
„Hospes," ait Perseus illi, „seu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Iuppiter auctor;
Sive es mirator rerum, mirabere nostras.
Hospitium requiemque peto." Memor ille vetustae
Sortis erat — *Themis* hanc dederat Parnasia sortem —
„Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, et hunc praedae titulum Iove natus habebit."
Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
Moenibus et vasto dederat servanda *draconi*
Arcebatque suis externos finibus omnes.

---

11. **Arctos:** Velikoga i Malog medvjeda. — **brachium:** ruka, štipaljka; pod Rakom misli jug. — 14. **Hesperio:** in orbe (kraj), regnis Atlantis. — 15. **ignes:** rumen. — 16. **diurnus:** danji, sunčev. — 17. **hic:** Atlas; on je sin Titana Japeta. — **praestans:** nadvisujući. — 19. **qui:** pontus. — **anhelus:** daščući, usopljen. — 20. **subdere:** podmetati, dočěkivati koga čim. — **axes:** kola, ogl. str. 25. b. 136. — 21. **grex:** krd (sitno blago). — **armentum:** stado (goveda). — 22. **vicinia:** susjedstvo, susjedi. — **premebant:** stezali su; predikat je u pl. po smislu. — 23. **frondes nitentes:** tegebant ex auro ramos et ex auro poma; misli zlatne hesperidske jabuke. — **nitens:** sjajan. — **radians:** blistav. — 25. **hospes:** domaćine! — **seu te tangit:** diralo te, cijenio ti. — 26. **generis auctor:** otac. — 27. **sive es mirator:** ili divio se ti djelima (junačkim). — **mirabere:** miraberis. — **nostras:** res. — 28. **hospitium:** gostoljublje, doček. — 29. **sors:** proroštvo. — 29. **Themis Parnasia:** ogl. str. 14. b. 9. — 30. **Atla:** grč. imena na—*as* (gen. — *antis*) imadu u vok. — *a*. — **quo:** tempore. — 31. **praedae titulus:** dika od plijena. — 31. **Iove natus:** jabuke je oteo sin Jupiterov Heraklo. — 32. **pomarium:** voćnjak. — 33. **vastus:** golem. — **servanda:** pomaria, da čuva. — 34. **externus:** tuđin.

Huic quoque „Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quam mentiris“, ait, „longe tibi Juppiter absit!“
Vimque minis addit manibusque expellere temptat
Cunctantem et placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior — quis enim par esset Atlantis
Viribus? — „At quoniam parvi tibi gratia nostra est,
Accipe munus!“ ait laevaque a parte *Medusae*
Ipse retro versus squalentia protulit ora.
Quantus erat, *mons* factus Atlas. Nam barba comaeque
In silvas abeunt, iuga sunt umerique manusque.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen;
Ossa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes
Crevit in immensum — sic, di, statuistis — et omne
Cum tot sideribus caelum requievit in illo.

8. Nioba.

(VI. 146.—185., 191.—312.)

Liđanka Arahna (Pauk) bijaše na glasu tkalja. Kad se dala u takmu sa samom božicom svakoga umijeća — Atenom (Minervom), pretvori je ona u pauka. Glas o tom puče po svijetu.

Lydia tota fremit, Phrigiaeque per oppida facti
Rumor it et magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos *Niobe* thalamos cognoverat illam,
Tum, cum Maeoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita est poena popularis *Arachnes*
Cedere caelitibus verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos, sed enim nec coniugis artes

---

35. **ne longe:** absit, lje bit će ti daleko, ne će ti pomoći! — **res:** djela. — 36. **quam mentiris:** koju izmišljaš, koja je laž. — 38. **fortia**: dicta, žestoke. — 40. **tibi parvi est:** malo cijeniš. — 41. **gratia**: prijateljstvo. — **Medusae**: ora, glavu. — 42. **squalens**: nakostrušen (od zmija). — 44. **iuga**: predikat, sljeme. — 46. **auctus**: in partes omnes; porastavši, pruživši se na. — 47. **in immensum**: u beskrajnost, bez kraja.

8. 1. **Facti**: rumor, glas o događaju. — 2. **magnum orbem**: occupat, puni krajeve daleko naokolo. — 3. **thalamus**: spavaća odaja. udaja. — **illam**: Arachnen. — 4. **Maeonia**: Lidija. — **virgo**: kao djevojka. — **Sipylus**: gora u Frigiji. — **colere**: incolere, prebivati. — 5. **poena**: abl. — **popularis**: zemljakinja. — **Arachnes**: grč. gen. — 6. **caeles**: nebesnik. — **minor**: skromniji. — 7. **dare animos**: buditi oholost. — **coniugis artes**: muž njezin Amfion bio je vrstan pjevač i kitaraš; uz svirku i pjesmu njegovu slagalo se kamenje samo u zid, kad je gradio zidove tebanske.

Nec genus amborum magnique potentia regni.
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placerent,
Ut sua *progenies*. Et felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non *sibi* visa fuisset.
Nam sata Tiresia, venturi praescia *Manto*,
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: „Ismenides, ite frequentes
Et date Latonae Latonigenisque duobus
Cum prece tura pia, lauroque innectite crinem!
Ore meo *Latona* iubet.“ Paretur, et omnes
Thebaïdes iussis sua tempora frondibus ornant
Turaque dant sanctis et verba precantia flammis.
Ecce venit comitum *Niobe* celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosa. Movensque decoro
Cum capite immissos umerum per utrumque capillos
Constitit; utque oculos circumtulit alta superbos,
„Quis furor, auditos,“ inquit „praeponere visis
Caelestes? Aut cur colitur Latona per aras,
Numen adhuc sine ture *meum* est? Mihi *Tantalus* auctor,
Cui licuit soli superorum tangere mensas;
Pleïadum soror est genetrix mea, maximus Atlas
Est avus, aetherium qui fert cervicibus axem!

---

8. **genus amborum**: njoj je Jupiter djed, a mužu otac. — 9. **cunctus**: sav. — 10. **progenies**: potomstvo, djeca. — 11. **si non**: da se sebi nije činila (najsretnijom majkom). — 12. **sata**: Manto (nom.), rođena, kći. — **Tiresia**: abl. zbog „sata“; Tiresija je na glasu vrač tebanski, a i kći mu je proročica. — **venturum**: budućnost. — 13. **per medias**: vias. — **motus**: nadahnuće. — 14. **Ismenides**: Tebanke po tebanskom potoku Ismenu. — **frequens**: brojan, u skupu. — 15. **Latonigenae**: djeca Latonina, Apolon i Dijana (Artemida). — 16. **pia**: prece. — **lauro**: lovor je drvo Apolonovo, ogl. str. 6. b. 18. — 18. **iussis**: (na zapovijed) frondibus tempora (sljepočice) ornant. — 19. **tura dant et verba precantia**: zeugma, bacaju tamjan i mole. — 20. **comitum**: turba (abl.). — **celeberrima**: Niobe; celeber turba, mnoštvom obilat, s velikim mnoštvom. — 21. **vestibus**: spectabilis (divna na pogled zbog) auro, Phrygiis vestibus (dat., ogl. str. 10. b. 61.) intexto. — **decorus**: krasan. — 23. **immissos**: to odaje jar i bol, jer Grkinje nijesu nosile raspuštene kose. — 24. **alta**: uzdignute glave. — 25. **auditos**: caelestes praeponere visis; nebesnike, za koje ste samo čule, cijeniti više nego one, koje gledate, t. j. mene. — 27. **auctor**: otac. — 28. **soli**: mortalium. — **superorum**: mensas. — 29. **Pleiades**: kćeri Atlantove. — **soror**: Diana.

Iuppiter alter avus, socero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiae, me regia Cadmi
Sub domina est, fidibusque *mei* commissa *mariti*
Moenia cum populis a meque viroque reguntur.
In quamcumque domus adverti lumina partem,
Immensae spectantur opes. Accedit eodem
Digna dea facies. Huc natas adice septem
Et totidem iuvenes et mox generosque nurusque.
Quaerite nunc, habeat quam nostra superbia causam,
Nescio quoque audete satam *Titanida* Coeo
Latonam praferre mihi! Atque illa duorum
Facta parens, prolis pars haec est septima nostri.
Sum felix. Quis enim neget hoc? Felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? Tutam me copia fecit.
Maior sum, quam cui possit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea iam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum,
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum,
Latonae turbam: qua quantum distat ab orba?
Ite, satis, propere ite, sacri est laurumque capillis
Ponite!" Deponunt infectaque sacra relinquunt,
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata *dea* est summoque in vertice Cynthi

31. **avus**: est: Jupiter je otac Tantalov. — **socero**: kao svekrom; Jupiter je otac Amfionov. — 32. **me**: sub me domina. — 33. **fides**: žice, kitara. — **committere**: činiti, graditi. — 34. **populi**: građani. — 35. **adverti**: kod ponavljanja u sadašnjosti dolazi u glavnoj rečenici ind. prezenta, u sporednoj ind. perfekta. — **lumina**: oči. — 36. **eodem**: isto ovamo, ktomu. — 37. **digna**: facies. — **dea**: abl. — 38. **nurus**: snaha. — 40. **nescio quoque**: et audete mihi praeferre (više cijeniti) Titanida Latonam, nescio quo Coeo satam; Titan je Kej podlegao u borbi s Jupiterom. Nioba je po ocu dijete božje, a Latona samo Titanka! — **nescio quis**: neki, nekakav. — 42. **proles**: porod, djeca. — 44. **copia**: liberorum. — 45. **quam cui possit**: nego da mi može, ogl. str. 21. b. 54. — 46. **ut**: makar. — 47. **excessere metum bona**: sreća nadilazi strah. — **fingite demi**: posse; pomislite, da se. — 49. **redigar**: (spast ću) spoliata ad numerum duorum. — 50. **qua**: turba. — **distare**: razlikovati se. — **ab orba**: od žene bez djece. — 51. **satis**: sacri (sacrificii) est. — 52. **ponite**: deponite. — 52. **infectus**: nedovršen. — 54. **indignari**: ljutiti se. — **Cynthus**: gora na Delu, gdje borave Apolon i Dijana.

Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
„En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et nisi Iunoni, nulli cessura dearum,
An dea sim, dubitor, perque omnia saecula cultis
Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus: diro convicia facto
Tantalis adiecit vosque est postponere natis
Ausa suis et me, quod in ipsam recidat, orbam
Dixit et exhibuit linguam scelerata paternam!"
Adiectura preces erat his Latona relatis:
„Desine", *Phoebus* ait, „poenae mora longa querella est."
Dixit idem *Phoebe*. Celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope moenia campus,
Assiduis pulsatus equis, ubi turba rotarum
Duraque mollierat subiectas ungula glaebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos Tyrioque rubentia suoo
Terga premunt auroque graves moderantur habenas.
E quibus *Ismenos*, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis cursus spumantiaque ora coercet,
„Ei mihi!" conclamat medioque in pectore fixa
Tela gerit frenisque manu moriente remissis
In latus a dextro paulatim defluit armo.

56. **animosa**: ponosna, što sam vas. — 57. **et**: nulli, nisi (osim) Iunoni. — 58. **dubitor**: sumnja se o meni. — **cultis**: aris. — 60. **dirus**: grozan. — **convicium**: pogrda. — 61. **Tantalis**: Tantalka; ne će da je zove Niobom, već je krsti po ocu, opakom grješniku, koji trpi u podzemlju. — 62. **quod recidat**: a to spalo na nju, stiglo nju! — **orba**: bezdjetka. — 63. **scelerata exhibuit**: opaka pokaza; Tantal je dolazio na gozbe božje, te je odao ljudima tajne, što ih je čuo. — 65. **longa querella**: est mora (otezanje) poenae. — 66. **Phoebe**: Diana. — **lapsus**: let. — 67. **tecti**: nubibus, zaviti u. — **Cadmeida**: (grč. oblik) arcem, ogl. str. 8. b. 3. — 69. **assiduis pulsatus equis**: konji su neprestano po njemu tabali. — 70. **duraque**: ungula (kopito). — **mollire**: izmrviti. — **subiectus**: pod sobom. — **glaeba**: gruda. — 71. **pars**: jedni. — **fortes**: in equos (vatrene, junačke). — 72. **Tyrius sucus**: tirski sok, boja; skerlet. — **rubere**: crveniti se. — 73. **terga premunt**: sjede na plećima, što su se; sjede na skerletnom pokrovcu. — 74. **certum**: in orbem, stalnim krugom (na trkalištu). — 75. **cursus**: ak., pl. pokazuje ponavljanje; prevedi: konja u trku. — **spumans**: pjeneći se, zapjenjen. — 77. **tela**: pl. pokazuje grozotu. — **manu**: iz ruku. — 78. **armus**: lopatica.

Proximus audito sonitu per inane pharetrae
Frena dabat *Sipylus;* veluti cum praescius imbris
nube fugit visa pendentiaque undique rector
Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
Frena dabat, dantem non evitabile telum
Consequitur, summaque tremens cervice sagitta
Haesit et exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admissa iubasque
Volvitur et calido tellurem sanguine foedat.
Phaedimus infelix et aviti nominis heres
Tantalus, ut solito finem imposuere labori,
Transierant ad opus nitidae iuvenale palaestrae.
Et iam contulerant arto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cum tento concita nervo,
Sicut erant iuncti, traiecit utrumque sagitta.
Ingemuere simul, simul incurvata dolore
Membra solo posuere, simul suprema iacentes
Lumina versarunt, animam simul exhalarunt.
Aspicit *Alphenor* laniataque pe…ngens pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibu…rtus, allevet artus,
Inque pio cadit officio. Nam Deli… Delius illi
Intima fatifero rupit praecordia ferro.
Quod simul eductum est, pars est pulmonis in hamis
Eruta, cumque anima cruor est effusus in auras.

79. **per inane:** prazninom, zrakom. — **pharetra:** tobolac. — 80. **frena dare:** puštati uzde, jahati upropanj. — **veluti cum:** nube visa rector (krmilar) praescius (sluteći) imbris fugit et carbasa (platno, jedra) undique deducit (spušta, razapinje). 82. — **qua:** kuda. — **aura:** ćuh. — 83. **dantem:** (frena) consequitur, ali njega u trku stigne. — 84. **summaque:** cervice, ponad. — 85. **exstare:** viriti iz. — 86. **per colla admissa:** (konju) preko pružena vrata; pustio mu je naime uzde. — **iuba:** griva. — 87. **foedare:** nagrditi, omastiti. — 89. **solito:** labori, običan im je posao vježba u jahanju i vožnji. — 90. **ad opus nitidae palaestrae:** na igru u sjajnom rvalištu; rvalište je sjajno, jer se rvač maže uljem. — 91. **arto:** nexu luctantia pectora pectoribus (dat.) contulerant, sastavili su u tijesnu zagrljaju. — **cum:** inversum, kad eto. — **concita:** sagitta, odapeta sa. — **nervus:** tetiva. — 95. **solum:** zemlja. — **suprema:** lumina, posljednji put očima. — 97. **laniatus:** izmrcvaren, prolepsa, t. j. ita, ut lanientur; prevedi: do krvi bijući se u. — 98. **complexibus allevare:** obuhvatiti i dizati. — 99. **pium officium:** sveta služba, sveti posao. — **Delius:** Apolon, po Delu. — 100. **fatifer:** koban, smrtonosan. — **praecordia:** pl., kožica srčana, srce — 101. **simul:** čim. — **pulmo:** pluća. — **hamus:** kuka.

At non intonsum simplex *Damasichthona* vulnus
Afficit. Ictus erat, qua crus esse incipit et qua
Mollia nervosus facit internodia poples.
Dumque manu temptat trahere exitiabile telum,
Altera per iugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis seque eiaculatus in altum
Emicat et longe terebrata prosilit aura.
Ultimus *Ilioneus* non profectura precando
Brachia sustulerat. „Di“ que „o communiter omnes“,
Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
„Parcite!“ Motus erat, cum iam revocabile telum
Non fuit, *Arcitenens.* Minimo tamen occidit ille
Vulnere, non alte percusso corde sagitta.
Fama mali populique dolor lacrimaeque suorum
Tam subitae *matrem* certam fecere ruinae,
Mirantem potuisse irascentemque, quod ausi
Hoc essent superi, quod tantum iuris haberent.
Nam pater *Amphion* ferro per pectus adacto
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu, quantum haec Niobe Niobe distabat ab illa,
Quae modo Latoïs populum submoverat aris,
Et mediam tulerat gressus resupina per urbem,

103. **non:** afficit (ne rani). — **intonsus:** dječaci grčki režu kosu istom, kad postanu punoljetni. — **simplex:** jednostavan, jedan. — 104. **crus:** golijen. — 105. **nervosus poples:** žilavo koljeno, t. j. tetive u prijegibu koljena. — **internodium:** prijegib (meko mjesto između zglobova na stražnoj strani koljena). — 106. **exitiabilis:** ubojit. — 107. **pennis tenus:** do pera, (što se desi na donjem kraju strijele). — 108. **seque eiaculatus:** sanguis, navalivši. — **in altum:** emicat (brizne). — 109. **longe:** prosilit (prsne). — **terebrata aura:** provrtavši …ak, zrakom. — 110. **proficere:** koristiti; ruke, od koje mu ne bješe kor…gl. koristi ?gl. str. 28. b. 225.; prevedi: bez koristi, uzalud. — **precando:** sustu…dat. sustulerat mjesto „ad precandum.“ — 111. **communiter omnes:** svi skupa. — … **re-** 113, **vocabilis sum:** dam se vratiti. — 114. **Arcitenens:** Lukonoša, Apolon. — **sagitta:** abl. instr. — 116. **mali:** o nesreći. — **sui:** družina. — 117. **certam:** certiorem. — **ruinae:** gen., o propasti. — 118. **potuisse:** da su to mogli (višnji). — 119. **ius:** vlast. — 120. **nam:** pjesnik se opravdava, što ne pominje tuge Amfionove; on želi pričati samo o kazni Niobinoj. Amfion se ubio, a bol je Niobina to veća, što je muž ne dijeli s njom. — 121. **lux:** svijetlo, život. — 122. **haec Niobe:** distabat ab illa Niobe. — 123. **Latous:** Latonin. ogl. str. 8. b. 3. — 124. **gressus ferre:** koračati. — **resupinus:** nauznak, uzdignute glave

Invidiosa suis, at nunc miseranda vel hosti!
Corporibus gelidis incumbit et ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad caelum liventia bracchia tollens:
„Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,
Pascere", ait, „satiaque meo tua pectora luctu!
Efferor. Exsulta victrixque inimica triumpha!
Cur autem victrix? Miserae mihi *plura* supersunt,
Quam tibi felici. Post tot quoque funera vinco."
Dixerat, et sonuit contento nervus ab arcu,
Qui praeter Nioben unam conterruit omnes.
Illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine *sorores.*
E quibus *una* trahens haerentia viscere tela
Imposito fratri moribunda relanguit ore.
Altera solari miseram conata parentem
Conticuit subito duplicataque vulnere caeco est.
Haec frustra fugiens collabitur, *illa* sorori
Immoritur; latet *haec, illam* trepidare videres.
Sexque datis leto diversaque vulnera passis
Ultima restabat. Quam toto corpore mater,
Tota veste tegens „Unam minimamque relinque!
De multis minimam posco", clamavit, „et unam!"
Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba resedit
Exanimes inter natos natasque virumque
Deriguitque malis. Nullos movet aura capillos,

125. **invidiosa suis:** građani joj zavidjeli. — **miseranda vel hosti:** mora je žaliti pače neprijatelj. — 126. **corporibus:** dat., ogl. str. 10. b. 61. — **nullo ordine:** bez reda; ne gleda, tko je stariji, tko li miliji. — 127. **dispensare:** dijeliti. — 128. **a quibus:** a od njih, zatim. — **liventia brachia:** ruke modre (od busanja). — 129. **pascere:** napari oči, nagledaj se! — **crudelis:** Latona! — 130. **satiare:** zasititi. — 131. **efferor:** nose me na ukop, nema me. — 133. **funus:** pogreb, smrt, mrtvac. — 134. **contentus:** napet. — 136. **malo audax:** s nesreće smiona, drska. — 137. **torus:** odar. — **demisso crine:** znak žalosti. — 138. **viscere:** in visceribus; viscera, utroba. — 139. **imposito:** ore, poljubivši. — **fratri:** ogl. str. 10. b. 61. — **relanguescere:** klonuti. — 141. **conticescere:** umuknuti. — **duplicari:** udvojiti se, saviti se. — **caecus:** neviđen. — 143. **latet:** sakriva se. — **trepidare:** splahnuti se, plaho trčati. — **videres:** potencijal prošlosti, mogao si vidjeti. — 144. **leto dare:** pogubiti. — 146. **minimam:** najmlađu. Taj nam prizor predočuje sačuvani kip. — 148. **pro qua:** ea, pro qua. — 150. **derigescere:** ukočiti se, ukipiti se. — **malis:** s nesreće.

In vultu color est sine sanguine, lumina maestis
Stant immota genis. Nihil est in imagine vivum.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, et venae desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix nec brachia reddere motus
Nec pes ire potest. Intra quoque viscera *saxum* est.
Flet tamen et validi circumdata turbine venti
In *patriam* rapta est. Ibi fixa *cacumine montis*
Liquitur, et lacrimas etiam nunc marmora manant.

9. Jason i Medeja.

(VII. 5.—7., 9.—124., 130.—145., 147.—158.)

Pelija otme bratu Esonu, ocu Jasonovu, prijesto. Kad Jason odraste, zaište od strica, da mu vrati kraljevstvo. Stric pristane, ako mu donese iz Kolhide zlatno runo ovna Friksova. Tako se mislio riješiti zauvijek sinovca. Jason sagradi lađu „Argu", skupi junake i krene na put.

Multaque perpessi claro sub Iasone tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas,
Dumque adeunt regem Phrixeaque vellera poscunt,
Concipit interea validos Aeetias ignes
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat, „Frustra, Medea, repugnas;
Nescio quis deus obstat", ait, „mirumque, nisi hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? Quae tanti causa timoris?

151. **maestis:** in maestis genis; gena, obraz. — 153. **ipsa:** lingua. — **palatum:** nepce. — 154. **congelare:** slediti se, skameniti se. — **desistunt posse moveri:** ne mogu više kucati. — 155. **reddere motum:** micati se. — 157. **circumdata:** (popadnuta) Niobe. — **turbo:** vir. — 159. **liqui:** topiti se, suziti. — **lacrimas manare:** liti suze. Stijena je izdaleka nalik na ženu, koja tuži. Isp. Šenoine „Kamene svatove".

9. 2. **limosus:** blatan. — **Phasis:** rijeka u Kolhidi. — 3. **regem:** misli Medejina oca Eeta. — **Phrixea vellera:** ogl. str. 8. b. 3.; vellus, runo. — 4. **concipit ignes:** plane ljubavlju. — **Aeetias:** kći Eetova. — 7. **nescio quis:** neki. — **nisi hoc est:** ako ovo (čuvstvo moje) nije ono ili bar (certe) nešto. — 8. **amare:** ljubiti, ljubav. — 10. **cur:** timeo, ne pereat is, quem. — **modo denique:** sada napokon, tek malo prvo.

Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix! — si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis, aliudque cupido,
Mens aliud suadet: video meliora proboque,
Deteriora sequor! Quid in hospite, regia virgo,
Ureris, et thalamos alieni concipis orbis?
Haec quoque terra potest, quod ames, dare! Vivat, an ille
Occidat, in dis est. Vivat tamen! Idque precari
Vel sine amore licet. Quid enim commisit Iason?
Quem, nisi crudelem, non tangat Iasonis aetas
Et genus et virtus? Quem non, ut cetera desint,
Ore movere potest? Certe mea pectora movit.
At nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore,
Concurretque suae segeti, tellure creatis
Hostibus, aut avido dabitur fera praeda draconi!
Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non et specto pereuntem oculosque videndo
Conscelero? Cur non tauros exhortor in illum
Terrigenasque feros insopitumque draconem?
Di meliora velint! Quamquam non ista precanda,
Sed facienda mihi! — prodamne ego regna parentis,
Atque ope nescio quis servabitur advena nostra,
Ut per me sospes sine me det lintea ventis
Virque sit alterius, poenae Medea relinquar?

12. **conceptas pectore flammas**: plamen planuli u; ogl. str. 19. b. 23. — 16. **in hospite**: ureris, plamtiš za. — 17. **thalamus alieni orbis**: udaja u tuđi svijet. — **concipere**: snovati, misliti na. — 18. **quod ames**: ogl. str 21. b. 54. — 19. **in dis est**: do bogova je, hoće li. — 20. **vel**: i. — **committere**: učiniti, skriviti. — 21. **tangere**: dirati. — 22. **ut cetera desint**: sve kad i ne bi bilo drugoga. — 23. **ore**: licem (lijepim). — 24. **afflabitur ore**: ralje će dahnuti u nj. — 25. **concurrere**: sraziti se sa. — **sua seges**: posijao je zmajeve zube. — **tellure creatis hostibus**: apozicija od „segeti", iz zemlje niklim. — 26. **ferus**: nemio. — 27. **pati**: dopustiti. — 28. **scopulus**: hrid, kamen. — 29. **et**: etiam. — 30. **conscelerare**: okaljati, ogriješiti. — 31. **terrigenae**: djeca zemlje. — **insopitus**: neuspavan, besanan. — 32. **di meliora velint**: to ne dali bogovi! — **quamquam**: ali opet; molitva tu ne koristi nego rad. — 33. **prodamne**: znala je, da će joj otac izgubiti vladu, ako izgubi runo; tako reče proroštvo. — 34. **ope**: nostra, s mojom pomoću. — **nescio quis**: advena. — 35. **sospes**: spasen. — **lintea**: vela; dare, razapeti. — 36. **poenae**: dat. — **Medea**: ja Medeja. — **relinquar**: da sam ostavljena; da ostanem za?

Si facere hoc aliamve potest praeponere nobis,
Occidat ingratus! Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
Ut timeam fraudem meritique oblivia nostri.
Et dabit ante fidem, cogamque in foedera testes
Esse deos! Quid tuta times? Accingere et omnem
Pelle moram! Tibi se semper debebit Iason,
Te face sollemni iunget sibi, perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba!
Ergo ego germanam fratremque patremque deosque
Et natale solum ventis ablata relinquam?
Nempe pater saevus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans! Stant mecum vota sororis,
Maximus intra me deus est. Non magna relinquam,
Magna sequar: titulum servatae pubis Achivae
Notitiamque loci melioris et oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque artesque locorum,
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Aesoniden mutasse velim, quo coniuge felix
Et dis cara ferar et vertice sidera tangam.
Quid, quod nescio qui mediis incurrere in undis

38. **is**: takav. — 39. **nobilitas**: plemenitost. — **gratia**: dražest. — 40. **meritum**: zasluga, usluga. — **oblivium**: zaborav; prevedi: da će prevariti i zaboraviti. — 41. **ante**: dabit fidem. — **in foedera**: da zavjeri našoj budu. — 42. **tuta times**: bojiš se, a sigurna si. — **accingere**: imperat., mašaj se posla, na posao! — 43. **se debere**: dugovati sebe, dužan biti zahvalnost. — 44. **fax sollemnis**: svečana (svadbena) zublja, s kojom prate svatovi mladu mladoženji u kuću; prevedi: svečano će se vjenčati s tobom. — **Pelasgus**: Graecus. — 45. **servatrix**: spasiteljka. — **matrum**: turba (abl.). — 46. **germana**: rođena sestra, Halkiopa, udata za Friksa. — **fratrem**: Apsirta. — 47. **solum**: zemlja, gruda. — 48. **nempe**: dakako, svakako. — **saevus**: divljak; Medeja hoće da kaže, da nema što gubiti. — 49. **mecum stant**: sa mnom, za me su. — **votum**: želja. — 50. **deus**: Amor. — 51. **titulum, notitiam, cultus, artes, Aesoniden**: apozicije od „magna sequar"; prevedi: steći ću za spasenje momčadi, upoznat ću ljepši kraj i gradove i znanje i umijeće pa dobiti Esonida (Jasona). — 52. **quorum fama viget**: o kojima teče glas. — 53. **hic**: u Kolhidi. — 54. **quemque**: et Aesoniden, quem mutasse velim cum rebus, quas. — 55. **quo coniuge**: abl. uzroka. — 56. **ferri**: efferri, biti slavljen. — 57. **quid, quod**: a što ćeš na to, što; ali. Medeji dolaze na um strahote, što će ih gledati na bijegu. — **nescio qui**: montes; Simplegade su se na ulazu u Crno more sklapale i rasklapale. — **incurrere**: navaljivati (na lađe).

Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere, cinctaque saevis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens, quod amo, gremioque in Iasonis haerens
Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verebor,
Aut si quid metuam, metuam de coniuge solo.
Coniugiumne vocas speciosaque nomina culpae
Imponis, Medea, tuae? — Quin aspice, quantum
Aggrediare nefas, et dum licet, effuge crimen!"
Dixit, et ante oculos rectum pietasque pudorque
Constiterant, et victa dabat iam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras,
Quas nemus umbrosum secretaque silva tegebat.
Et iam fortis erat, pulsusque resederat ardor,
Cum videt Aesoniden, extinctaque flamma reluxit.
Erubuere genae, totoque recanduit ore;
Utque solet ventis alimenta assumere, quaeque
Parva sub inducta latuit scintilla favilla,
Crescere et in veteres agitata resurgere vires:
Sic iam lenis amor, iam quem languere putares,
Ut vidit iuvenem, specie praesentis inarsit.
Et casu solito formosior Aesone natus
Illa luce fuit: posses ignoscere amanti.

58. **ratis**: splav, lađa. — 59. **sorbere**: srkati gutati. — **saevis**: canibus Skila laje kao kuče, ima šestore ralje i dvanaest prednjih nogu; prebiva u pećini pod morem i hvata brodare. — 60. **Siculo profundo**: dodaj „in"; profundum, dubina, more. — **latrare**: lajati. — 61. **in gremio**: haerens, na krilu, u naručaju. — 64. **culpae**: tuae imponis. — 65. **aggredi**: mašati se. — 67. **rectum**: pravda. — **pietas**: ljubav djetinja. — 69. **Hecates**: grč. gen.; ona je božica čaranja, sestra vračare Kirke. — **Perseis**: kći Perse, kćeri Okeanove; Medeja je, kaže priča, bila svećenica njezina. — 70. **secretus**: samotan. — 71. **fortis**: jak. — **resido**: sjednem, smirim se. — 72. **cum**: inversum, kadli. — **relucescere**: nanovo sinuti, opet buknuti. — 73. **recandescere**: žažariti se u. — 74. **solet**: scintilla ventis assumere alimenta et crescere et resurgere. — **alimentum assumere**: primati hranu, silu od; osiliti čim. — **quaeque**: te ona, što se krila, raste. — 75. **parva**: scintilla. — **sub inducta**: favilla, pod hrpom pepela. — 76. **agitatus**: raspirivan. — **resurgere in**: dizati se do. — 77. **lenis**: slab. — **amor**: inarsit. — **iam**: languere. — **putares**: ogl. str. 44. b. 143. — 78. **specie**: s ljepote. — **praesentis**: Iasonis. — 79. **casu**: slučajno. — **solito**: formosior, ljepši nego obično. — 80. **illa luce**: onoga dana. — **posses**: ogl. str. 44. b. 143.

Spectat et in vultu, veluti tum denique viso,
Lumina fixa tenet, nec se mortalia demens
Ora videre putat nec se declinat ab illo.
Ut vero coepitque loqui dextramque prehendi
Hospes et auxilium summissa voce rogavit
Promisitque torum, lacrimis ait illa profusis:
„Quid faciam, video, nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor! Servabere munere nostro:
Servatus promissa dato!" Per sacra triformis
Ille deae, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri
Eventusque suos et tanta pericula iurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas
Edidicitque usum laetusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum
Consistuntque iugis: medio rex ipse resedit
Agmine purpureus sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes tauri, tactaeque vaporibus herbae
Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:

81. **veluti tum denique viso**: pasivno, kao da ga je istom onda (prvi put) vidjela. — 82. **lumina fixa tenere**: očima piljiti. — 85. **summissus**: ponizan. — 86. **torus**: brak. — 87. **ignorantia veri**: neznanje onoga, što je pravo. — 88. **munus**: dar, pomoć. — 89. **promissum dare**: ispuniti obećanje; dato, 2. lice imperat. — **triformis deae**: Hekata kao božica putova prebiva na raskršćima; odatle trolika, troglava. — 90. **lucoque**: et per numen, quod in illo luco foret (koje je). — 91. **patrem soceri futuri**: otac Eetov je bog sunca Helije. — 92. **eventusque**: et per eventus, i uspjehom. — 93. **creditus**: ona mu povjerova, i on primi. — **cantatus**: obajan, čaroban. — **protinus**: accepit. — 94. **usus**: upotreba. — 95. **postera Aurora**: sjutradan Zora. — 96. **populi**: ljudi. — **sacrum**: in arvum Mavortis (Martis). — 97. **iugis**: in iugis, po brežuljcima. — **medio**: agmine, usred naroda. — 99. **adamanteus**: čeličan. — **Vulcanus**: bog vatre, vatra. — 100. **aeripes**: mjedonog. — **vapor**: para, žar. — 101. **resonare**: hučati. — **caminus**: taonik. — 102. **silices**: soluti in terrena fornace (peć), ubi concipiunt. — **silex**: kremen, vapnenjak. — **solutus**: razmekšan, žežen; misli vapno. — 103. **concipere ignem**: razvrućit se. — **liquidus**: židak. — **aspergo**: škropljenje, mlaz.

Pectora sic intus clausas volventia flammas
Gutturaque usta sonant. Tamen illis Aesone natus
Obvius it. Vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus praefixaque cornua ferro
Pulvereumque solum pede pulsavere bisulco
Fumificisque locum mugitibus impleverunt:
Deriguere metu Minyae. Subit ille nec ignes
Sentit anhelatos — tantum medicamina possunt —
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra
Suppositosque iugo pondus grave cogit aratri
Ducere et insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi, Minyae clamoribus augent
Adiciuntque animos. Galéa tum sumit aëna
Vipereos dentes et aratos spargit in agros.
Semina mollit humus valido praetincta veneno,
Et crescunt fiuntque sati nova corpora dentes;
Quodque magis mirum est, quassant arma edita secum.
Quos ubi viderunt praeacutae cuspidis hastas
In caput Haemonii iuvenis torquere parantes,
Demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipsa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum,
Utque peti vidit iuvenem tot ab hostibus unum,
Palluit et subito sine sanguine frigida sedit;

---

104. **pectora**: volventia flammas. — **intus**: clausas. — 105. **ustus**: opaljen, suh. — 106. **truces**: tauri, divlji. — **venientis**: terribiles vultus et cornua verterunt ad ora venientis (Iasonis). — 107. **praefixus ferro**: gore okovan gvožđem. — 108. **pulvereus**: prašan. — **pes bisulcus**: raskoljen papak. — 109. **fumificus**: dimast. — 110. **derigescere**: skameniti se. — **Minyae**: prastari stanari u Beotiji, po njima se zovu Mínjanina Argonauti. — 111. **anhelatus**: izdisan; ignes anhelatos, dah vatre. — **medicamen**: lijek, čarolije. — 112. **pendulaque**: palearia; pendulus, viseći, obješen; palear, podvoljak. — **audaci** dextra. — 113. **suppositosque**: (tauros) iugo suppositos (upregnute pod) cogit ducere grave pondus aratri et proscindere. — 114. **insuetus**: nenavikao; nikad se nije oralo, jer je bilo svetinja Martova. — 115. **augere et adicere animos**: hrabriti i sokoliti. — 116. **sumit**: e galea aëna (mjeden). — 117. **vipereus**: gujski, zmajev. — 118. **praetincta**: (prije okvašeni) semina (zubi). — 119. **sati** dentes. — 120. **edita secum**: poraslo s njima (s tijelom skupa). — 121. **quos ubi**: ubi autem viderunt eos parantes torquere (izmetnuti) hastas in caput Haemonii iuvenis (Hemonija je Tesalija). — **praeacutae cuspidis hastas**: gen. svojstva, koplja sa. — 123. **demisere vultumque animumque**: zeugma, klonu im glava (lice) i srce. — 124. **tutum facere**: osigurati. — 126. **pallescere**: problijedjeti.

Neve parum valeant a se data gramina, carmen
Auxiliare canit secretasque advocat artes.
Ille gravem medios silicem iaculatus in hostes
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi
Victoremque tenent avidisque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles:
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famae.
Quod licet, affectu tacito laetaris agisque
Carminibus grates et dis auctoribus horum.
Pervigilem superest herbis sopire draconem,
Qui crista linguisque tribus praesignis et uncis
Dentibus horrendus custos erat arietis aurei.
Hunc postquam sparsit Lethaei gramine suci
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina sistunt:
Somnus in ignotos oculos sibi venit, et auro
Heros Aesonius potitur spolioque superbus
Muneris auctorem secum, spolia altera, portans
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

---

127. **carmen auxiliare**: basmu za pomoć. — 128. **canere**: izreći. — **secretus**: tajni. — 129. **silex**: kamen. — 130. **Martem**: boj. — 131. **per mutua vulnera**: koljući se među sobom. — 132. **civili acie**: u bratskom pokolju. — **gratari**: čestitati. — 133. **avidis amplexibus haerent**: od srca ga grle. — 134. **barbara**: apostrofa, pjesnik govori Medeji. — 135. **tenuit**: retinuit. — **reverentia famae**: poštivanje (dobra) glasa, strah od zla glasa. — 136. **affectus**: zanos. — 137. **carmina**: basme, čini. — **grates**: gratias. — **horum**: carminum. — 139. **crista**: (abl.) linguisque tribus praesignis; crista, kresta. — **uncis dentibus**: horrendus. — 140. **arietis aurei**: arjetis aurej, sinizeza; aries, ovan, ovnujska koža. — 141. **Lethaei gramine suci**: gen. svojstva, sokom trave od zaborava, sokom uspavljive trave. Leta (Zaborav) rijeka je u podzemnom svijetu; tko se iz nje napije, zaboravlja, što je bilo na ovom svijetu. — 143. **concita flumina**: nabujale rijeke. — **sistere**: ustavljam, mirim. — 144. **ignotos sibi**: neznane njemu (snu), t. j. san ih doonda još nikad nije zaklopio. — 146. **muneris auctorem**: Medeam. — 147. **tetigit**: stigne.

*

10. Dedal i Ikar.

(VIII. 183.—190., 193.—235.)

Atenski je umjetnik **Dedal** (δεδάηκα, umijem) sagradio kretskomu **kralju** Minu Labirint. Kad ga Mino poslije gradnje nije htio pustiti kući, namisli sa sinom uteći.

Daedalus interea, Creten longumque perosus
Exsilium tactusque loci natalis amore,
Clausus erat pelago. „Terras licet“, inquit, „et undas
Obstruat, at caelum certe patet. Ibimus illac.
Omnia possideat, non possidet aëra *Minos*.“
Dixit et ignotas animum dimittit in artes
Naturamque novat. Nam ponit in ordine *pennas*,
A minima coeptas, longam breviore sequente.
Tum lino medias et ceris alligat imas,
Atque ita compositas parvo curvamine flectit,
Ut veras imitetur aves. Puer *Icarus* una
Stabat et, ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti modo, quas vaga moverat aura,
Captabat plumas, flavam modo pollice ceram
Mollibat lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima coepto
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus motaque pependit in aura.
Instruit et natum: „Medio“ que „ut limite curras,

10. 1. **Perosus:** mrzeći. — 2. **tactus:** dirnut. — **locus natalis:** zavičaj. — **amor:** čežnja. — **licet:** s konj. dopusnim, neka. — 4. **obstruat:** (zagradi) Minos. — **at certe:** a ono bar. — 5. **possideat:** licet. — 6. **ignotas:** in artes, na umjetnost doonda neznanu. — **animum dimittere:** misli svrnuti. — 7. **novare**: preobražavati. — 8. **coeptas:** počevši. — **breviore sequente:** abl. aps.; prevedi obrnuto: iza kraćega (pera) ide dulje. — 9. **linum:** lan, nit. — **medias:** po srijedi. — **cera:** vosak, pl. pokazuje ponavljanje. — **imas:** na dnu, dolje. — 10. **parvo curvamine:** abl. načina, u malom zavoju. — 11. **veras imitetur aves:** da načini kao u prave ptice. — **una**: zajedno, do njega. — 12. **tractare**: igrati se čim. — **pericla**: sinkopa. — 13. **renidens os:** sjajno, nasmijano lice. — **modo, modo**: sad, sad. — **quas**: captabat plumas (pahuljice, quas. — **vaga aura:** lahor vjetric. — 14. **pollex**: palac. — 15. **mollibat:** molliebat. — 16. **manum ultimam imponere:** dovršiti. — **coeptum**: započeto djelo, ogl. str. 10. b. 61. — 17. **opifex:** tvorac. — **libravit in alas corpus:** vinu se krilima u ravnoteži. — 18. **mota:** t. j. alis, ustalasan. — **pependit:** objesi se, lebdi. — 19. **instruere**: poučiti. — **et**: etiam. — **medius limes:** srednji put, t. j. između sunca i mora.

Icare“, ait „moneo, ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas, si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola! Nec te spectare Booten
Aut Helicen iubeo strictumque Orionis ensem:
Me duce carpe viam!“ Pariter praecepta volandi
Tradit et ignotas umeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genae maduere seniles,
Et patriae tremuere manus. Dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo; pennisque levatus
Ante volat comitique timet, velut ales, ab alto
Quae teneram prolem produxit in aëra nido,
Hortaturque sequi damnosasque erudit artes
Et movet ipse suas et nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo stivave innixus arator
Vidit et obstipuit, quique aethera carpere possent,
Credidit esse *deos*. Et iam Iunonia laeva
Parte Samos — fuerant Delosque Parosque relictae —
Dextra Lebinthos erat fecundaque melle Calymne:
Cum puer audaci coepit gaudere volatu
Deseruitque ducem caelique cupidine tractus
Altius egit iter. Rapidi vicinia solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.

20. **demissior:** prenisko. — 22. **Bootes:** Gončin, ogl. str. 26. b. 164. — 23. **Helice:** (ἑλίσσομαι, vrtim se) zvijezde Velikoga medvjeda, jer se vrtnja njegova najbolje vidi. — **Orion:** zviježđe se starima činilo kao junak s trgnutim mačem. Dedal veli sinu, neka ne gleda zvijezda, već pazi na oca. — 24. **praecepta volandi:** napuci za let. — 25. **ignotus:** neobičan. — 26. **inter opus monitusque:** u tom poslu i kod tih opomena. — **madescere:** okvasiti se, orositi se (od suza). — 27. **patrius:** očev. — 28. **non iterum repetenda:** pleonazam; koga mu ne bješe više cjelivati. — 29. **ante:** naprvo. — **ales**: krilat, ptica. — **ab alto**: nido. — **produxit:** gnom. perfekt. — 31. **sequi:** ut sequatur. — **damnosus:** poguban. — 33. **tremulus**: drhtav. — **arundo**: trska, prutilo (na koje se veže udica). — 34. **baculus**: štap; baculo, abl. — **stiva**: ručica (od pluga). — 35. **vidit, obstipuit, credidit:** gnom. perfekti. — **quique:** et credidit deos esse eos, qui possent (kad mogu). — **aethera carpere:** zrakom letjeti. — 36. **Iunonia Samos:** hram Herin (Junonin) na Samu bio je na glasu; ondje su je osobito štovali. — 38. **Lebinthos, Calymne**: otoci u Egejskom moru. — 39. **cum**: inversum, kadli. — 40. **cupidine tractus**: željom zanesen, u želji. — 41. **altius egit iter**: udari višim putem. — **vicinia**: susjedstvo, blizina. — 42. **odoratas:** ceras, vincula; mirišljiv je vosak, jer se smekšao, topio.

Tabuerant cerae. Nudos quatit ille lacertos
Remigioque carens non ullas percipit auras,
Oraque caerulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua, quae nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec iam pater, „Icare“, dixit,
„Icare“, dixit „ubi es? Qua te regione requiram?“
„Icare“ dicebat. Pennas aspexit in undis
Devovitque suas artes corpusque sepulcro
Condidit. Et *tellus a nomine dicta sepulti.*

11. Filemon i Baukida.

(VIII. 626.—724.).

Kad se Tesej vraćao kući iz Kalidona, gdje je bio u lovu na grozna vepra, svrati se sa drugovima — a među njima je i Iksion, prezirač bogova, i starac Leleg — riječnomu bogu Aheloju. Tesej, sjedeći za stolom, ugleda na pučini Ehinadske otoke (na ušću rijeke Aheloja) i zapita Aheloja, kako se zovu. Aheloj stane pričati, da je to bilo pet Najada; priredile su slavu, a njega nijesu pozvale; zato nabuja i odnese ih u more, gdje su se prometnule otocima. Iksion se nasmije priči, ali Leleg uzme, da potvrdi svemožnost božju, pripovijedati, kako je na svoje oči vidio jezero, gdje je nekoć stajao grad, koji je zbog obijesti ljudske propao.

Iuppiter huc specie mortali cumque parente
Venit *Atlantiades* positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes,
Mille domos clausere serae. Tamen *una* recepit,
Parva quidem, stipulis et canna tecta palustri,
Sed pia *Baucis* anus parilique aetate *Philemon*
Illa sunt annis iuncti iuvenalibus, illa

43. **tabescere**: ginuti, topiti se. — **nudus**: prazan, t. j. bez krila. — 43. **lacertus**: miška, ruka. — 44. **remigium**: vesla, krila. — **percipere**: hvatati. — 45. **oraque**: et ora, patrium nomen clamantia, excipiuntur caerulea aqua, quae. — **excipere**: primiti, dočekati. — 46. **trahere**: dobiti; more se prozva Ikarskim. — 50. **devovere**: proklinjati. — 51. **tellus**: otok Ikarija.

11. 1. Huc: u taj grad u Frigiji. — **specie mortali**: u prilici ljudskoj. — **cumque parente**: s Jupiterom; Jupiter je s Atlantovom kćeri Majom rodio Merkurija (Herma), glasnika božjega. — 2. **positis**: depositis. — **caducifer**: štaponoša; ima kao glasnik zlatan štap (χρυσόρραπις), a na nogama ili na šeširu krioca. — 4. **sera**: zasun. — **una**: domus. — **stipula**: vlat, slama. — 5. **canna**: (trskom) palustri. — **tecta**: domus. — 6. **anus**: starica. — 7. **illa**: in illa casa (kolibi).

Consenuere casa paupertatemque fatendo
Effecere levem nec iniqua mente ferendo.
Nec refert, dominos illic famulosne requiras:
Tota domus duo sunt, idem parentque iubentque.
Ergo ubi caelicolae parvos tetigere penates
Summissoque humiles intrarunt vertice postes,
Membra senex posito iussit relevare sedili,
Quo super iniecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit et ignes
Suscitat hesternos foliisque et cortice sicco
Nutrit et ad flammas anima producit anili.
Multifidasque faces ramaliaque arida tecto
Detulit et minuit parvoque admovit aëno,
Quodque suus coniunx riguo collegerat horto,
Truncat holus foliis. Furca levat ille bicorni
Sordida terga suis nigro pedentia tigno
Servatoque diu resecat de tergore partem
Exiguam sectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt sermonibus horas
Concutiuntque torum de molli fluminis ulva
Impositum lecto sponda pedibusque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo

8. **fatendo**: priznavajući ga, t. j. ne stideći ga se. — **nec iniqua mente**: ne zlovoljno, mirne duše. — 10. **nec refert**: i nije do toga; svejedno je, tražio. — 11. **idem**: eidem. — 12. **tetigere**: stigoše. — **penates**: kućni bogovi, kuća. — 13. **summisso**: vertice; prignuvši tjeme, glavu. — **humiles**: postes; postis, dovratak, vrata. — 14. **membra**: senex posito (apposito) sedili iussit eos relevare (odmoriti) membra. — 15. **quo super**: dvosložni se prijedlozi katkad postavljaju iza svojega padeža. — **textum**: tkanje, prostirač. — **rudis**: sirov, priprost. — **sedulus**: maran. — 16. **foco**: in foco. — 17. **suscitare**: potaknuti. — **cortex**: kora. — 18. **nutrire**: jariti. — **anima**: dah, abl. — **anilis**: starički. — 19. **multifidus**: sitno nacjepkan. — **fax**: luč, jelovina. — **ramalia**: suharci — **tecto**: s tavana. — 20. **minuere**: lomiti. — **aënum**: kotao. — 21. **quodque**: et holus (kupus), quod. — **suus**: njezin. — **riguus**: natopljen, zaljevan; pokazuje radinost. — 22. **truncare foliis**: abl. kao uz „privare“, rezati list sa; ostaje samo kočanj (truncus). — **furca bicornis**: dvoroge račve, rogulje. — **levare**: dići, skinuti. — 23. **sordidus**: prljav, čađav. — **suis**: sus, krmak. — **tignum**: greda. — 24. **servatoque**: et de servato (od sačuvanoga) tergore (hrpta). — **domare**: kuhati. — 26. **fallere horas**: kratiti čas. — 27. **concutere**: natresati. — **torus de**: jastuk od. — **ulva**: rogoz. — 28. **lectus**: počivaljka, ogl. str. 10. b. 61. — **sponda pedibusque**: abl. svojstva. — **sponda**: nogači, odar. — **salignus**: vrbov. — 29. **vestis**: prostirač. — **velare**: zastirati, pokrivati. — **non nisi**: samo.

Sternere consuerant; sed et haec vilisque vetusque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuere dei. Mensam succinta tremensque
Ponit anus. Mensae sed erat pes tertius impar.
Testa parem fecit. Quae postquam subdita clivum
Sustulit, aequatam mentae tersere virentes.
Ponitur hic bicolor sincerae baca Minervae
Conditaque in liquida corna autumnalia faece
Intibaque et radix et lactis massa coacti,
Ovaque non acri leviter versata favilla;
Omnia fictilibus. Post haec caelatus eodem
Sistitur argento crater fabricataque fago
Pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris.
Parva mora est, epulasque foci misere calentes,
Nec longae rursus referuntur vina senectae
Dantque locum mensis, paulum seducta secundis.
Hic nux, hic mixta est rugosis carica palmis

---

30. **vilis:** jeftin, prost. — 31. **non indignanda:** koji se nije trebao ljutiti na počivaljku, da je tobože preprosta; prostirač sasvim prema počivaljci. — 32. **succintus:** potpasan, zapregnut. — 33. **tertius:** stol je s tri noge, a bogataši su (u pjesnikovo doba) imali stolove s jednom nogom. — 34. **testa:** crijep. — **quae:** subdita testa. — **clivum tollere:** ukloniti kosinu, nagib. — 35. **aequatam:** mensam (izravnani). — **menta:** metvica. — 36. **hic:** in mensa. — **ponitur:** ručak je, kao u Rimljana (ab ovis ad mala). Počinje se s jajima i jelima, što čine tek; zatim dolaze pečenke, a najzad (mensa secunda) svježe i suho voće. — **bicolor:** dvobojan; maslina je najprije zelena, onda crna. — **sincerus:** čist, djevičanski. Atena se natjecala s Posidonom (Neptunom), tko će biti zaštitnik Atici; Atena posadi maslinu, a Posidon udari ostvama i stvori slano vrelo. — **baca:** boba. — 37. **conditum cornum:** ukuhan drijenak. — **in liquida:** faece (u žitkom talogu, soku). — 38. **intibum:** žućanica (divlja salata). — **radix:** korijen, rotkva. — **lactis massa coacti:** tvar od zgrušana mlijeka, sir. — 39. **non acris favilla:** slaba žera; favilla, živ pepeo. — **leviter:** malko. — 40. **(in) fictilibus:** vasis; fictile (fingere), glinena posuda. — **caelatus:** izdjelan. — **eodem argento:** od isto takva srebra, t. j. od bijele gline. — 41. **crater:** vrč sa širokim grlom za miješanje vina s vodom. — **fagus:** bukva, bukovina. — 42. **pocula:** illita ceris (abl.), qua cava sunt; gdje su izdubene, t. j. iznutra. — **illinere:** namazati, preliti. — 43. **parva mora est:** domala. — **epulasque:** et foci miserunt calentes epulas (vruća jela, t. j. pečenku). — 44. **longae:** senectae vina, gen. svojstva. — **rursus referuntur:** vino se opet makne, da bude prostora za poslastice (mensa secunda). — 45. **paulum seducta:** vina, na časak uklonjeno dade mjesta poslastima. — 46. **carica:** smokva, jer tobože potječe iz Karije u Maloj Aziji. — **rugosus:** nagrešpan, (jer je suho). — **palmae:** datulje.

Prunaque et in patulis redolentia mala canistris
Et de purpureis collectae vitibus uvae.
Candidus in medio favus est. Super omnia vultus
Accessere boni nec iners pauperque voluntas.
Interea totiens haustum cratera repleri
Sponte sua per seque vident succrescere vina.
Attoniti novitate pavent manibusque supinis
Concipiunt Baucisque preces timidusque Philemon
Et veniam dapibus nullisque paratibus orant.
Unicus anser erat, minimae custodia villae,
Quem dis hospitibus domini mactare parabant.
Ille celer penna tardos aetate fatigat
Eluditque diu tandemque est visus ad ipsos
Confugisse deos. Superi vetuere necari,
„Di“ que „sumus, meritasque luet vicinia poenas
Impia“, dixerunt, „vobis immunibus huius
Esse mali dabitur. Modo vestra relinquite tecta
Ac nostros comitate gradus et in ardua montis
Ite simul!“ Parent ambo baculisque levati
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest. Flexere oculos et mersa palude
Cetera prospiciunt, tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum,

---

47. **prunum:** šljiva. — **patulus:** prostran. — **malum:** jabuka. — **canistrum:** košara. — 49. **favus:** saće. — 50. **bonus:** prijazan. — **nec iners pauperque voluntas:** pa volja ni mlaka ni škrta. — 52. **sponte sua:** sam. — **per seque:** et per se vina succrescere. — 53. **novitate:** s čuda. — **supinus:** podignut; ruke se dignu, raširе, a dlanovi iskrenu. — 54. **concipere preces:** moliti se. — 55. **dapibus nullisque paratibus:** za jela i nikakvu (slabu) podvorbu. — 57. **hospes:** gost. — **custodia:** guske su spasle Kapitolij od Gala; pače čuvara kuće spravni su žrtvovati za goste. — 58. **celer penna:** hitrokrili; zapravo ne leti, već na bijegu hitro maše krilima. — **aetate:** od starosti. — 59. **eludere:** titrati se kim, izmicati se. — **visus est:** učini se, kao da. — 60. **confugere:** zateći se. — 62. **immunis:** prost od; da će vas minuti. — 63. **modo:** samo. — **comitare:** mjesto comitari. — 64. **in ardua montis:** na vis brda. — 65 **baculis levati:** poštapajući se. — 66. **niti:** upinjati se; nituntur vestigia ponere s mukom koračaju, s mukom penju se. — **(in) longo clivo:** dugačkim obronkom. — 67. **summo:** clivo. — **semel:** missa. — **ire:** letjeti, dohvatiti. — 68. **mersa:** cetera. — 69. **tantum:** samo.

Illa vetus, dominis etiam *casa* parva duobus
Vertitur in *templum:* furcas subiere columnae,
Stramina flavescunt, aurataque tecta videntur
Caelataeque fores, adopertaque marmore tellus.
Talia tum placido Saturnius edidit ore:
„Dicite, iuste senex et femina coniugo iusto
Digna, quid optetis.“ Cum Baucide pauca locutus
Iudicium superis aperit commune Philemon:
„Esse *sacerdotes* delubraque vestra tueri
Poscimus, et quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos *eadem,* nec coniugis umquam
Busta meae videam, neu sim tumulandus ab illa“.
Vota fides sequitur: templi tutela fuere,
Donec vita data est. Annis aevoque soluti
Ante gradus sacros cum starent forte locique
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Iamque super geminos crescente cacumine vultus
Mutua, dum licuit, reddebant dicta „Vale“ que
„O coniunx“ dixere simul, simul abdita texit
Ora frutex. Ostendit adhuc Tyrieïus illic
Incola de *gemino vicinos corpore truncos.*
Haec mihi non vani — neque erat, cur fallere vellent —
Narravere senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos ponensque recentia dixi:
„Cura pii dis sunt et, qui coluere, coluntur.“

---

71. **illa**: vetus casa, etiam duobus dominis (za dva) parva. — 72. **vertitur:** convertitur, pretvori se. — **furca:** rašlje, potporanj. — **subire:** stupiti namjesto, zamijeniti. — 73. **stramen:** slama. — **flavescere:** žutiti se, zlatniti se. — **videntur:** pas., vidiš krov zlatan. — 74. **caelatus:** umjetno izdjelan; na kovnim vratima ima likova. — **tellus:** pod. — 75. **Saturnius:** Saturnov sin, Jupiter. — 76. **femina**: digna. — 78. **iudicium**: sud, odluka. — 79. **delubrum**: (luere) čistilište, hram. — 82. **bustum**: (urere) grob. — 83. **fides**: ispunjenje; vota fides sequitur, želja se ispuni. — **tutela**: zaštita, čuvari. — 84. **solutus**: onemogao. — 85. **gradus:** stuba. — 86. **casus**: udes. — **frondere**: listati. — 87. **senior**: starac. — 88. **geminos**: vultus. — **cacumen**: vrh, krošnja. — 89. **mutua**: dicta reddebant, jedno se s drugim praštalo. — 90. **abdita**: ora, prolepsa: pokri i sakri. — 91. **frutex**: grm, krošnja. — **Tyrieius**: Tyrieum, grad u Frigiju. — 92. **truncus**: panj, drvo. — 93. **non vanus**: ne lažljiv, pouzdan. — 95. **sertum**: vijenac. — **ponens**: apponens. — **recentia**: serta. — 96. **coluere**: deos. — Isp. Šenoinu „Božju plahticu“.

12. Orfej i Euridika.

(X. 1.—57., 60.—67., 72.—77.)

Himenej, bog svadbeni, boravi na Kreti. Vjenča se mladić Ifija s Jantom.

Inde per immensum croceo velatus amictu
Aethera digreditur Ciconumque *Hymenaeus* ad oras
Tendit et *Orphea* nequiquam voce vocatur.
Affuit ille quidem, sed nec sollemnia verba
Nec laetos vultus nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo
Usque fuit nullosque invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turba comitata vagatur,
Occidit in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam *Rhodopeïus* auras
Deflevit vates, ne non temptaret et umbras,
Ad *Styga* Taenaria est ausus descendere porta
Perque leves populos simulacraque functa sepulcro
Persephonen adiit inamoenaque regna tenentem
Umbrarum dominum; pulsisque ad carmina nervis
Sic ait: „O positi sub terra numina mundi,
In quem recidimus, quidquid mortale creamur:
Si licet, et falsi positis ambagibus oris

---

12. 1. **Inde**: s Krete. — **per immensum**: aethera. — **croceus**: šafranast; to je boja koprene u mladijenke rimske. — 2. **Cicones**: Kikonci, tračko pleme. — 3. **tendere**: contendere, hitjeti. — **Orphea**: voce, ogl. str. 8. b. 3. — **nequiquam**: uzalud. — **affuit**: bio je nazočan, dođe (Himenej). — **sollemnia verba**: svečana pjesma, svatovac. — 5. **felix**: omen (znak). — 6. **fax**: zublja (znak Himenejev), ogl. str. 47. b. 44. — **lacrimosus fumus**: suzan dim (goni suze na oči). — **stridula fuit**: pištala je. — 7. **usque**: udilj. — **ignes invenire**: razgorjeti se. — **motus**: mahanje. — 8. **auspicium**: znak. — **nupta nova**: mlada. — **herbae**: ledina. — 9. **Naides**: vile povotkinje; i Euridika je takva vila. — **turba**: abl. — **comitata**: (praćena) nova nupta. — 10. **talus**: gležanj, peta. — **serpentis**: dente. — 11. **ad superas auras**: gore na svijetu. — **Rhodopeius**: vates, rodopski pjevač, Orfej; Rodopa je planina u Trakiji. — 12. **ne non et**: ut etiam. — 13. **Taenaria**: porta, abl.; Tenar je glavica u Lakoniji, gdje je pećina, kojom se — tako su vjerovali — silazi u podzemlje. — 14. **leves populi**: sjene ljudske. — **simulacra functa sepulcro**: prilike, prikaze sahranjene; nesahranjeni nijesu mogli preko Aheronta u Had. — 16. **umbrarum dominum**: Plutonem. — **pulsisque ad**: udari u žice pa onda ovako začne. — 17. **positi**: o numina mundi sub terra positi, in quem. — 18. **quidquid mortale creamur**: štogod nas se rađa smrtnih. — 19. **falsi**: oris, lažna govora. — **positis**: depositis, okanivši se. — **ambages**: okolišenje.

Vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi, nec uti villosa colubris
Terna Medusaei vincirem guttura monstri.
Causa viae *coniunx,* in quam calcata venenum
Vipera diffudit crescentesque abstulit annos.
Posse pati volui nec me temptasse negabo.
Vicit Amor. Supera deus hic bene notus in ora est.
An sit et hic, dubito; sed et hic tamen auguror esse:
Famaque si veteris non est mentita rapinae,
Vos quoque iunxit Amor. Per ego haec loca plena timoris,
Per chaos hoc ingens vastique silentia regni,
Eurydices, oro, properata *retexite fata!*
Omnia debentur vobis, paulumque morati
Serius aut citius sedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes. Haec est domus ultima, vosque
Humani generis longissima regna tenetis.
Haec quoque, cum iustos matura peregerit annos,
Iuris erit vestri. Pro munere poscimus usum.
Quod si fata negant veniam pro coniuge, certum est
Nolle redire mihi. Leto gaudete duorum!"
Talia dicentem nervosque ad verba moventem
Exsangues flebant animae. Nec *Tantalus* undam
Captavit refugam, stupuitque *Ixionis* orbis,

21. **villosus:** dlakav; villosus colubris, obrastao gujama (colubra). — 22. **terna:** tria. — **guttur:** grlo, vrat. — **Medusaeum monstrum**: troglavi Kerber, skot Ehidne, kćeri Medusine. — 23. **viae:** meae est. — **calcata:** (pogažena) vipera. — **crescentes annos:** nju u jeku mladosti. — 25. **posse pati**: da mogu pretrpjeti, pregorjeti. — 26. **vicit:** jači je. — **supera:** in ora (kraj, svijet). — 27. **dubito:** ne znam. — **augurari**: gatati, slutiti. — 28. **rapina**: otmica; Pluton je oteo Proserpinu (Persefonu) na Siciliji. — **mentitus**: slagan, izmišljen. — 29. **per ego**: ego per loca oro, zaklinjem vas. — 30. **chaos:** podzemlje, jer je pusto i prazno, kao što bijaše zemlja prije stvaranja. — 31. **Eurydices**: (grč. gen.) fata (smrt). — **properatus**: preran. — **retexere**: rasparati (tkanje), ukinuti. — 32. **debeo**: dugujem. — **paulumque morati**: malko proboravivši (ovdje), poslije kratka boravka (ovdje). — 33. **serius aut citius**: prije ili poslije. — 35. **longissima regna tenetis:** najdulje imate vlast. — 36. **haec**: Eurydice. — **iustos annos**: prave godine. — **matura**: vremešna. — 37. **iuris erit vestri:** bit će u vlasti vašoj, bit će vaša. — **pro munere:** Orfej ne traži, da mu je daruju zauvijek, nego da mu je dadu na uživanje (usus). — 38. **quod si**: ako. — **negare**: kratiti. — **venia**: oprost, milost. — **certum est mihi**: odlučio sam. — 41. **exsanguis**: beskrvan. — 42. **refugus**: uzmičući, plah. — **stupuit**: stade. — **Ixion:** kralj lapitski u Tesaliji; vrti se na kotaču (orbis), jer je napastovao Junonu.

Nec carpsere iecur *volucres,* urnisque vacarunt
Belides, inque tuo sedisti, *Sisyphe,* saxo.
Tunc primum lacrimis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas. Nec *regia coniunx*
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare,
Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes
Inter et incessit passu de vulnere tardo.
Hanc simul et legem Rhodopeïus accipit Orpheus
Ne *flectat retro* sua lumina, donec Avernas
Exierit valles; aut *irrita* dona futura.
Carpitur acclivis per muta silentia trames,
Arduus, obscurus, caligine densus opaca.
Nec procul afuĕrunt telluris margine summae;
Hic, ne deficeret, metuens avidusque videndi
Flexit amans oculos, — et protinus illa relapsa est.
Iamque iterum moriens non est de coniuge quidquam
Questa suo — quid enim nisi se quereretur amatam? —
Supremumque „vale", quod iam vix auribus ille
Acciperet, dixit, revolutaque rursus eodem est.

43. **volucres:** dva jastrijeba kljuju divu Titiju jetra, jer je napao Latonu. — 44. **Belides:** Danajeve kćeri, po djedu Belu; urnis vacarunt, odložile su posude, u kojima su u izbušenu bačvu nosile vodu, jer su osim Hipermnestre poubijale zaručnike svoje. — **Sisyphe:** apostrofa; Sisif, lukavi i opaki kralj korintski, valja kamen uzbrdo. — 45. **fama est:** genus Eumenidum carmine victarum, tunc primum lacrimis maduisse. Eumenidama (Milostivima) zovu se Erinije (Furije), otkad su oprostile Orestu, koji je ubio mater, da osveti oca Agamemnona. — 47. **sustinere:** odolijevati, moći. — **nec qui:** ni onaj, koji. — **ima:** donji svijet. — **negare:** uskratiti. — 48. **umbras:** inter umbras, ogl. str. 55. b. 15. — 49. **passu:** tardo. — **de:** zbog. — 50. **hanc:** Erydicen. — **lex:** pogodba. — 51. **lumen:** oko. — **Avernas valles exire:** izići iz podzemnih dolova. Iz Avernskoga se jezera u Kampaniji dižu otrovne pare, te mu je otud i ime Avernus (ἄορνος, bez ptica). Tu je po priči ulaz u podzemni svijet, te „valles Avernae" znače isto, što podzemni svijet. — 53. **carpitur trames:** ide se putem. — **acclivis:** uzbrdit. — **mutus:** nijem. — 54. **caligine densus opaca:** u gustom, crnom mraku. — 55. **margo:** rub, granica. — **tellus summa**: površina zemaljska, gornji svijet. — 56. **hic:** Orpheus. — **ne deficeret:** Eurydice; da mu nije sustala. — **flexit amans:** u svojoj ljubavi svrne. — 59. **quid:** quereretur, nisi se (esse) amatam; već ako to, da je. — 61. **quod acciperet:** ogl. str. 21. b. 54., prevedi: ali on. — **eodem:** na isto mjesto, (odakle je pošla).

Non aliter stupuit gemina nece coniugis Orpheus,
Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit; quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, *saxo* per corpus oborto.
Orantem frustraque iterum transire volentem
Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
Squalidus in ripa Cereris sine munere sedit.
Cura dolorque animi lacrimaeque alimenta fuere.
Esse deos Erebi crudeles questus in altam
Se recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Haemum.

13. Hijakint.

(X. 165.—219.)

Orfej udari u žice, a oko njega se kupi drveće, zvjerinje i ptice. On pjeva, kako je Jupiter uzeo na nebo lijepoga dječaka Ganimeda, a Apolon zavolio Hijakinta, sina Spartanca Ebala.

Ver hiemem quotiens, Hyacinthe, repellit aquosam,
Tu totiens oreris viridique in caespite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit, et orbe
In medio positi caruerunt praeside Delphi,
Dum deus Eurotan immunitamque frequentat
Sparten. Nec citharae, nec sunt in honore sagittae.
Immemor ipse sui non retia ferre recusat,

62. **gemina nece:** s druge smrti. — 63. **quam:** ille, qui timidus (prestrašen) tria colla canis (Cerberi) vidit, medio portante catenas. — **medio:** collo, a srednji je vrat nosio lanac, s lancem o srednjem vratu. — **vidit:** misli čovjeka, koji se skamenio, kad je spazio Kerbera, što ga je na svijet dovukao Heraklo. — **quem:** a onog čovjeka. — 65. **natura prior:** strah ga pusti, kad i dojakošnja priroda, — tijelo se prometnu kamenom. — 66. **orantem:** Orphea. — 67. **portitor:** brodar, Haron. — 68. **sine munere:** Cereris; dar Cererin, kruh, hrana. — 70. **Erebus:** Mrak, podzemni svijet. — 71. **Haemus:** Balkan.

13. 1. **Hyacinthe:** apostrofa. — 2. **oreris:** ničeš; misli biljku hijakint. — **caespes:** bus, ledina. — 3. **meus:** genitor, Orfeju je otac Apolon. — **ante omnes:** nada sve. — **orbe in medio:** Delphi in medio orbe positi, u sredini svijeta; priča se, da je Zeus (Jupiter) htio znati, gdje je središte zemlje, te je pustio dva orla: jednoga od istoka, a drugoga sa zapada. Sastali su se u Delfima. — 4. **praeses:** branič, gospodar. — 5. **immunitamque:** Sparta je bila bez zidova gradskih. — 6. **nec sunt in honore:** ne mari za kitaru. — 7. **immemor sui:** zaboravlja, tko je, te se ne žaca. — **non:** recusat. — **rete:** mreža (za zvjerad).

Non tenuisse canes, non per iuga montis iniqui
Ire comes longaque alit assuetudine flammas.
Iamque fere medius Titan venientis et actae
Noctis erat spatioque pari distabat utrimque:
Corpora veste levant et suco pinguis olivi
Splendescunt latique ineunt certamina disci.
Quem prius aërias libratum Phoebus in auras
Misit et oppositas disiecit pondere nubes;
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus et exhibuit iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens actusque cupidine lusus
Tollere Taenarides orbem properabat; at illum
Dura repercussum subiecit in aëra tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos! Expalluit aeque
Quam puer ipse deus collapsosque excipit artus
Et modo te refovet, modo tristia vulnera siccat,
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis:
Nil prosunt artes; erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas rigidumve papaver in horto
Liliaque infringat fulvis horrentia linguis,
Marcida demittant subito caput illa vietum,
Nec se sustineant spectentque cacumine terram:

8. **tenere canes:** držati, voditi na konopu. — **iniquus:** neravan, vrletan. — 9. **comes:** kao pratilac (Hijakintu). — **longaque assuetudine:** s duge navike. — **alit flammas:** jari plamen (ljubav). — 10. **Titan:** medius inter venientem (idući) et actam (prošast) noctem erat; ogl. str. 23. b. 109. — 11. **utrimque:** veniente et acta nocte. — 12. **corpora veste levare:** s tijela skinuti halju. — **olivum:** ulje; prije tjelesne vježbe mazali su se uljem. — 13. **lati disci:** ineunt certamen, stanu se takmiti velikim diskom; disk je težak kolut, koji se baca udalj. — 14. **quem libratum:** discum. — **prius:** misit. — **aeriae aurae:** (uzdušni) nebeski zrak, nebu pod oblake. — **oppositus:** pred sobom. — 16. **solidus:** tvrd. — 17. **pondus:** teški kolut. — **exhibere:** pokazati, — 18. **imprudens:** neoprezan. — **lusus:** gen. obj., za igrom. — 19. **Taenarides:** Tenarac, Lakedemonjanin, po gradu i glavici Tenaru u Lakoniji. — **illum:** orbem, in aëra repercussum, tellus subiecit in vultus; zemlja ga odbije u zrak i baci. — 20. **dura:** tellus. — 21. **expallescere:** problijedjeti. — **aeque quam (ac):** jednako, kao. — 22. **collapsus:** klonuo. — 23. **refovere:** grijati. — 24. **sustinere:** ustavljati. — 26. **ut si:** kao kad. — **rigidus:** stršeći, visok. — 27. **liliaque:** horrentia fulvis linguis; ljerovi, iz kojih strše žuti jezičci (prašnici). — 28. **marcidus:** uvehao. — **vietus:** uvehao, klonuo. — 29. **se sustinere:** držati se.

Sic vultus moriens iacet, et defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix umeroque recumbit.
„Laberis, Oebalide, prima fraudate iuventa“,
Phoebus ait, „videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es facinusque meum; mea dextera leto
Inscribenda tuo est! Ego sum tibi funeris auctor.
Quae mea culpa tamen? Nisi si lusisse vocari
Culpa potest, nisi culpa potest et amasse vocari.
Atque utinam pro te vitam tecumve liceret
Reddere! Quod quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum memorique haerebis in ore.
Te *lyra* pulsa manu, te *carmina nostra* sonabunt,
Flosque novus scripto gemitus *imitabere* nostros.
Tempus et illud erit, quo se *fortissimus heros*
Addat in hunc *florem* folioque legatur eodem.“
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humo signaverat herbam,
Desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur formamque capit, quam lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phoebo est — is enim fuit auctor honoris, —
Ipse suos gemitus foliis inscribit, et AI AI
Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.

---

30. **iacet:** spustilo se lice (glava). — **et defecta:** ipsa cervix, vigore defecta (bez snage), sibi oneri est. — 31. **umero:** in umerum. — 32. **fraudatus:** s abl., lišen. — **tuum:** vulnus, mea crimina. — 34. **mea dextera:** na moju desnicu valja udariti žig smrti tvoje. — 35. **auctor:** krivac. — 36. **nisi si:** već ako se može igra krstiti grijehom. — 37. **et:** etiam. — **amasse:** ljubav. — 38. **vitam reddere:** dati život, mrijeti. — 39. **quod quoniam:** jer. — **fatalis lex:** zakon usuda; Apolon je bog, a Hijakint čovjek. — 40. **memorique in ore:** bit ćeš mi na jeziku i na pameti. — 41. **lyra:** Apolon kao Muzaget drži kitaru u ruci, on je bog pjesme; prevedi: tobom će ječati lira i pjesma moja. — 42. **flosque:** i kao cvijet. — **scriptum:** slovo. — **imitabere:** bit ćeš slika uzdaha mojih. — 43. **tempus erit:** doći će vrijeme, kad. — **heros:** Ajant, Telamonov sin; ime mu se počinje s bolnim poklikom „aj!“ — 44. **se addere:** provrći se; Ajant se — priča Ovidije u „Natjecanju za oružje Ahilejevo“ — pretvorio u hijakintov cvijet. — **folioque:** i on će se, t. j. njegovo ime, čitati na istom listu (hijakintovu). — 46. **humo:** humi fusus. — **signare:** omastiti. — 47. **Tyrium ostrum:** tirski (najljepši) skerlet. — 52. **funestus:** tužan. — **ducere:** načiniti, utisnuti.

Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon, honorque
Durat in hoc aevi, celebrandaque more priorum
Annua praelata redeunt Hyacinthia pompa.

14. Smrt Orfejeva.

(XI. 1.—84.)

Carmine dum tali silvas animosque ferarum
Threïcius vates et saxa sequentia ducit,
Ecce *nurus Ciconum* tectae lymphata ferinis
Pectora velleribus tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis sociantem carmina nervis.
E quibus una leves iactato crine per auras
„En“, ait, „en, hic est nostri *contemptor!*“ et hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora,
Quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit;
Alterius telum lapis est, qui missus in ipso
Aëre concentu victus vocisque lyraeque est;
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
Ante pedes iacuit. Sed enim temeraria crescunt
Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erinys.

---

53. **Sparten:** pudet. — **Hyacinthon:** genuisse. — 54. **in hoc aevi:** do našega doba. — **celebrandaque:** annua Hyacinthia, praelatā pompā more priorum (maiorum) celebranda redeunt, godimice se vraćaju Hijakintije (slava u Sparti), da se po običaju pređa proslave u ophodu sa slikama; slike su se bogova nosile naprvo.

14. 1. Carmine tali: pjevao je o ljubavi bogova i ljudi, a slušalo ga je zvjerinje, drveće i kamenje. — 3. **ecce:** cernunt. — **nurus:** snaha, žena. — **Cicones:** Kikonci, tračko pleme. — **lymphata pectora:** ak. obzira, ogl. str. 15. b. 20.; lymphatus, plah od vode, bijesan, mahnit; prevedi: kojima su grudi pokrite zvjerinjim krznom. Bakhantice su ogrnute kožom, a u ruci drže štap bršljanom omotan (tirs), a kosa im je raspuštena. — 4. **tumulus:** brežuljak. — 6. **iactato crine:** potresavši kosom. — 7. **nostri:** gen. obj. — **contemptor:** prezirač; poslije Eridike nije volio nijedne žene. — **hasta:** štap. — 8. **Apollinei:** ogl. str. 8. b. 3. i str. 64. b. 41. — **vocalis:** miloglasan. — 9. **quae:** hasta. — **praesutus:** opšiven, ovit. — **notam fecit:** ostavi znamen. — 10. **in ipso aëre:** još u zraku. — 11. **concentu:** (skladom) vocisque liraeque victus est. — 12. **veluti supplex:** kao da moli oproštenje za. — **ausum:** drsko djelo, drskost. — 13. **ante pedes:** Orphei. — **iacuit:** leže, pade. — 14. **modusque abiit:** ode mjera, nema kraja, bez kraja. — **Erinys:** Furia, Srda.

Cunctaque tela forent cantu mollita, sed ingens
Clamor et infracto Berecyntia tibia cornu
Tympanaque et plausus et Bacchei ululatus
Obstrepuere sono citharae. Tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnunc voce canentis
Innumeras volucres anguesque agmenque ferarum
Maenades Orphei titulum rapuere theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris
Et coeunt, ut aves si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt structoque utrimque theatro
Cum matutina cervus periturus arena
Praeda canum est; vatemque petunt et fronde virentes
Coniciunt thyrsos non haec in munera factos.
Hae glaebas, illae direptos arbore ramos,
Pars torquent silices, neu desint tela furori,
Forte boves presso subigebant vomere terram,
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
Dura lacertosi fodiebant arva coloni;

---

15. **cunctaque tela:** i sve strijele, t. j. štapi i kamenje. — 16. **infracto cornu:** od savijena roga; frule su obično ravne, ali je frigijska dolje zavinuta. — **Berecyntia tibia:** jer se upotrebljavala kod slave frigijske božice Kibele, koju su osobito štovali Berekinćani, pleme frigijsko. — 17. **tympanum:** talambas. — **Bacchei ululatus:** bakhovsko urlikanje. — 18. **obstrepere alicui:** oglasiti se, nadvikati. — 19. **non exauditi:** krvlju pjevačevom, jer ga nije više bilo čuti; glas njegov nije više začaravao kamenja. — 20. **ac primum:** volucres anguesque agmenque ferarum, titulum Orphei theatri, Maenades rapuere. — **attonitas etiamnunc:** još i sad glasom pjevačevim opčinjene. — 22. **Maenades:** Menade (Mahnite, μαίνομαι). — **titulus:** natpis, počast, dika; opčinjeno zvjerinje je dika Orfejeva. — **Orpheium theatrum:** gledaoci, slušači Orfejevi. — **rapuere:** povukoše sa sobom. — 23. **cruentatis:** dextris. — 24. **coire:** zgrnuti se, — **ut si quando:** kao kad. — **luce:** za bijela dana. — 25. **structoque:** et cum matutina arena (ujutru u areni) structo utrimque theatro (amphitheatro) cervus periturus praeda canum est; u amfiteatru je bilo i lova na divljač, a to je znalo biti rano ujutru, ako su za onaj dan bile određene još kakve druge igre. — **utrimque:** gledalište je za drame polukrug, a amfiteatar elipsa; prevedi: u gledalištu na obje strane podignutu. — 26. **periturus:** kojemu je ginuti, ogl. str. 28. b. 225. — 27. **fronde virentes:** thyrsos, štape sa zelenim lišćem. — 28. **haec in munera:** za takvu službu. — 30. **pars:** neke. — **silex:** kamen. — 31. **subigere:** težiti. — **vomer:** lemeš, plug. — 32. **multo:** (cum) sudore, s mnogo znoja. — **fructus:** ljetina. — 33. **dura:** arva. — **lacertosus:** mišičav, snažan. — **colonus:** seljak.

Agmine qui viso fugiunt operisque relinquunt
Arma sui, vacuosque iacent dispersa per agros
Sarculaque rastrique graves longique ligones.
Quae postquam rapuere ferae cornuque minaci
Divulsere boves, ad vatis fata recurrunt
Tendentemque manus et in illo tempore primum
Irrita dicentem nec quicquam voce moventem
Sacrilegae perimunt, perque os — pro Iuppiter! — illud
Auditum saxis intellectumque ferarum
Sensibus in ventos anima exhalata recessit.
Te maestae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina saepe secutae
Fleverunt silvae; positis te frondibus arbor
Tonsa comas luxit, lacrimis quoque flumina dicunt
Increvisse suis, obstrusaque carbasa pullo
Naides et Dryades passosque habuere capillos.
Membra iacent diversa locis, caput, Hebre, lyramque
Excipis, et — mirum! — medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, respondent flebile ripae.
Iamque mare invectae flumen populare relinquunt
Et *Methymnaeae* potiuntur litore *Lesbi:*

---

34. **agmen:** rulja. — **operisque:** sui arma (oruđe). — 36. **sarculum:** motičica. — **rastrum:** pl. rastri, motika. — **ligo:** motika, budak. — 37. **quae:** ferae (Maenades). — **cornu minaci boves:** abl. svojstva; minax, strašan. — 38. **divellere:** rastrgati. — **ad vatis fata:** da umore pjevača. — 39. **tendentemque:** vatem perimunt; tendere, pružati. — **primum:** prvi put. — 40. **quicquam:** išta, t. j. ni živo ni neživo. — 41. **sacrilegae:** svetogrdnice. — **perque os:** illud, saxis auditum et ferarum sensibus intellectum, anima recessit; na ona usta, što ih je slušalo kamenje, a razumjelo čuvstvo životinjsko. — 45. **rigidus:** ukočen, tvrd. — 46. **positis:** depositis, sasuvši. — 47. **tonsa comas:** ak. obzira, ogl. str. 15. b. 20.; ošišane kose (lišća), gole krošnje. — **lugere aliquem:** žaliti za kim, plakati koga. — 48. **obstrusus:** optočen. — **carbasus:** tkanje; pl. carbasa, haljine. — **pullum:** tamna, crna boja. — 49. **Dryades:** šumske vile. — **passus:** (pando), raspušten. — 50. **diversa:** locis, abl. obzira, kojekuda. — **Hebre:** apostrofa; rijeka Hebar, danas Marica. — 51. **labitur:** caput. — 52. **flebile nescio quid:** nešto tužno. — **lingua:** exanimis, mrtav. — 53. **respondere:** odjekivati. — **mare invectae:** (lingua et lyra), dosjevši u. — **popularis:** domaći. — 55. **Methymnaeae:** Lesbi litore, Lezbo se zove metimnjanskim po gradu Metimni; glava i lira plovi k Lezbu, jer će to biti kolijevka velikih lirskih pjesnika Alkeja i Sapfe.

*

Hic ferus expositum peregrinis *anguis* arenis
Os petit et sparsos stillanti rore capillos.
Tandem *Phoebus* adest morsusque inferre parantem
Arcet et in *lapidem* rictus serpentis apertos
Congelat et patulos, ut erant, indurat hiatus.
Umbra subit terras et, quae loca viderat ante,
Cuncta recognoscit quaerensque per arva piorum
Invenit *Eurydicen* cupidisque amplectitur ulnis.
Hic modo coniunctis spatiantur passibus ambo;
Nunc praecedentem sequitur, nunc praevius anteit
Eurydicenque suam iam tutus respicit Orpheus.
Non impune tamen *scelus hoc* sinit esse *Lyaeus*
Amissoque dolens sacrorum vate suorum
Protinus in *silvis* matres Edonidas omnes,
Quae videre nefas, torta *radice ligavit.*
Quippe pedum digitos, in quantum est quaeque secuta,
Traxit et in solidam detrusit acumina terram,
Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris sensitque teneri,
Plangitur ac trepidans adstringit vincula motu,

56. **hic:** na Lezbu. — **ferus:** anguis. — **expositum:** (Orphei) os, peregrinis arenis (na tuđoj obali) expositum, petit. — 57. **sparsus:** orošen. — **stillare:** kapati; stillanti rore, kapljicama rosnim. — 58. **adest:** dođe. — **parantem:** anguem. — **morsus inferre:** ujedati, zasjeći zube. — 59. **rictus:** zjalo, ogl. str. 19. b. 23. — 60. **congelare:** slediti, skrutiti u. — **patulus:** širok, razvaljen. — **hiatus:** zijev. — 61. **umbra:** Orphei. — **subire terras:** zaći pod. — **ante:** t. j. kad je pošao po ženu u Had. — 62. **pii:** blaženi. — 63 **cupidus:** žudan. — **ulna:** lakat, ruka. — 64. **hic:** u podzemlju. — **modo, nunc:** sad, sad. — **coniunctis passibus:** korakom jedno do drugoga. — **spatiari:** šetati. — 65. **praecedentem:** Eurydicen. — **praevius:** naprvo. — **anteit:** antejt, sinizeza. — 66. **iam tutus:** nije se više trebao bojati, da će je izgubiti, ako se na nju ozre. — 67. **Lyaeus:** (Razbibriga, λύειν), Bakho. — 68. **amissoque:** et dolens amisso sacrorum (svete službe svoje) vate. — 69. **Edonides:** Tračanke, po tračkom plemenu Edoncima. — 70. **tortus:** savijen, grbav. — **ligare:** privezati, pripeti. — 71. **quippe:** dašto. — **in quantum:** dokud je pošla, gdje je koja stala. — 72. **trahere:** rastegnuti. — **detrudere:** zabiti, zariti. — **acumen:** vršak (nožnoga prsta). — 73. **utque:** et ut ubi (kao kad) volucris suum crus (golijen, noga) laqueis commisit (stane nogom u zamku). — **auceps:** ptičar. — 74. **teneri:** biti uhvaćen. — 75. **plangi:** biti krilima, lepetati. — **trepidans:** usplahirena. — **motu:** trzajući.

Sic, ut quaeque solo defixa cohaeserat harum,
Exsternata fugam frustra temptabat; at illam
Lenta tenet radix exsultantemque coercet,
Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi quaerit et unguis,
Adspicit in teretes lignum succedere suras
Et conata femur maerenti plangere dextra
Robora percussit; pectus quoque robora fiunt,
Robora sunt umeri, porrectaque brachia veros
Esse putes ramos et non fallere putando.

15. Mida.

(XI. 85.—193.)

Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros,
Cumque choro meliore sui vineta Timoli
Pactolonque petit, quamvis non aureus illo
Tempore nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors *Satyri Bacchaeque* frequentant.
At *Silenus* abest. Titubantem annisque meroque
Ruricolae cepere Phryges vinctumque coronis
Ad regem duxere *Midan*, cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.

76. **sic, ut quaeque:** harum; tako je, kako je koja od njih. — **solo defixa, cohaeserat:** u zemlju sabita zapela. — 77. **exsternare:** prestraviti. — 78. **lentus:** žilav. — **exsultantemque coercet:** skok joj pripinje korijen. — 79. **dumque:** et dum quaerit (Maenas), ubi sint digiti, dum (quaerit), ubi sit pes et unguis (nokat). — 80. **teres:** obao. — **sura:** list; drvo zahvaća oble listove. — 81. **conata:** Maenas. — **femur:** stegno, bok; obj. od „plangere". — 82. **robur:** hrast, hrastovina. — **porrigere:** pružiti. — 84. **putes:** mislio bi. — **fallēre:** fallēris, fut. mjesto konj. potencijalnoga; i misleći ne bi se prevario.

15. 1. **Satis:** nije dosta, što je u Trakiji bakhantice pretvorio u drveće, jer su mu ubile Orfeja. — 2. **meliore:** t. j. koji nije onako opak, kao tračke bakhantice. — **vinetum:** vinograd; vineta, gorice. — **Timolus:** Tmolus, gora u Lidiji. — 3. **Pactolos:** rijeka u Lidiji, na glasu sa zlatnoga pijeska. — 4. **carus:** skup, skupocjen. — **invidiosus sum:** zaviđa mi se zbog, t. j. druge rijeke još nijesu zavidjele Paktolu. — 5. **hunc:** Pactolon. — **assueta cohors:** obična (Bakhova) družba. — **Bacchae:** bakhantice. — 6. **Silenus:** ćelavi starac i pijanac Satir, učitelj Bakhov. — **titubare:** teturati. — **annis:** od starosti. — **merum:** (vinum) suho vino; pokazuje pijanstvo, jer se inače vino miješalo s vodom. — 7. **vinctus:** ovjenčan. — 9. **orgia:** bučna slava. — **tradere:** učiti. — **cum Cecropio Eumolpo:** bez elizije; Midu i Kekropovca Eumolpa

Quem simul agnovit socium comitemque sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque dies et iunctas ordine noctes.
Et iam stellarum sublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cum laetus in agros
Rex venit et iuveni Silenum reddit alumno.
Huic deus optandi gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium gaudens altore recepto.
Ille male usurus donis ait: „Effice, quidquid
Corpore contigero, *fulvum vertatur in aurum!*“
Adnuit optatis nocituraque munera solvit
Liber et indoluit, quod non meliora petisset.
Laetus abit gaudetqne malo Berecyntius heros
Pollicitique fidem tangendo singula temptat.
Vixque sibi credens non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit et glaebam: contactu glaeba potenti
Massa fit. Arentes Cereris decerpsit aristas:

uputio je Orfej u Bakhovo bogoštovlje, potom i pozna Mida Silena. Kekrop je osnivač grada Atene, zato znači ovdje „Cecropius“, koliko Atenjanin. Eumolpo je pjevač, rodom Tračanin; dolazi za Kekropa u Atenu i osniva u Eleusini misterije; on je praotac svećeničke porodice Eumolpida, koja je upravljala misterijama eleusinskim. — 10. **quem:** Silenum. — **simul:** čim. — **socium:** kao druga. — **sacra:** sveta služba (Bakhova). — 11. **adventu:** zbog dolaska. — **festum agere:** slavu slaviti. — **genialiter:** veselo, kao što slavi Rimljanin svojega genija (duha čuvara) o svom godovnu. — 12. **iunctas ordine noctes:** i redom toliko noći. — 13. **coëgerat agmen:** Danica bješe završila, sagnala (pred sobom) jato zvijezda, t. j. već je jutro svanulo. — 14. **cum:** inversum, kadli. — 15. **iuveni alumno:** mladomu gojencu (Bakhu); Bakha predočuju grčki umjetnici kao mladića. — 16. **huic:** deus, gaudens altore (hranitelj) recepto, fecit gratum, sed inutile arbitrium optandi muneris; njemu za ljubav, ali u zao čas, pusti na volju, da bira. — 18. **ille male usurus:** ogl. str. 28. b. 225.; on — a bješe mu se zlo okoristiti ponudom — reče. — **effice, vertatur:** fac (daj), ut. — 20. **adnuit:** (s dat.) namigne, usliši. — **solvere:** platiti (dug), dati. — 21. **Liber:** Bakho, ogl. str. 68. b. 67. — **indolescere:** požaliti. — 22. **Berecyntius heros:** Midas, jer je sin kralja Gordija i božice Kibele; ogl. str. 66. b. 16. — 23. **pollicitum:** obećanje. — **fides:** istinitost. — 24. **non alta:** ilice, s nevisoka cera. — **fronde virentem virgam:** grančicu sa zelenim lišćem. — 26. **pallescere:** blijedjeti, žutjeti, zasjati. — 27. **contactu:** potenti (moćnim, čarobnim). — 28. **massa:** tvar, grumen zlata. — **arens:** suh, zreo. — **Ceres:** božica žita, žito; Cereris arista, žitni klas.

Aurea messis erat. Demptum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
Admovit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
Vix spes ipse suas animo capit aurea fingens
Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri
Exstructas dapibus nec tostae frugis egentes.
Tum vero, sive ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant,
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lammina fulva dapes admoto dente premebat.
Miscuerat puris auctorem muneris undis:
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque miserque,
Effugere optat opes et, quae modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat; sitis arida guttur
Urit, et inviso meritus torquetur ab auro.
Ad caelumque manus et splendida brachia tollens:
„Da veniam, *Lenaee pater*, peccavimus,“ inquit,
„Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno!“
Mite deum numen: Bacchus peccasse fatentem

29. **demptum:** (de) arbore. — 30. **Hesperides:** vile Hesperke čuvale su u vrtu svojem zlatne jabuke; ubrao ih je Heraklo. — **putes:** konj. potencijalni. — **postis:** dovratak, vrata. — 31. **radiare:** sijevati. — **videntur:** pas.; vidiš, da. — 32. **palma:** dlan, ruka. — 33. **palmis:** s ruku. — **Danaë:** kći kralja Akrisija. Otac je baci u kulu, jer se bojao, da će izgubiti kraljevstvo, ako se ona uda. Jupiter siđe k njoj u zlatnoj kiši, i ona rodi Perseja. — **eludere:** zaslijepiti. — 34. **fingens:** pomišljajući sve u zlatu. — 36. **exstructus:** krcat. — **dapes:** gozba, jela (meso). — **tostae frugis egentes:** mensas, bez pržena žita, bez kruha; stari su zrnje pržili, a onda mrvili. — 37. **sua:** dextra. — **Cerealia:** munera. — 38. **contigerat:** ponavljanje u prošlosti; u glavnoj rečenici stoji imperfekt, u sporednoj pluskvamperfekt. — **rigere:** biti tvrd, stvrdnuti se. — 40. **lammina:** lim, sloj kova. — **admoto dente:** kad bi primakao. — **premebat:** pokrivala bi. — 41. **auctorem muneris:** Bakha, vino. — **unda:** voda. — 44. **fusilis:** topljen, židak. — **rictus:** zjalo, usta. — **videres:** ogl. str. 44. b. 143. — 43. **novitate mali:** s neviđene nevolje. — 45. **copia:** obilje (jela). — 46. **meritus:** po zasluzi, s pravom. — 47. **brachium:** miška. — 48. **Lenaeus:** Bakho; ληνός, tijesak. — 49. **speciosum damnum:** oksimoron, sjajna bijeda. — 50. **mite:** est. — **deum:** deorum; blagi su bogovi — **peccasse fatens:** pokajnik.

Restituit pactique fide data munera solvit.
„Neve male optato maneas circumlitus auro,
Vade,“ ait, „ad magnis vicinum Sardibus amnem
Perque iugum nitens labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
Spumigeroque tuum *fonti*, qua plurimus exit,
Subde caput corpusque simul, simul elue crimen!“
Rex iussae succedit aquae. Vis aurea tinxit
Flumen et humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine venae
Arva rigent auro madidis pallentia glaebis.
Ille perosus opes silvas et rura colebat
Panaque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit, nocituraque, ut ante,
Rursus erant domino stolidae praecordia mentis.
Nam freta prospiciens late riget arduus alto
Tmolus in ascensu clivoque extensus utroque
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaepis.
Pan ibi dum teneris iactat sua carmina nymphis
Et leve cerata modulatur harundine carmen,
Ausus *Apollineos* prae se contemnere cantus,

51. **restituit:** vrati na staro. — **data solvit:** ukide ono, što je dao po riječi obećanja svojega. — 52. **male optato:** auro circumlitus; zaliven zlatom, što ga je. — 53. **amnem:** Pactolon. — 54. **per iugum:** sljemenom tmolskim. — **nitens:** penjući se. — **obvius:** ususret, naprotiv. — **labentes undae:** tok vode. — 56. **spumiger:** pjenast. — **plurimus exit:** najjače ključa. — 58. **iussae:** po zapovijedi. — **vis aurea:** zlatna sila, t. j. sila, koja tvori zlato. — 60. **nunc quoque:** percepto semine iam veteris venae (zlatne žile) arva rigent, pallentia glaebis auro madidis. — 61. **arva:** polja; misli naplavu rijeke Paktola. — **rigere:** kočiti se. — **madidus:** natopljen, prožet. — 62. **ille:** Midas. — **perosus:** mrzeći. — **silvas et rura colebat Panaque:** zeugma; prebivao je po šumama i poljima pa štovao Pana. — 64. **pinguis:** gojan, nezgrapan, glup. — **nocituraque:** praecordia (srčana kožica, srce), imalo je škoditi; ogl. str. 28. b. 225. — 65. **stolidae mentis:** gen. svojstva, s ludom pameti. — 66. **late:** prospiciens freta (na pučinu). — **alto:** in ascensu, s visokim usponom, s visokim stijenama sprijed. — 67. **clivoque extensus utroque:** s obadva obronka šireći se, na obje strane spuštajući se prema Sardu i Hipepi. — 68. **Hypaepa:** gradić u Lidiji. — 69. **ibi:** na Tmolu. — **iactare carmina alicui:** hvaliti se pjesmom pred. — 70. **leve:** (priprosta) carmen. — **cerata:** arundine, svira u trsku voskom slijepljenu; misli siringu, skup sviralica, koje se nižu jedna za drugom, iza veće sve manja i manja. — 71. **Apollineos:** Apollinis, ogl. str. 8. b. 3. — **prae se contemnere:** cijeniti manje nego sebe, t. j. pjesmu svoju.

Iudice sub Tmolo *certamen* venit *ad impar*.
Monte suo senior iudex consedit et aures
Liberat arboribus. Quercu coma caerula tantum
Cingitur, et pendent circum cava tempora glandes.
Isque deum pecoris spectans: „In iudice,“ dixit,
„Nulla mora est.“ Calamis agrestibus insonat ille
Barbaricoque Midan — aderat nam forte canenti —
Carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os *Phoebi*. Vultum sua silva secuta est.
Ille, caput flavum lauro Parnaside vinctus,
Verrit humum Tyrio saturata murice palla
Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis
Sustinet a laeva, tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto
Pollice sollicitat. Quorum dulcedine captus
Pana iubet Tmolus citharae summittere cannas.
Iudicium sanctique placet sententia montis
Omnibus. Arguitur tamen atque iniusta vocatur
Unius sermone *Midae*. Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram,
Sed trahit in spatium villisque albentibus implet

72. **sub:** pred. — **Tmolus:** bog brda. — 73. **senior:** starac. — **iudex:** kao sudac. — **aures liberat:** skine s ušiju, (da bolje čuje). — 74. **quercus:** hrastóvo lišće. — **coma caerula:** izdaleka su glavice gorske plavetne. — 75. **cava tempora:** uleknute sljepočice. — **glans:** žir. — 76. **deus pecoris:** Pan. — **in iudice nulla mora est:** što je do suca, evo me! — 77. **calamis:** ogl. str. 10. b. 61. — **agrestis:** seljački. — 79. **hunc:** Pana. — **retorsit:** svrnu licem k licu. — 80. **vultus:** lice, glava. — 81. **ille:** Apollo. — **caput flavum:** vinctus, ak. obzira, ogl. str. 15. b. 20.; glave ovjenčane. — **Parnasis:** parnaski; pod Parnasom su Delfi, Apolonovo proročište. — 82. **verrit:** palla, mete plaštem. Apolonu se vuče haljina po zemlji; „palla“ je haljina pjevača, koji pjevaju uz kitaru. — **murex:** puž volak, od kojega se dobivala skerletna boja; najbolji je skerlet bio tirski (fenički). — **saturatus:** zasićen, obojen. — 83. **instructus:** urešen. — **fides:** žica, kitara. — **dens Indus:** bjelokost. — 84. **a laeva:** parte. — **plectrum:** pero. — 85. **artificis status:** samo je držanje odavalo umjetnika. — **stamen:** žica. — **doctus:** vješt. — 86. **pollex:** palac. — **sollicitare:** dirati. — **captus:** opčinjen. — 87. **summittere:** podvrći. — **canna:** trska, ćurlika. — 88. **sanctique:** iudicium et sententia sancti montis. — 89. **arguitur:** sententia, prigovara se. — 90. **sermo:** priklapanje. — **Delius:** patitur aures stolidas (glup, subj.) retinere humanam figuram (obj.). — 92. **trahere in spatium:** udulj rastegnuti, produljiti. — **villus:** dlaka. — **albens:** bjelkast.

Instabilesque imas facit et dat posse moveri.
Cetera sunt hominis. Partem damnatur in unam
Induiturque aures lente gradientis aselli.
Ille quidem celare cupit turpisque pudore
Tempora purpureis temptat velare tiaris.
Sed solitus longos ferro resecare capillos
Viderat hoc *famulus*. Qui cum nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit humumque
Effodit et, domini quales aspexerit aures,
Voce refert parva terraeque immurmurat haustae.
Indiciumque suae vocis tellure regesta
Obruit et scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber harundinibus tremulis ibi surgere *lucus*
Coepit et, ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. Leni nam motus ab austro
Obruta verba refert dominique coarguit aures.

16. Kejiks i Alkiona.

(583.—742.)

Kejiks, kralj u tesalskom gradu Trahinu, otide proročištu Apolonovu u Klar kod Kolofona. Brod mu se razbije, i on se utopi. Žena njegova Alkiona moli bogove i ponajpače Junonu, da joj zdrava vrate muža.

At dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet, utque manus funestas arceat aris,

93. **instabilis:** gibak. — **imas:** u dnu, odozdo. — 94. **partem in unam:** jednim dijelom. — 95. **induitur:** dobije. — **lente gradiens:** sporo idući, spor. — 96. **celare:** (kriti) aures. — **pudore:** (od stida) temptat. — 97. **tiara:** frigijska kapa, koja pokriva uši. — 98. **sed:** hoc viderat famulus solitus resecare capillos, koji je obično rezao. — **ferrum:** škare. — 100. **dedecus:** nagrda. — **cupiens:** premda je želio. — **sub auras:** na javu. — 101. **secedere:** otići na osamu. — 103. **voce parva:** tihim glasom. — **terrae haustae:** u iskopanu jamu. — 104. **indicium suae vocis:** izdajstvo glasa svojega, izdajničke riječi svoje. — **tellure regesta:** zasuvši opet zemljom. — 105. **scrobis:** jama. — 106. **creber:** lucus, gusta šuma drhtave trske; harundinibus, abl. obilja uz „creber". — 107. **ut primum:** čim. — **pleno anno:** nakon godine dana. — 108. **agricola:** sijač. — **motus:** (ljuljan) lucus. — **auster:** jug. — 109. — **coarguere:** odati. — Isp. nar. pripovijetku „U cara Trojana kozje uši."

16. 1. **dea:** Juno. — **ultra:** dalje, dulje. — **functus morte:** pokojni. — 2. **funestus:** nečist; mrtvac kalja čovjeka.

„*Iri*, meae," dixit, „fidissima nuntia vocis,
Vise soporiferam *Somni* velociter aulam
Exstinctique iube *Ceycis imagine* mittat
Somnia ad *Alcyonen* veros narrantia casus!"
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris et arcuato caelum curvamine signans
Tecta petit iussi sub nube latentia regis.
Est prope *Cimmerios* longo *spelunca* recessu,
Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni,
Quo numquam radiis oriens mediusve cadensve
Phoebus adire potest; nebulae caligine mixtae
Exhalantur humo dubiaeque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram, nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes canibusve sagacior anser;
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami
Humanaeve sonum reddunt convicia linguae:
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
Rivus aquae Lethes, per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fecunda papavera florent
Innumeraeque herbae, quarum de lacte soporem
Nox legit et spargit per opacas umida terras.

4. **visere:** poći k. — **soporifer:** uspavljiv, sanan. — 5. **iube:** mittat Somnia imagine (pod prilikom) exstincti Ceycis. — 6. **narrantia:** koji će pripovijedati. — 7. **velamen:** plašt, ogl. str. 19. b. 23. — **mille colorum:** gen. svojstva, od. — 8. **arcuato:** arkvato, sinizeza; arcuato curvamine caelum signare, nebom crtati zavoj poput luka. — 9. **tecta:** latentia (sakrit) pod. — **iussi regis:** prevedi, kao da je „iussa Iris petit," na zapovijed ide. — 10. **Cimmerii:** Kimerani, mitski narod sasvim na zapadu ili na sjeveru. — **longo recessu:** abl. svojstva, duboko sežući u goru, duboka. — 11. **ignavus:** trom. — **penetralia:** odaje. — 12. **radius:** zraka. — **oriens mediusve cadensve Phoebus:** sunce na izlazu, o podne, na zalazu. — 14. **exhalari:** isparivati se, izvijati se. — **dubia lux:** polutama. — **crepusculum:** sumrak. — 15. **vigil ales:** budna ptica, t. j. pijetao. — **cristatum os:** kljun s krestom; prevedi: ptica s krestom na glavi doziva pjevom Zoru. — 17. **sollicitus:** brižan. — **sagax:** osjetljiv, budan. — 18. **fera:** zvijer. — **flamen:** ćuh, vjetar. — 19. **sonum reddere:** glasiti se. — **convicium:** krika. — 20. **saxo ab imo:** podno stijene. — 21. **Lethe:** Zaborav. — **per quem:** (rivum) cum murmure labens (žuboreći) unda invitat somnum crepitantibus lapillis (uz romor kamečaka). — 23. **fores:** vrata, ulaz. — **fecundus:** plodan. — 24. **sopor:** drijem. — 25. **legere:** kùpiti. — **opacus:** sjenat, taman. — **umida:** nox.

Ianua nec verso stridores cardine reddit:
Nulla domo tota, custos in limine nullus;
Et medio torus est ebeno sublimis in antro,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipse deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana iacent totidem, quot messis aristas,
Silva gerit frondes, eiectas litus arenas.
Quo simul intravit manibusque obstantia virgo
Somnia dimovit, vestis fulgore reluxit
Sacra domus, tardaque deus gravitate iacentes
Vix oculos tollens iterumque iterumque relabens
Summaque percutiens nutanti pectora mento
Excussit tandem sibi se cubitoque levatus,
Quid veniat, — cognovit enim — scitatur. At illa:
„Somne, quies rerum, placidissime, Somne, deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces reparasque labori,
Somnia, quae veras aequant imitamine formas,
Herculea Trachine iube sub imagine regis
Alcyonen adeant simulacraque naufraga fingant!
Imperat hoc Iuno.“ Postquam mandata peregit,
Iris abit — neque enim ulterius tolerare vaporis

---

26. **ianua:** vrata. — **stridorem reddere:** škripati. — 27. **nulla:** est ianua. — 28. **medio:** in antro. — **torus ebano:** počivaljka od ebanovine (crne), s ebanovim nogačima. — 29. **plumeus:** pernat, mek. — **atricolor:** crn. — **pullus:** taman. — **velamen:** veo, prostirka. — 30. **quo:** in quo (toro). — **solutus languore:** slomljen mlitavošću, umorom. — 31. **hunc:** Somnum. — **imitans:** nalik na. — 32. **arista:** klas. — 34. **quo simul:** a čim ovamo. — **obstans:** pred sobom. — **virgo:** Iris. — 36. **tardaque:** et deus vix tollens oculos tarda (trom) gravitate iacentes (zaklopljene). — 37. **relabens percutiens excussit:** klone i klimajući bradom (mentum, podbradak) lupka po grudima gore, te najzad. — 39. **sibi se:** sam sebe strese, sam se (San) trgne iz sna. — **cubitus:** lakat. — **levatus:** poduprt. — 40. **cognovit enim:** ta prepoznao ju je, potom nije treba pitati, tko je. — 41. **quies rerum:** pokoju svijeta! — **deorum:** placidissime. — 42. **quem:** ti, od koga. — **durum ministerium:** teška služba. — 43. **reparare:** krijepiti za. — 44. **Somnia:** iube, adeant Somnia. — **aequare:** dostizavati. — **imitamen:** nasljedovanje, sličnost. — 45. **Herculea Trachine:** u Herkulovu Trahinu; Trahin se zove Herkulovim, jer se onamo zaklonio s porodicom Herkul potkraj života svojega. — **regis:** Ceycis. — 46. **simulacra naufraga:** likove brodolomaca, sliku brodoloma. — **fingere:** prikazati. — 48. **vapor:** para, vonj (od maka i drugoga bilja, koje opaja).

Vim poterat, — labique ut somnum sensit in artus,
Effugit et remeat, per quos modo venerat arcus.
At pater e populo *natorum mille suorum*
Excitat artificem simulatoremque figurae
Morphea. Non illo quisquam sollertius alter
Exprimit incessus vultumque sonumque loquendi;
Adicit et vestes et consuetissima cuique
Verba. Sed hic solos homines imitatur; at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens:
Hunc *Icelon* superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Est etiam diversae tertius artis
Phantasos: ille in humum saxumque undamque trabemque,
Quaeque vacant anima, fallaciter omnia transit.
Regibus hi ducibusque suos ostendere vultus
Nocte solent, populos alii plebemque pererrant.
Praeterit hos senior cunctisque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit et rursus molli languore solutus
Deposuitque caput stratoque recondidit alto.
Ille volat nullos strepitus facientibus alis
Per tenebras intraque morae breve tempus in *urbem*
Pervenit *Haemoniam* positisque e corpore pennis
In *faciem Ceycis* abit sumptaque figura
Luridus, exanimi similis, sine vestibus ullis
Coniugis ante torum miserae stetit. Uda videtur

---

49. **labi:** šuljati se. — 50. **remeare:** vraćati se. — **per quos:** per arcus, per quos. — 52. **simulator figurae:** nasljedovač obličja. — 53. **Morpheus:** μορφή, oblik. — **sollers:** vješt. — 54. **exprimere:** prikazivati. — **incessus:** hod; pl. pokazuje hod raznih ljudi. — 58. **Icelos:** εἴκελος, sličan. — **mortale vulgus:** svijet ljudski. — **Phobetor:** φοβήτωρ, Strašilo. — 59. **diversae artis:** gen. svojstva, s drukčijom vještinom. — 60. **Phantasos:** φαντάζω (zaluđujem), Utvara. — **ille:** Phantasos. — **trabs:** greda, drvo. — 61. **quaeque:** et in omnia, quae. — 62. **hi:** Morfej, Icel i Fantas. — 63. **alii:** drugi od one tisuće sinova. — 64. **senior:** starac. — 65. **peragat:** konj. u namjernoj rečenici. — **Thaumantis:** Irida, kći Taumanta (θαυμάζω, čudim se), sina Ponta i Zemlje. — **editum:** nalog. — 66. **mollis languor:** meka mlitavost, težak umor. — 67. **stratum:** uzglavnica. — **recondere:** položiti natrag. — 68. **nullos strepitus facientibus alis:** bez ikakva šuma krila. — 69. **morae tempus:** časenje, čas. — **in urbem Haemoniam:** u Trahin; Hemonija, Tesalija. — 71. **abire:** pretvoriti se. — 72. **luridus:** sinjav, blijed. — 73. **torus:** krevet. — **udus:** mokar.

Barba viri madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
Haec ait: „Agnoscis Ceyca, miserrima coniunx?
An mea mutata est facies? Nunc respice! Nosces
Inveniesque tuo pro coniuge coniugis umbram.
Nil opis, Alcyone, nobis tua vota tulerunt:
Occidimus! Falso tibi me promittere noli!
Nubilus *Aegaeo* deprendit in aequore *navem*
Auster et ingenti iactatam flamine *solvit*,
Oraque nostra tuum frustra clamantia nomen
Implerunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor
Ambiguus, non ista vagis rumoribus audis:
Ipse ego fata tibi praesens mea *naufragus* edo.
Surge, age, *da lacrimas lugubriaque indue* nec me
Indeploratum sub inania *Tartara* mitte!“
  Adicit his vocem Morpheus, quam coniugis illa
Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
Visus erat gestumque manus Ceycis habebat.
  Ingemit *Alcyone*, lacrimas movet atque lacertos
Per somnum, corpusque petens amplectitur auras
Exclamatque: „Mane! Quo te rapis? *Ibimus una!*“
Voce sua specieque viri turbata soporem
Excutit, et primo, si sit, circumspicit, illic,
Qui modo visus erat; nam moti voce ministri
Intulerant lumen. Postquam non invenit usquam,
Percutit ora manu laniatque a pectore vestes
Pectoraque ipsa ferit. Nec crines solvere curat,

---

74. **madidis capillis:** sa vlažne kose. — **gravis unda:** silna voda. — 75. **lecto incumbens:** sagibajući se nad, ogl. str. 10. b. 61. — **fletus:** plač, suze. — 79. **nil opis:** nikakve pomoći. — 80. **falso:** krivo, uzalud. — **sibi promittere aliquem:** nadati se komu. — 81. **nubilus:** auster (jug). — 83. **oraque nostra:** obj. — 84. **auctor:** vjesnik. — 85. **ambiguus:** nepouzdan. — **ista:** tu vijest. — **vagis rumoribus:** po nestalnim glasinama. — 86. **ipse praesens:** sam glavom. — 87. **lugubria induere:** odjenuti se u crno. — 88. **inanis:** [illegible]ist; sam[illegible] su sjene ondje. — 90. **crederet:** ogl. str. 21. b. 54. — 91. **gestum:** Cey[illegible], kretnje. — **manus:** ruka Morfejeva. — 92. **lacrimas movet atque lacertos:** zeugma; suze roni, ruke širi. — 94. **se rapere:** hitjeti. — 96. **si sit illic:** nije li ondje. — 97. **modo:** ončas. — **moti voce:** prenuvši se od. — 100. **ferire:** udarati. — **nec crines solvere curat:** i ne mari raspleti kose, već je trga.

Scindit et altrici, quae luctus causa, roganti
„Nulla est Alcyone, nulla est,“ ait „occidit una
Cum Ceyce suo. Solantia tollite verba!
Naufragus interiit. Vidi agnovique manusque
Ad discedentem cupiens retinere tetendi.
Umbra fuit, sed et umbra tamen manifesta virique
Vera mei! Non ille quidem, si quaeris, habebat
Adsuetos vultus nec, quo prius, ore nitebat;
Pallentem nudumque et adhuc umente capillo
Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco!“ — et quaerit, vestigia si qua supersint.
„Hoc erat, hoc, animo quod divinante timebam,
Et ne me fugeres, ventos sequerere, rogabam.
At certe vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxisses: multum fuit utile tecum
Ire mihi! Neque enim de vitae tempore quidquam
Non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
Nunc absens perii, iactor quoque fluctibus absens
Et sine me me pontus habet! Crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longius et tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo nec te, miserande, relinquam
Et tibi nunc saltem veniam comes, inque sepulcro,
Si non urna, tamen iunget nos littera; si non

---

101. **altrici:** roganti, quae (sit); ima dadilju, kao što je Euriklija u kući Odisejevoj. — 102. **nulla est:** nema Alkione. — 103. **solans:** utješljiv. — **tollite:** okanite se! — 104. **manusque:** tetendi. — 105. **cupiens:** (eum) retinere. — 106. **virique:** et vera (prava, živa) umbra viri mei. — 107. **quaeris:** pitaš, želiš znati. — 108. **quo prius:** kao nekad. — 109. **pallens:** blijed. — **umens:** mokar. — 110. **hoc:** ipso (baš) ecce loco. — 111. **si supersint:** nijesu li još; misli trag od silne vode, što je s prikaze curila. — 112. **divinari:** unaprijed znati, slutiti; što mi je srce sa strahom slutilo. — 113. **fugere:** ići od. — **sequi:** predati se. — 114. **vellem, duxisses:** utinam duxisses. — **periturus:** u smrt. — 115. **multum fuit utile:** po me bi bila velika korist (sreća), da sam. — 116. **neque quicquam:** ni časka života svojega. — **non simul:** bez tebe. — **discretus:** odijeljen, sam (za se). — 118. **absens:** daleko od tebe. — 119. **sine me:** bez onoga, koji je moje sve: bez mojega zlata. — 120. **sit:** potencijalna hipotet. rečenica. — **niti:** mariti. — 121. **pugnare:** otimati se, da. — **superesse:** preživjeti. — 123. **comes:** kao pratilica. — 124. **littera:** natpis. —

Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam."
Plura dolor prohibet, verboque intervenit omni
Plangor, et attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad litus et illum
Maesta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumque moratur ibi dumque „hic retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula litore," dicit,
Prospicit, in liquida spatio distante tuetur
Nescio quid quasi corpus aqua, primoque, quid illud
Esset, erat dubium. Postquam paulum adpulit unda,
Et quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est
Et, tamquam ignoto lacrimam daret, „heu! miser," inquit,
„Quisquis es, et si qua est coniunx tibi!" Fluctibus actum
Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus et minus est mentis sua; iamque propinquae
Admotum terrae, iam quod cognoscere posset,
Cernit: erat coniunx. „Ille est!" exclamat et una
Ora, comas, vestem lacerat tendensque trementes
Ad Ceyca manus: „Sic, o carissime coniunx,
Sic ad me, miserande, redis?" ait. Adiacet undis
Facta manu moles, quae primas aequoris iras
Frangit et incursus quae praedelassat aquarum:
Insilit huc! Mirumque fuit potuisse; volabat,
Percutiensque levem modo natis aëra pennis
Stringebat summas ales miserabilis undas.

---

125. **nomen nomine tangam:** bit će mi ime do imena; ne ću istina u grobu počivati uz muža, ali će ljudi nama oboma urediti prazan grob (kenotafiju) i urezati u kamen naša imena. — 126. **verboque intervenit plangor:** za svakom riječi pada udarac, t. j. bije se u prsi. — 127. **attonitus:** smućen. — **trahi:** kidati se. — 128. **mane:** rano. — 129. **euntem:** Ceyca. — 130. **moratur:** Alcyone. — **dumque:** dicit. — **hic:** ovdje. — **retinaculum:** konop. — 131. **(in) hoc:** litore. — 132. **in liquida:** aqua. — **spatio distante:** u nekoj daljini. — **tueri:** intueri, opaziti. — 133. **nescio quid:** nešto. — 135. **quamvis:** s ind., ogl. str. 26. b. 165. — **liquet:** jasno je, vidi se. — 136. **qui foret:** nije znala, tko je, ali je opet, jer je bio utopljenik. — **omen:** kob. — 138. **et si qua:** et misera coniunx, si qua tibi est. — 140. **mentis sua:** kod svijesti. — 141. **admotum:** corpus. — **posset:** str. 21. b. 54.; te ga već može. — 142. **una:** ujedno. — 146. **facta:** moles, građeni nasip. — 147. **praedelassare:** slabiti. — 148. **mirumque fuit potuisse:** čudo, što je mogla. — 149. **modo:** natis, tek poraslim. — 150. **stringere:** dirati. — **ales:** kao ptica.

Dumque volat, maesto similem plenumque querellae
Ora dedere sonum tenui crepitantia rostro.
Ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis
Frigida nequiquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undae
Tollere sit visus, populus dubitabat; at ille
Senserat, et tandem superis miserantibus ambo
Alite mutantur.

17. Natjecanje za oružje Ahilejevo.

(XIII. 1.—56., 58.—84., 86.—222., 234.—294., 296.—331., 333.—378., 380.—398.)

Consedere duces, et vulgi stante corona
Surgit ad hos clipei dominus septemplicis *Aiax*.
Utque erat impatiens irae, Sigeïa torvo
Litora respexit classemque in litore vultu
Intendensque manus „Agimus, pro Iuppiter!" inquit,
„Ante rates causam, et *mecum* confertur Ulixes?
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac a classe fugavi.
Tutius est igitur fictis contendere verbis
Quam pugnare manu! Sed nec mihi dicere promptum,

---

151. **maesto:** sonum similem maesto (sono) et plenum querellae dedere ora, tenui rostro crepitantia (klopoćući). — 152. **tenuis:** tanak; kljun je zimorodov dugačak i tanak. — 155. **nequiquam:** uzalud. — **rostro:** abl. — 156. **senserit:** populus dubitabat, (utrum) senserit, an sit visus; ili se od ljuljanja valova samo činilo, da diže lice (glavu). — 159. **alite:** kolektivno, alitibus.

17. 1. **corona:** krug slušača; a kolom naokolo stade narod. — 2. **ad hos:** među njima. — **septemplex:** sedmerostruk, sedmokožan (ἑπταβόειος). — 3. **impatiens irae:** nagao, ogl. str. 14. b. 10. — **Sigeïa:** litora, obala pod glavicom Sigejem. — **torvo:** (mrk) vultu. — 5. **agimus:** causam, premo se. Govori Ajanta i Odiseja slika su vježbâ — govorâ i odgovora (controversiae) — u školama retorskim. — 6. **conferri:** sukobiti se, boriti se. — 7. **Hectoreis:** ogl. str 8. b. 3.; Hektor je palio lađu Protesilajevu, a Ajantu se prebilo koplje. Uto dojuri Patroklo u oružju Ahilejevu, a Trojanci misleći, da je Ahilej, nagnu u bijeg. — **dubitare:** s inf., oklijevati. — 8. **hac:** Ajant pokazuje rukom na lađe. — 9. **fictus:** lažan. — **contendere:** nadbijati se. — 10. **promptum:** est, lako je, običaj je.

Nec facere est isti. Quantumque ego Marte feroci
Inque acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Esse reor, vidistis enim. *Sua* narret Ulixes,
Quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Praemia magna peti fateor, sed demit honorem
Aemulus: Aiaci non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quiquid speravit Ulixes.
Iste tulit pretium iam nunc temptaminis huius:
Quo cum victus erit, *mecum* certasse feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, *Telamone* creatus,
Moenia qui forti Troiana sub Hercule cepit
Litoraque intravit Pagasaea Colcha carina.
Aeacus huic pater est, qui iura silentibus illic
Reddit, ubi Aeoliden saxum grave Sisyphon urget.
Aeacon agnoscit summus prolemque fatetur
Iuppiter esse suam: sic ab Iove tertius Aiax.
Nec tamen haec series in causam prosit, Achivi,

11. **isti:** Ulixi. — **Marte:** u kreševu. — 13. **Pelasgi:** Graeci. — 15. **gerere:** raditi. — **nox:** misli, kako je ono iz Troje donio kip Atenin — paladij, i kako je obnoć s Diomedom pošao u tabor trojanski, putem ulovio uhodu trojanskoga Dolona, od njega doznao sve i onda ubio Tračanina Resa i odveo mu konje. — 16. **peti:** a me. — **demit honorem:** on se istina natječe za veliku nagradu, ali mu nije na čast, što se za nju otima onakav čovjek, kao što je Odisej. — 17. **Aiaci:** za jednoga Ajanta. — **non est superbum tenuisse:** nije časno dobiti, čemu se ponadao Ulikso. — 18. **licet:** makar; ogl. str. 52. b. 3. — 19. **pretium temptaminis:** nagradu s pokušaja. — 20. **quo:** temptamine; jer, kad u njem podlegne, govorit će se, da se on. — 21. **virtus:** junaštvo. — 22. **nobilitate:** već samim plemenitim rodom. — **potens:** superior. — **creatus:** jer sam se rodio. — 23. **qui:** moenia Troiana sub forti Hercule; Apolon i Posidon su obzidali kralju Laomedontu Troju, ali im uskrati obećanu plaću. Zato Posidon pošalje grdosiju morsku, kojoj treba da Laomedont žrtvuje kćer Hesionu. Heraklo je izbavi, a kad mu Laomedont ne htjede dati obećanih konja, navali i razori Troju, a Hesionu dade bojnomu drugu Telamonu. — 24. **litoraque:** Colcha intravit Pagasaea carina (abl.); misli Argonaute, koji su pošli iz luke Pagase blizu Jolka u Tesaliji. — 25. **huic:** Telamoni. — **iura reddere:** krojiti pravdu. — **silentes:** mučaljivi, t. j. sjene preminulih. — 26. **Aeolides Sisyphos:** Σί-συφος (σοφός); pričalo se, da je pravi otac Odiseju lukavi sin Eolov Sisif. — 27. **Aeacon:** Eak je sin Jupitera i vile Egine. — 28. **tertius:** Jupiter rodi Eaka, Eak Telamona, Telamon Ajanta. — 29. **series:** maiorum. — **in causam:** za spor, u sporu.

Si mihi cum magno non est communis Achille.
Frater erat, fraterna peto. Quid sanguine cretus
Sisyphio furtisque et fraude simillimus illi
Inserit Aeacidis alienae nomina gentis?
An quod in arma *prior* nulloque sub indice veni,
Arma neganda mihi? Potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit detrectavitque furore
Militiam ficto, donec sollertior isto,
Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi vitataque traxit ad arma?
Optima num sumat, quia sumere noluit ulla?
Nos inhonorati et donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus?
Atque utinam aut verus furor ille aut creditus esset,
Nec comes hic Phrygias umquam venisset ad arces,
Hortator scelerum! Non te, *Poeantia proles*,
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet!
Qui nunc, ut memorant, silvestribus abditus antris
Saxa moves gemitu, Laërtiadaeque precaris,
Quae meruit, quae, si di sunt, non vana precaris.

30. **communis:** series; ako nijesam u rodu sa. — 31. **frater:** bratić; Ahilej je sin brata Telamonova Peleja. — **sanguine cretus:** potekao od, potomak krvi. — 32. **illi:** Sisypho. — 33. **inserit Aeacidis:** podmeće Eakidima (Telamonu i Peleju). — **alienae nomina gentis:** t. j. ime svojega roda, jer se nameće za baštinika. — 34. **in arma:** na vojsku; on je pošao odmah, a Odisej se gradio lud, zapregao pod plug bika i magarca pa sijao sol, dok nije Palamed pred plug položio maloga Telemaha; Odisej je plug digao i tako se odao. — 35. **arma:** Achillis. — **negare:** uskratiti. — **potior:** preči. — 36. **ultima cepit:** arma; posljednji se maši. — **detrectare militiam:** otimati se vojni. — **furor:** ludilo. — 37. **sollers:** vješt, lukav, t. j. Palamed, sin Nauplijev. — 38. **sibi inutilior:** osvetio mu se Odisej; zakopao je zlata u šatoru Palamedovu i onda ga potvorio, da potkupljen radi o izdaji. Narod nađe zlato i kamenuje Palameda. — **timidi:** Naupliades retexit commenta (prijevaru) timidi animi (Ulixis). — **vitata:** ad arma; u boj, kojega se klonio. — 40. **optima:** arma (Achillis). — **sumere:** prihvatiti se. — 41. **inhonorati:** simus. — **patruelis:** bratićev. — 43. **aut creditus esset:** ili da se (ludilu) vjerovalo! — 45. **hortator scelerum:** to huškalo na. — **Poeantia proles:** apostrofa; sina Peantova Filokteta ujela je putem u Troju na jednom otoku zmija, te mu se rastrovala noga; kako je rana udarala, a on od bola vikao, ostavi ga, kad je usnuo, Odisej na Lemnu. — 46. **nostro cum crimine:** s krivnjom našom, na sramotu našu. — 48. **saxa moves:** diraš sam kamen. — **precari:** željeti. — 49. **vana:** uzalud.

*

Et nunc ille, eadem nobis iuratus in arma,
Heu! pars una ducum, quo successore sagittae
Herculis utuntur, fractus morboque fameque
Velaturque aliturque avibus volucresque petendo
Debita Troianis exercet spicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulixen:
Mallet et infelix *Palamedes* esse relictus,
Quem male convicti nimium memor iste furoris
Prodere rem Danaam finxit fictumque probavit
Crimen et ostendit, quod iam praefoderat, aurum.
Ergo aut exsilio vires subduxit Achivis
Aut nece. Sic pugnat, sic est metuendus Ulixes.
Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,
Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen
Esse rear nullum. Qui cum imploraret Ulixen,
Vulnere tardus equi fessusque senilibus annis,
Proditus a socio est. Non haec mihi crimina fingi
Scit bene *Tydides*. Qui nomine saepe vocatum
Corripuit trepidoque fugam exprobravit amico.
Aspiciunt oculis superi mortalia iustis:

50. **ille:** Philoctetes. — **eadem nobis:** ταὐτὰ ἡμῖν; zakleli su se, baš kao mi, da će na vojsku; prosci, što su saletjeli Helenu, morali su se ocu njezinu zavjeriti, da će od svake nepravde braniti onoga, za koga ona pođe. — 51. **pars una:** unus de. — **quo successore:** koga imaju strjelice za nasljednika; koga služe kao nasljednika. Heraklo je naložio sinu Hilu, da ga spali na lomači, ali kad se sin kratio, da svojom rukom spali oca, učini to Filoktet i dobije za to otrovne strjelice Heraklove. — 53. **velaturque aliturque avibus:** t. j. perje mu je ptičje odijelo, a meso hrana. — **petendo:** loveći, u lovu na. — 54. **debitus:** određen; po proroštvu bješe Troji pasti od strjelica Heraklovih, a one sada ubijaju ptice! — **exercere:** upotrebljavati. — **spiculum:** strijela. — 55. **tamen:** bar. — 56. **et:** etiam. — 57. **quem:** iste autem (Ulixes) nimium memor furoris, male (u zao čas) convicti, finxit eum prodere rem Danaam; convincere, dokazati, raskrinkati. — **fingere:** izmisliti. — 60. **exsilio:** misli Filokteta. — **subducere:** (podmuklo) maknuti. — 61. **metuendus:** strašan. — **licet:** makar, ogl. str. 52. b. 3. — 62. **eloquium:** rječitost. — 63. **desertum:** ut rear nullum esse crimen, Nestora (ab eo) desertum esse. — 64. **qui:** Nestor. — 65. **tardus:** spriječen; starac je zvao Odiseja u pomoć, i bio bi pao neprijatelju u ruke, da ga nije Tidejev sin Diomed uzeo na svoja kola. — 66. **mihi:** a me, ogl. str. 15. b. 23. — 67. **nomine vocatum:** Ulixen; imenom ga zvao u pomoć. — 68. **corripere:** prekoriti. — **exprobrare alicui aliquid:** prigovoriti komu zbog. — 69. **mortalia:** rad, život ljudski.

En eget auxilio, qui non tulit, utque reliquit,
Sic linquendus erat: legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios: adsum videoque trementem
Pallentemque metu et trepidantem morte futura;
Opposui molem clipei texique iacentem
Servavique animam — minimum est hoc laudis — inertem.
Si perstas certare, locum redeamus in illum:
Redde hostem vulnusque tuum solitumque timorem
Post clipeumque late et mecum contende sub illo!
At postquam eripui, cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adest secumque *deos* in proelia ducit;
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulixe,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineae successu caedis ovantem
Eminus ingenti resupinum pondere fudi;
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
Sustinui, sortemque meam vovistis, Achivi,
Et vestrae valuere preces. Si quaeritis huius
Fortunam pugnae: non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrumque ignesque Iovemque
In Danaas classes. Ubi nunc facundus Ulixes?
Nempe *ego* mille meo protexi pectore puppes,

70. **eget:** Ulixes; Odisej ubije Soka, koji ga je ranio, ali ga uto pritijesne neprijatelji; izbave ga Ajant i Menelaj. — **tulit:** auxilium. — **reliquit:** Nestorem. — 71. **lex:** osuda. — 72. **adsum:** dođem. — 73. **futura:** koja mu prijeti. — 74. **moles clipei:** gromada štita, golem štit; Ajant je bio gorostas (πελώριος). — 75. **anima iners:** duša kukavička. — 76. **perstas certare:** ostaješ pri tom, da se boriš; ne odričeš se takme. — 78. **post clipeum:** meum. — **late:** sakrij se! — **mecum:** sa mnom skupa. — 79. **eripere:** izbaviti. — **cui:** eum, cui vulnera non dederant vires standi; koji od rana nije mogao stajati. — 80. **tardatus:** smetan; Homer nasuprot kaže, da je opasnost bila velika, te ga je samo Atena spasla. — 81. **deos:** Hektora prati Apolon i sipa strijele. — 84. **hunc:** (Hectorem) ovantem successu (s uspjeha, sa sreće u) sanguineae caedis. — 85. **resupinus:** naleđaške. — **pondus:** težak kamen. — 87. **sortemque meam vovistis:** pomoliste se, da ispadne moj ždrijeb; kad Hektor zove na mejdan, javi se više junaka. Ždrebove bace u Agamemnonovu kacigu, a narod moli, da iskoči Ajantov. Borili su se do noći, a onda su se nepobijeđeni darivali: Ajant je Hektoru dao pojas, a Hektor Ajantu mač. — 89. **ab illo:** Hectore. — 90. **ferunt ferrum, ignem, Iovem:** srću sa; u boju kod lađa pomaže Zeus (Jupiter) Trojancima. — 91. **facundus:** rječit, junak na jeziku.

Spem vestri reditus. Date tot pro navibus arma!
Quod si vera licet mihi dicere: quaeritur istis,
Quam mihi, maior honos, coniunctaque gloria nostra est,
Atque Aiax armis, non Aiaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum imbellemque Dolona
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
Dividite, et pars sit maior Diomedis in illis.
  Quo tamen haec Ithaco, qui clam, qui semper inermis
Rem gerit et furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeae claro radiantis ab auro
Insidias prodet manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret, nec non onerosa gravisque
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis,
Nec clipeus, vasti caelatus imagine mundi,
Conveniet timidae nataeque ad furta sinistrae.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,
Cur spolieris, erit, non cur metuaris ab hoste.

---

93. **tot:** pro tot navibus. — **arma:** Achillis. — 94. **quod si:** pa ako. — **istis:** (armis) maior honor quaeritur, quam mihi; ja ću biti veća dika oružju nego ono meni. — 95. **coniuncta:** jedna je slava naša, t. j. slava moja i slava oružja. — 96. **Aiax armis, non Aiaci arma:** hijazam; Ajaksa traži *oružje*, ne *Ajaks* oružje. — 97. **conferre alicui:** isporediti s kim. — **his:** s tim djelima. — 98. **Helenum:** Prijamov je sin Helen bio vrač; njega je Odisej uhvatio i dopremio s otetim paladijem. — 99. **luce:** za bijela dana. — **gestum:** ab Ulixe. — **remoto:** bez. — 100. **si semel datis:** ako već dajete. — **ista:** arma. — **meritis:** za zasluge. — **vilis:** neznatan. — 101. **in illis:** armis. — 102. **quo haec:** arma dabuntur, čemu. — 103. **furtum:** lukavština. — **incautus:** neoprezan, iznenada. — 104. **ipse:** već. — **nitor:** sjaj. — **radiantis:** ab auro claro; radiare, sjati. — 105. **manifestare:** otkriti. — 106. **Dulichius vertex:** dulihijsko tjeme; Dulihij, otok blizu Itake, pripadao je kraljevstvu Odisejevu. — **cassis:** kaciga. — 107. **nec non onerosa:** pa i ne može da ne bude teška i mučna; mora biti. — 108. **Pelias hasta:** pelijsko koplje, po gori Peliju u Tesaliji, domovini Ahilejevoj. — **lacertis:** za ruke. — 109. **caelatus:** iskićen; štit je Ahilejev u sredini imao sliku zemlje, mora i neba. — 110. **natus:** stvoren. — 111. **quid:** petis munus, te debilitaturum; koji će tebe skršiti — 112. **tibi:** si tibi id error populi Achivi. — 113. **erit:** cur ab hoste spolieris, non cur metuaris; on (dar) će ti biti uzrokom, da te dušman oplijeni (ubije).

Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde, quod iste tuus, tam raro proelia passus,
Integer est clipeus; nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? Spectemur agendo!
Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde iubete peti et referentem ornate relatis!"
  Finierat Telamone satus, vulgique secutum
Ultima murmur erat, donec *Laërtius heros*
Astitit atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres exspectatoque resolvit
Ora sono, neque abest facundis gratia dictis:
„Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis heres,
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non aequa mihi vobisque negarunt
Fata," — manuque simul veluti lacrimantia tersit
Lumina, — „quis magno melius succedet Achilli,
Quam per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod, uti est, hebes esse videtur,

---

115. **gestamen:** breme. — 116. **iste tuus:** clipeus. — 117. **integer:** čitav. — **nostro:** clipeo. — **tela ferendo:** odolijevajući strijelama. — 118. **mille:** plagis patet, reži od tisuću udaraca. — **habendus est:** mora imati, treba. — 119. **spectemur agendo:** ogledajmo se djelom, desnicom! — 120. **viri fortis:** Achillis. — **mittere:** baciti. — 121. **referentem ornate:** tko donese, njega donesenim (oružjem). — 122. **vulgique:** rumor (žamor). — 123. **ultima:** posljednje riječi. — 124. **oculos tellure moratos:** oči ustavi na zemlji, upre o tle, a onda; sve odaje lukava, vješta govornika. — 125. **proceres:** prvaci. — **exspectatoque sono:** dat. svrhe, za iščekivani govor. — **resolvere:** otvoriti. — 126. **gratia:** milina. — 127. **mea cum vestris:** moje i vaše želje. — **valere:** vrijediti. — 128. **non foret ambiguus:** ne bi se sumnjalo o. — **certamen:** nagrada. — 129. **tuis armis:** potireris. — **poteremur:** mjesto „potiremur"; još bi imali tebe, t. j. ne bi poginuo. — **Achille:** ogl. str. 26. b. 164. — 130. **non aequa:** iniqua. — 132. **lumina:** oči. — **succedet, successit:** igra riječima; naslijedit će, stupi među; prevedi: tko će pravije primiti baštinu Ahilejevu nego onaj, po kojem primiše Ahileja Danajci. Mati je Ahilejeva, božica Tetida, znala, da će joj sin mlad poginuti u boju, zato ga preda kralju Likomedu na Skiru, gdje se u ženskim haljinama krio među kćerima Likomedovim. Odisej pomiješa među dare oružje. Ahilej posegne za oružjem. Tako se oda. — 134. **huic:** Aiaci. — **modo ne:** prosit ingenium, quod; samo neka ne. — **hebes:** tupoglav.

Neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi,
Profuit, ingenium, meaque haec facundia, si qua est,
Quae nunc pro domino, pro vobis saepe locuta est,
Invidia careat, bona nec sua quisque recuset.
Nam genus et proavos et, quae non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. Sed enim, quia rettulit Aiax
Esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Iuppiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi,
Iuppiter huic; neque in his quisquam damnatus et exsul.
Est quoque per matrem *Cyllenius* addita nobis
Altera nobilitas: deus est in utroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto: meritis expendite causam!
Dummodo, quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Aiacis meritum non sit nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honor spoliis quaeratur in istis.
Aut si proximitas primusque requiritur heres:
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam haec Scyrumve ferantur!
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? Num, si petat, auferat illa?
Ergo *operum* quoniam nudum certamen habetur:

---

136. **meaque facundia:** invidiā careat, neka se otme zavisti. — 137. **pro domino:** (loquitur); za me, gospodara svojega, a često je. — 138. **nec recuset:** i neka nitko ne poriče vrlina svojih. — 141. **auctor:** praotac. — 142. **gradus:** koljeno. — 144. **in his:** među ovima. — **damnatus et exsul:** Pelej i Telamon ubili su brata Foka, zato su bježali s Egine. — 145. **Cyllenius:** Kilenjanin, Merkurije (Hermo), po gori Kileni u Arkadiji, gdje se rodio. Mati Odisejeva Antiklija je kći Autolikova, a Autolik sin Merkurijev. — 146. **deus:** božanska krv. — **in utroque parente:** po ocu i materi. — 147. **sed neque:** peto arma, quod. — **materno ortu:** Ajantova mati Peribeja potječe tek u petom koljenu od Jupitera. — 148. **insons:** s gen.; nedužan, neokaljan čim. — 149. **meritis expendite causam:** stvar po zaslugama odmjerite (kao mjerilima)! — 150. **dummodo:** non (ne) sit, samo neka nije. — 152. **virtutis honor:** dika vrline, dična vrlina. — **spolia:** odora. — 153 **proximitas:** srodstvo. — 154. **Pyrrhus:** Neoptolemus; rodi ga Dejdamija, kći Likomedova. — 155. **quis locus:** gdje tu ima mjesta. — **Phthiam:** neka se nosi u Ftiju Peleju ili Piru na Skir! — 156. **isto:** Aiace, abl. poređenja. — **Teucer:** polubrat Ajantov, sin robinje Hesione, na glasu strijelac. — 158. **nudum certamen:** jer se u takmi pita samo za.

Plura quidem feci, quam quae comprendere dictis
In promptu mihi sit; rerum tamen ordine ducar.
Praescia venturi genetrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum. Deceperat omnes,
In quibus Aiacem, sumptae fallacia vestis:
Arma ego femineis animum motura virilem
Mercibus inserui, neque adhuc proiecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti
„„Nate dea,“ “ dixi, „„tibi se peritura reservant
Pergama! Quid dubitas ingentem evertere Troiam?“ “
Iniecique manum fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt: ego Telephon hasta
Pugnantem domui victum orantemque refeci.
Quod Thebae cecidere, meum est; me credite Lesbon,
Me Tenedon Chrysenque et Cillan, Apollinis urbes,
Et Scyrum cepisse. Mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnesia moenia dextra.
Utque alios taceam: qui saevum perdere posset
Hectora, nempe dedi; per me iacet inclitus Hector.
Illis haec armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto. Vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,

---

160. **in promptu sit:** lako je, mogu; ogl. str. 21. b. 54. — **rerum ordine ducar:** redom ću slijediti djela. — 162. **dissimulat cultu:** sakrije nošnjom, preobuče. — **deceperat:** fallacia (nom.) sumptae vestis; varavo odijelo. — 163. **in quibus:** a među njima i. — 164. **arma:** ego femineis mercibus (dat., roba, darovi) inserui arma, animum virilem (junačko srce) motura. — 166. **cum:** inversum; prevedi: junak — a još ne bješe ... — zgrabi ..., a ja rekoh. — 167. **tibi se reservant:** za te se čuva; tebe čeka, da; ogl. str. 28. b. 225. — 168. **dubitare:** kratiti se. — 169. **inieci manum:** kad Rimljanin na nešto stavi ruku, znak je, da je njegovo. — 170. **illius:** Achillis. — **Telephon:** Telefa, sina Heraklova, kralja misijskoga, rani u prvom ratu — dvaput su Grci išli na Troju — Ahilej, a proroštvo reče, da će ranu izvidati onaj, koji ga je ranio. Rđa, ostrugana s koplja Ahilejeva, iscijeli ga. — **hasta:** domui, refeci. — 171. **pugnantem:** u boju. — **victum orantemque refeci:** i svladana iscijelih, kad je; došao je u Grčku moliti lijeka rani. — 172. **Thebae:** grad u Maloj Aziji. — 174. **Scyrus:** grad u Maloj Aziji. — **mea:** dextra (abl.) — **concussa:** Lyrnesia moenia; Lirnes u Misiji. — 175. **solo:** na tle. — 176. **alios:** koji su pali od Ahileja. — **qui:** nempe dedi eum, qui posset (koji će); ogl. str. 21. b. 54. — 178. **illis armis:** dat., za ono oružje, t. j. za svoje oštroumlje. — **haec:** Achillis arma. — **inventus:** otkrit. — 179. **vivo:** Achilli. — **fata:** smrt. — 180. **dolor:** glas o jadu, (da je Helenu odveo Paris). — **unius:** Menelai.

Aulidaque Euboïcam complerunt mille carinae,
Exspectata diu nulla aut contraria classi
Flamina erant, duraeque iubent *Agamemnona* sortes
Immeritam saevae natam mactare Dianae.
Denegat hoc genitor divisque irascitur ipsis,
Atque in rege tamen *pater* est. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Hanc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides,
Difficilem tenui sub iniquo iudice causam.
Hunc tamen utilitas populi fraterque datique
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
Mittor et ad *matrem,* quae non hortanda, sed astu
Decipienda fuit. Quo si Telamonius isset,
Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
Mittor et *Iliacas* audax orator ad arces,
Visaque et intrata est altae mihi curia *Troiae;*
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandarat communem Graecia causam,
Accusoque Parin praedamque Helenamque reposco
Et moveo Priamum Priamoque Antenora iunctum.
At Paris et fratres et, qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus — scis hoc, Menelaë — nefandas,
Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quae consilioque manuque
Utiliter feci spatiosi tempore belli.

182. **exspectata diu:** premda smo čekali. — 183. **sors:** proroštvo (Kalhantovo). — 184. **immeritus:** nedužan. — **natam:** Iphigeniam. — 185. **divis:** deis. — 186. **mite ingenium:** srce meko (za kćer). — 187. **vertere:** pridobiti. — 188. **hanc:** hanc — fateor equidem, fassoque ignoscat Atrides (Agamemnon) — difficilem causam tenui (tešku sam ono pravdu imao) sub (pred). — **fassum:** priznanje. — **iniquus:** nesklon, pristran. — 191. **summa sceptri:** summa imperii, vrhovna vlast. — **pensare:** odmjeriti, iskupiti. — 192. **hortari:** nagovarati. — **astus:** lukavost; rekli su joj, neka vodi kćer, jer će se udati za Ahileja. — 194. **orbus:** bez. — **suus:** povoljan. — **linteum:** platno, jedro. — 195. **et:** etiam. — **orator:** poslanik. — 196. **mihi:** ogl. str. 15. b. 23. — 197. **plenaque adhuc:** t. j. još vijeća nije prorijedio rat. — **interritus:** bez straha. — **egi:** causam communem, quam; branio sam stvar. — 200. **Priamo iunctum:** pristalicu Prijamova; Antenor je bio za to, da se vrati Helena. — 201. **sub illo:** illo duce. — 202. **tenuere:** abstinuere. — **scis:** Menelaj je bio s njim. — **nefandus:** klet: zločinstvo je bilo dirati u poslanika. — 203. **lux:** dan. — **pericli:** sinkopa. — 205. **spatiosi tempore belli:** za dugoga rata.

Post acies primas urbis se moenibus hostes
Continuere diu, nec aperti copia Martis
Ulla fuit, *decimo* demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi proelia nosti?
Quid tuus usus erat? Nam si mea facta requiris:
Hostibus *insidior, fossas* munimine *cingo,*
Consolor socios, ut longi taedia belli
Mente ferant placida. Doceo, quo simus *alendi*
Armandique modo; mittor, quo postulat usus.
Ecce Iovis monitu, deceptus imagine somni,
Rex iubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere vocem.
Non sinat hoc Aiax delendaque Pergama poscat,
Quodque potest, pugnet! Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit, dat, quod vaga turba sequatur?
Erigor et trepidos cives exhortor in hostem
Amissamque mea virtutem voce repono.
Tempore ab hoc quodcumque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve petitve?
At sua *Tydides* mecum communicat acta,
Me probat et socio semper confidit Ulixe.
Est aliquid, de tot Graiorum milibus *unum*
A Diomede legi! Nec me sors ire iubebat:

206. **acies:** bitka. — 207. **copia Martis:** prilika za boj. — 210. **tuus usus:** korist od tebe. — 211. **munimine:** po Homeru ide ta zasluga Nestora. — 213. **alendi:** misli pljačkanje. — 214. **quo postulat:** kamo zove. — **usus:** potreba. — 215. **imagine somni:** Odisej ne kaže istine. San kaže Agamemnonu, neka udari na Troju, jer će onoga dana uzeti Troju, a Agamemnon, prije nego će u boj, samo kuša narod, kad kaže, da će kući. Narod dašto to jedva dočeka i grne k lađama. — 216. **cura:** misao na. — 217. **ille:** Agamemnon. — **potest defendere:** može se pozvati na savjetnika (Jupitera) i braniti. — **vox:** riječ, odluka. — **sinat:** ironijska zapovijed; ali to ne smije dopustiti Ajant! — 218. **delendaque poscat:** i neka traži, da se. — 219. **quodque potest:** i neka se — ta to umije — bije! — **remorari ituros:** odvraćati od puta. — 220. **dat, quod:** kaže, što će. — **vagus:** promjenljiv, hirovit. — 221. **erigor:** dignem se. — 222. **amissus:** izgubljen, nestao. — **virtus:** volja za boj. — **reponere:** vratiti. — 223. **tempore ab hoc:** štogod se može činiti da je on odonda. — 224. **meum est, qui:** moja je zasluga, jer sam ga. — 226. **communicare:** dijeliti što s kim. — 227. **socio Ulixe:** abl. aps., dok mu je. — 228. **est aliquid:** eligi; jest nešta, vrijedi nešta, kad bira. — 229. **sors:** ždrijeb.

Sic tamen et spreto noctisque hostisque periclo
Ausum eadem, quae nos, Phrygia de gente *Dolona*
Interimo, non ante tamen, quam cuncta coëgi
Prodere et edidici, quid perfida Troia pararet.
Omnia cognoram nec, quod specularer, habebam,
Et iam promissa poteram cum laude reverti:
Haud contentus eo petii tentoria *Rhesi*
Inque suis ipsum castris comitesque peremi;
Atque ita captivo victor votisque potitus
Ingredior curru laetos imitante triumphos.
Cuius equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
Arma negate mihi, fueritque benignior Aiax!
Quid *Lycii* referam *Sarpedonis* agmina ferro
Devastata meo? Cum multo sanguine fudi
Coeranon Iphitiden et Alastoraqué Chromiumque
Alcandrumque Haliumque Noëmonaqué Prytanimque
Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona
Et Charopem fatisque immitibus Ennomon actum,
Quique minus celebres nostra sub moenibus urbis
Procubuere manu. Sunt et mihi *vulnera*, cives,
Ipso pulchra loco, nec vanis credite verbis:
Aspicite en!" Vestemque manu diduxit et „Haec sunt

230. **sic tamen:** ali i ovako (bez ždrijeba). — 231. **ausum:** interimo Dolona, ausum eadem, quae nos; obadvije su stranke pošle uhoditi. — 232. **non:** tamen (interimo) ante, quam. — **coëgi:** Dolona, ut proderet. — 233. **ediscere:** doznati. — 235. **promissa:** cum laude; Nestor je onomu, koji pođe u tabor trojanski, obrekao slavu i nagradu. — 236. **eo:** ali nijesam bio zadovoljan s tim, nego sam. — **tentorium:** šator. — 238. **victor:** kao dobitnik. — **captivo:** curru votisque (želja) potitus. — 239. **imitante triumphos:** kao u slavlju; anahronizam, jer Grci još onda nijesu znali za trijumf. — 240. **cuius:** negate mihi arma eius (Achillis), cuius equos hostis (Dolon) pretium (kao nagradu) pro nocte (za noćno poduzeće) poposcerat; misli besmrtne konje Ksanta i Balija, što ih Hektor obrekao Dolonu. — 241. **fueritque benignior:** fut. II., i bit će dobrostiviji Ajant, jer je bar predložio, ako već on ne dobije oružja, neka ga podijele među Diomeda i Odiseja; nije ga dakle sasvim uskratio Odiseju. — 242. **Sarpedonis:** Sarpedon, sin Jupiterov, kralj likijski, saveznik trojanski. — 244. **Coeranos, Alastor, Chromius, Alcander, Halius, Noëmon, Prytanis:** Likijci. — 246. **Chersidamas, Thoon, Charops, Ennomos:** Trojanci. — 247. **fatisque immitibus:** po čemu je Ennomova sudbina kruta, to ne kaže Homer. — 248. **nostra:** (mea) manu. — 250. **ipso pulchra loco:** dične po samom mjestu, t. j. na prsima, ne na leđima. — **vanus:** puki. — 251. **diducere:** odgrnuti.

Pectora semper," ait, „vestris exercita rebus.
At nil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios et habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga
Arma tulisse refert contra Troasque Iovemque?
Confiteorque, tulit. Neque enim benefacta maligne
Detrectare meum est. Sed ne communia solus
Occupet atque aliquem vobis quoque reddat honorem:
Reppulit Actorides, sub imagine tutus Achillis,
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreis solum concurrere telis
Se putat, oblitus regisque ducumque meique,
Nonus in officio et praelatus munere sortis.
Sed tamen eventus vestrae, fortissime, pugnae
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo!
Me miserum, quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius, quo Graium murus, Achilles
Procubuit! Nec me lacrimae luctusque timorque
Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.
His umeris, his, inquam, umeris ego corpus Achillis
Et simul arma tuli, quae nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires,
Est animus certe vestros sensurus honores.
Scilicet idcirco pro nato caerula mater
Ambitiosa suo fuit, ut caelestia dona,

252. **vestris rebus:** za vas. — **exercitus:** mučen, pogođen. — 253. **at nil:** sanguinis impendit (ni kapi krvi ne žrtvova) Telamonius. — 254. **in:** za. — 255. **rĕfert:** do toga je. — **si rĕfert:** ako kaže. — 258. **detrectare:** umanjivati, krnjiti. — **meum est:** moj je običaj. — **ne:** neka ne. — **communia:** skupna djela, opća slava. — 259. **occupare:** svojatati. — 260. **Actorides:** Patroclus; ogl. str. 81. b. 7. — 261. **ab arsuris:** od lađa, koje su već htjele da planu zajedno s braničem (Ajantom). — 263. **putat:** se solum ausum esse Hectoreis telis (dat.) concurrere (pobiti se sa). — **oblitus:** a zaboravlja. — **regis:** Agamemnonis. — **ducumque:** za mejdan s Hektorom javio se i Odisej i drugi junaci. — 264. **nonus in officio et praelatus:** deveti bješe na službu (na boj) spravan, a po milosti ždrijeba izabran. — 268. **Graium:** Graiorum, Graecorum. — **murus:** branik, πύργος. — 270. **tardare:** ustavljati. — **humo sublime:** dignuto sa zemlje. — 272. **laborare:** živo željeti. — 273. **vires:** quae valeant, ogl. str. 21. b. 54. — 274. **est animus:** ima srca, koje će cijeniti. — **honor:** počasni dar, ogl. str. 19. b. 23. — 275. **caerula mater:** ogl. str. 12. b. 14. — 276. **ambitiosus sum pro:** zauzimam se za; molila je Hefesta (Vulkana), da sakuje Ahileju novo oružje, jer ga je s Patrokla skinuo Hektor.

Artis opus tantae, rudis et sine pectore miles
Indueret? Neque enim clipei caelamina norit,
Oceanum et terras cumque alto sidera caelo
Pleïadasque Hyadasque immunemque aequoris Arcton
Diversasque feras nitidumque Orionis ensem.
Quid, quod me duri *fugientem* munera belli
Arguit incepto serum accessisse labori
Nec se magnanimo sentit maledicere Achilli?
Si simulasse vocas crimen: simulavimus ambo;
Si mora pro culpa est: ego sum maturior illo.
Me pia detinuit coniunx, pia mater Achillem,
Primaque sunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo, si iam nequeam defendere, crimen
Cum tanto commune viro. Deprensus Ulixis
Ingenio tamen ille, at non Aiacis Ulixes.
Neve in me stolidae convicia fundere linguae
Admiremur eum: *vobis* quoque digna pudore
Obicit. An falso *Palameden* crimine turpe
Accusasse mihi, vobis damnasse decorum est?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum
Tamque patens valuit, nec vos audistis in illo

277. **sine pectore:** bez razumijevanja, bez smisla za lijepo. — 278. **caelamen:** izdjelana krasota. — **norit:** konj. potencijalni. — 280. **Pleiades:** sedam Atlantovih kćeri, pretvorenih u zvijezde Vlašiće. — **Hyades:** sedam kćeri Atlantovih, sedam zvijezda u glavi Bikovoj; kad u jeseni izađu, nastaju kišni dani, a odatle im i ime (ὕειν, kišiti). — **immunis aequoris:** isključen od mora, t. j. Veliki medvjed ne zalazi, ne tone u more. — 281. **diversus:** dalek, jer je zvjerinje (ferae) suncopasa prema ekvatoru. — **Orion:** lovac beotski, pretvorio se u zviježđe. Odisej govori samo o sredini štita, jer će ostale slike — svadbu, sud, rat, oranje, žetvu, berbu i kolo — razumjet i prost vojnik. — 282. **fugientem:** arguit; potvorio me je, da sam. — **munus:** služba, posao. — 283. **incepto:** labori (započeta rata) me serum (kasno) accessisse (prihvatio sam se). — 285. **simulasse:** obj.; ako pretvaranje krstiš grijehom. — **ambo:** Odisej i i Ahilej. — 286. **pro:** kao, koliko. — **maturior sum:** raniji sam; ranije, prije sam došao (u rat). — 287. **pia:** ljubazna. — 288. **primaque:** ali smo samo prve čase (na početku rata) posvetili. — **illis:** ja ženi, on majci. — 289. **defendere:** crimen. — 290. **deprensus:** est; uhvaćen, otkrit je. — 291. **Aiacis:** ingenio — 292. **neve:** et ne admiremur eum in me fundere (sipa) convicia (pogrde) linguae. — 293. **vobis quoque digna:** prigovara, čega se i vama stidjeti. — 294. **an:** mihi turpe est Palameden falso crimine accusasse, vobis decorum est (Palameden) damnasse? — 297. **patens:** očevidan. — **nec vos audistis:** i vi nijeste samo čuli.

Crimina: vidistis praestoque obiecta patebant.
Nec *Poeantiaden* quod habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui. Factum defendite vestrum!
Consensistis enim. Nec me suasisse negabo,
Ut se subtraheret bellique viaeque labori
Temptaretque feros requie finire dolores.
Paruit et vivit. Non haec sententia tantum
Fida, sed et felix, cum sit satis esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,
Ne mandate mihi; melius Telamonius ibit
Eloquioque virum morbis iraque furentem
Molliet aut aliqua producet callidus arte.
Ante retro Simoïs fluet et sine frondibus Ide
Stabit et auxilium promittet Achaïa Troiae,
Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
Aiacis stolidi Danais sollertia prosit.
Sis licet infestus sociis regique mihique,
Dure Philoctete, licet exsecrere meumque
Devoveas sine fine caput cupiasque dolenti
Me tibi forte dari nostrumque haurire cruorem:
Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar, faveat Fortuna, sagittis,
Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus,

298. **praestoque obiecta patebant:** bjelodano vam bjehu pred očima. — 299. **Vulcania Lemnos:** na Lemnu je vatrometna gora Moshil. — 300. **esse reus:** da me tuže. — 301. **consentire:** složiti se, pristati. — 302. **ut se subtraheret:** nije istina, jer ga nije uklonio, da se riješi mučna boja i puta, nego zbog vike i vonja. — 303. **finire:** utažiti. — 304. **sententia:** savjet. — 305. **fidus:** iskren, pošten. — **cum:** premda. — **fidelis:** fidus. — 306. **delenda ad Pergama:** bez Filoktetovih strijela nije se po proroštvu mogla zauzeti Troja. — 307. **ne mandate mihi:** nemojte povjeriti meni, (da Filokteta dovedem); nemojte slati mene! — **melius ibit:** bolje, da ide. — 309. **aliqua:** arte. — **producet:** izvest će (iz pećine, u kojoj prebiva). — **callidus:** lukavo. — 310. **Simois:** Simoent, rječica trojanska. — **Ide:** gora kod Troje. — 312. **cessante meo pectore:** prestane li um moj raditi za. — 313. **Aiacis stolidi:** sollertia (vještina). — 314. **licet:** makar, ogl. str. 52. b. 3. — **infestus:** kivan. — 315. **Philoctete:** ogl. str. 26. b. 164. — **exsecrari, devovere:** kleti, preklinjati. — 316. **dolens:** bolan, ljutit. — 317. **tibi dari:** da ti se predam, dopadnem ruku. — **haurire:** napiti se. — 319. **faveat Fortuna:** samo da posluži Sreća! — 320. **quam sum:** potitus, kao što sam se dočepao. — **Dardanio vate:** Heleno.

Quam responsa deum Troianaque fata retexi,
Quam rapui *Phrygiae signum penetrale Minervae*
Hostibus e mediis. Et se mihi conferat Aiax?
Nempe capi Troiam prohibebant fata sine illo.
Fortis ubi est Aiax? Ubi sunt ingentia magni
Verba viri? Cur hic metuis? Cur audet Ulixes
Ire per excubias et se committere nocti
Perque feros enses non tantum moenia Troum,
Verum etiam summas arces intrare suaque
Eripere aede deam raptamque afferre per hostes?
Quae nisi fecissem, frustra Telamone creatus
Gestasset laeva taurorum tergora septem.
Illa nocte mihi Troiae victoria parta est;
Pergama tunc vici, cum vinci posse coëgi.
Desine Tydiden vultuque et murmure nobis
Ostentare meum! Pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cum socia clipeum pro classe tenebas,
Solus eras. Tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse nec indomitae deberi praemia dextrae:
Ipse quoque haec peteret, peteret moderatior Aiax
Eurypylusque ferox claroque Andraemone natus,
Nec minus Idomeneus patriaque creatus eadem
Meriones, peteret maioris frater Atridae.

321. **deum:** deorum; proroštvo je proreklo, da će pasti Troja, ako izgubi paladij. — **retexi:** Odisej je prisilio Helena, te mu je otkrio sudbinu Troje. — 322. **penetrale signum Phyrgiae Minervae:** iz hrama kip frigijske Minerve, t. j. paladij. — 323. **se conferre:** porediti se. — 324. **sine illo:** signo. — 325. **ingens verbum:** hvalisava riječ, hvala. — 326. **hic:** tu, tom zgodom, kad je trebalo oteti paladij. — 330. **aedes:** hram. — 332. **laeva:** manu. — **tergus:** hrbat, koža. — 333. **mihi:** ogl. str. 15. b. 23. — 334. **coëgi:** effeci. — 335. **vultuque et murmure:** bit će, da je Ajant, dok je Odisej govorio, mrmljao i licem pokazivao ogorčenje svoje. — 336. **meum:** mojega prijatelja. — **in illo:** Diomede; ima on svoj dio u slavi. — 337. **socia:** pro classe, za savezničko brodovlje. — 338. **turba:** subj., a predikat „comes contigit“: dopade te kao. — 339. **qui nisi:** da on (Diomed) nije znao, da je borac manje od mudraca. — 340. **nec deberi:** i da ne pripada samo. — **indomitae dextrae:** dat.; indomitus, nepobijeđen. — 341. **haec:** arma. — **moderatus:** skroman. — **Aiax:** Ajant, sin Ojlejev. — 342. **Erypylus:** Tesalac. — **Andraemone natus:** Thoas, vođa Etoljana. — 343. **Idomeneus:** Krećanin. — 344. **Meriones:** upravljač kola Idomenejevih; sva su se četvorica javila, da će na mejdan Hektoru. — **maioris:** (natu) Atridae, Agamemnonis.

Quippe manu nec sunt mihi Marte secundi:
Consiliis cessere meis. Tibi dextera bello
Utilis: ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes:
Nos animo. Quantoque, ratem qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto dux milite maior:
Tantum ego te supero. Nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu, vigor omnis in illis.
At vos, o proceres, vigili date praemia vestro!
Proque tot annorum cura, quibus anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris!
Iam labor in fine est: obstantia fata removi
Altaque posse capi faciendo Pergama cepi.
Per spes nunc socias casuraque moenia Troum
Perque deos oro, quos hosti nuper ademi,
Per si quid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax ex praecipitique petendum est,
Este mei memores! Aut si mihi non datis arma,
Huic date!“ Et ostendit signum fatale *Minervae.*
Mota manus procerum est et, quid facundia posset,
Re patuit, fortisque viri tulit arma disertus.
Hectora qui solus, qui ferrum ignemque Iovemque
Sustinuit totiens, unam non sustinet iram
Invictumque virum vicit dolor. Arripit ensem

345. **quippe:** dabogme. — **manu fortes:** junaci na djelu. — **nec sunt Marte secundi:** i ne zaostajù u boju. — 346. **cedere:** pokloniti se. — 348. **mens:** razum. — **cura:** est. — **futurum:** budućnost. — 351. **temperare:** ravnati. — **anteit:** antejt, sinizeza. — 352. **remigis officium:** službu prostoga veslača. — 355. **vigil:** stražar. — 356. **quibus:** annis. — 357. **titulus:** počast. — **meritis nostris:** (dat.) reddite. — **pensandum:** titulum; počast, koju valja nagraditi; počast kao nagradu. — 358. **labor:** misli rat. — **obstantia fata removi:** zapreke sudbe makoh. — 359. **altaque:** et faciendo, ut Pergama alta capi possent, Pergama cepi; i tim, što sam učinio, da. — 360. **socius:** skupni. — **casura:** ogl. str. 28. b. 225. — 361. **deos:** Minervam. — 362. **per si quid** i svime, što još valja uraditi. — 363. **audax:** audendum est; i što još valja smiono izvršiti. — **ex praecipitique petendum:** i s ruba ponora donijeti. — 365. **huic:** Minervae. — **fatalis:** koban. — 366. **manus:** četa, zbor. — 367. **re patuit:** pokazalo se uspjehom. — **disertus:** rječit, govornik. — 369. **unam iram:** svemu se odrvao, samo se nije gnjevu.

Et „Meus hic certe est. An et hunc sibi poscit Ulixes?
Hoc," ait, „utendum est in me mihi; quaque cruore
Saepe Phrygum maduit, domini nunc caede madebit,
Ne quisquam Aiacem possit superare, nisi Aiax."
Dixit et in pectus, tum denique vulnera passum,
Qua patuit ferro, letalem condidit ensem.
Nec valuere manus infixum educere telum:
Expulit ipse cruor, rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de caespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inscripta est foliis, haec nominis, illa querellae.

18. Hekuba.

(XIII. 429.—476., 481.—504., 506.—575.)

Prijam pošalje s velikim blagom najmlađega sina Polidora prijatelju Polimestoru u Trakiju, da bar njega spase. Troja padne, a Grci s robljem stignu u Trakiju.

Est, ubi Troia fuit, Phrygiae contraria tellus
Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
Regia dives erat, cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater Phrygiisque removit ab armis;
Consilium sapiens, sceleris nisi praemia magnas
Adiecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem

371. **hic:** subj., ovo. — 373. **Phrygum:** Troum. — 375. **tum denique:** koje su onda tek prvi put bile ranjene. — 376. **condidit:** (rine) ensem, quā patuit ferro; gdje je (u oklopu) bio otvor gvožđu (maču); letalis, smrtono an, ubojit. — 379. **purpureum:** florem, hijakint. — **caespes:** bus, ledina. — 380. **Oebalio:** de vulnere (iz krvi). Apolon je u igri nehotice ubio miljenika svojega Hijakinta, sina Ebalova; iz njegove krvi poraste cvijet hijakintov. Ogl. štivo 13. — 381. **littera communis:** pueroque viroque, naime „AI!"; za dječaka je bolni poklik, a Ajantu početak imena. — **mediis foliis:** usred lista. — 382. **querella:** žaoba, tuga.

18. 1. **Est:** ibi, ubi. — **contraria:** nasuprot; Frigija je trojanska zemlja. — 2. **Bistoniis viris:** ogl. str. 15. b. 23.; Bistonci su pleme tračko. — 4. **Polydore:** apostrofa. — **Phrygia arma:** trojanski rat. — 5. **consilium sapiens:** erat; consilium, odluka. — **nisi:** magnas opes, sceleris praemia, animi avari irritamen (mamac), adiecisset.

Rex Thracum iuguloque sui defigit alumni
Et, tamquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem scopulo subiectas misit in undas.
Litore Threïcio classem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hic subito rupta exit humo similisque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus iniusto petiit Agamemnona ferro,
„Immemores" que „mei disceditis," inquit, „Achivi?
Obrutaque est mecum virtutis gratia nostrae?
Ne facite! Utque meum non sit sine honore sepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes."
Dixit, et immiti sociis parentibus umbrae
Rapta sinu matris, quam iam prope sola fovebat,
Fortis et infelix et plus quam femina virgo
Ducitur ad tumulum diroque fit hostia busto.
Quae memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est sensitque sibi fera sacra parari
Utque Neoptolemum stantem ferrumque tenentem
Utque suo vidit figentem lumina vultu,
„Utere iamdudum generoso sanguine," dixit,
„Nulla mora est, aut tu iugulo vel pectore telum
Conde meo!" — iugulumque simul pectusque retexit,
Scilicet haud ulli servire Polyxena vellet! —

8. **iuguloque:** et in iugulo. — 9. **tollere:** maknuti. — 10. **scopulo:** (sa) misit (baci); scopulus, hrid. — **subiectus:** pod sobom, dolje. — 11. **religare:** privezati, pristati sa. — **Atrides:** Agamemnon. — 12. **dum:** (ut interea) mare pacatum esset; dok se umiri more. — 13. **hic:** ovdje. — **similisque minanti:** i kao da se grozi. — 14. **temporis illius vultum referebat:** pokazivao je lice onoga časa, kad; svanu s licem, kao ono, kad. — 15. **iniusto:** ferro petiit, s nepravom (zbog Brisejide) trgao mač na. — 17. **obruere:** zatrpati, pokopati. — **virtutis gratia:** zahvalnost za. — 19. **placet:** neka upokoji. — **Achilleos:** manes (dušu), ogl. str. 8. b 3. — 20. **sociis parentibus:** a drugovi se pokore krutoj sjeni — 21. **rapta:** virgo ducitur. — **sinu:** iz naručja. — **quam:** matrem; mati kao kraljica nije imala dvorkinja. — **sola:** virgo. — 22. **plus quam femina:** više nego ženska; bila je junakinja. — 23. **ad tumulum:** Achillis. — **busto:** (dat.) grobu. — 24. **memor sui:** misleći na se, t. j. na kraljevsko dostojanstvo svoje. — 25. **sacra:** žrtva. — 27. **figere lumina in:** upirati pogled u. — 28. **utere sanguine:** prolij krv! — **iamdudum:** već davno, smjesta. — 29. **nulla mora est:** (in me) spravna sam. — 30. **condere:** rinuti. — **retegere:** otkriti. — 31. **scilicet haud ulli vellet:** ne bi dašto rada.

*

„Haud per tale sacrum numen placabitis ullum;
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
Mater obest minuitque necis mihi gaudia, quamvis
Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est!
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Ite procul, si iusta peto, tactuque viriles
Virgineo removete manus! Acceptior illi,
Quisquis is est, quem caede mea placare paratis,
Liber erit sanguis; si quos tamen ultima nostri
Verba movent oris — Priami vos filia regis,
Non captiva rogat, — genetrici corpus inemptum
Reddite, neve auro redimat ius triste sepulcri,
Sed lacrimis! Tunc, cum poterat, redimebat et auro.“
Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet; ipse etiam flens invitusque sacerdos
Praebita coniecto rupit praecordia ferro.
Troades excipiunt deploratosque recensent
Priamidas, et quot dederit domus una cruores,
Teque gemunt, virgo, teque, o modo regia coniunx,
Regia dicta parens, Asiae florentis imago,
Nunc etiam praedae mala sors, quam victor Ulixes
Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Edideras: dominum matri vix repperit Hector.
Quae corpus complexa animae tam fortis inane,

32. **sacrum:** žrtva. — **numen:** ullum (obj.). — 33. **tantum:** samo. — **vellem posset:** utinam posset. — **mea:** mors. — **fallit me:** ne vidim. — 34. **obest:** smeta. — **necis gaudia:** veselje za smrt, u smrti. — **quamvis:** s ind., uzogl. str. 26. b. 165. — 35. **illi:** Hecubae. — **verum:** nego. — **gemere:** uzdisati, žaliti. — 36. **Stygios manes:** duše na Stigi. — 37. **tactuque virgineo:** tactuque virginis (gen. obj.); ne taknite se rukom muškom tijela djevojačkoga! — 38. **acceptus:** mio. — 42. **inemptus:** bez otkupa. — 43. **sepulcrum:** grob, pogreb. — 44. **et:** etiam. — 45. **tenebat:** retinebat. — 47. **praecordia:** srčana kožica, srce, grudi. — **conicere ferrum:** udariti nožem. — 48. **excipiunt:** (pribvate) Polyxenen. — **deploratus:** oplakan, ubijen. — **recensere:** nabrajati. — 49. **quot:** cruores, koliko krvi. — 50. **modo:** dicta; ti, koju su malo prvo zvali. — 52. **mala sors:** vok.; kukav ždrijeb, kukavi ždrijebom podijeljeni dio, kukav dio; prevedi: a sada si pače kukav dio plijena. — 53. **nisi quod:** već samo zato, što si; prevedi: da nijesi rodila. — 54. **repperit Hector:** samo Hektorovo ime pribavi materi gospodara; inače je nitko ne bi uzeo. — 55. **corpus:** inane. — **animae fortis:** bez junačke duše.

Quas totiens patriae dederat natisque viroque,
Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit
Osculaque ore tegit consuetaque pectora plangit
Canitiemque suam concreto in sanquine verrens
Plura quidem, sed et haec laniato pectore dixit:
„Nata, tuae — quid enim superest? — dolor ultime matri,
Nata, iaces, videoque tuum, mea vulnera, pectus
Et, ne perdiderim quemquam sine caede meorum,
Tu quoque vulnus habes! At te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidisti et femina ferro;
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Troiae nostrique orbator, Achilles!
At postquam cecidit Paridis Phoebique sagittis,
Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles;
Nunc quoque mi metuendus erat! Cinis ipse sepulti
In genus hoc saevit; tumulo quoque sensimus hostem;
Eventuque gravi finita est publica clades,
Sed finita tamen: soli mihi Pergama restant,
In cursuque meus dolor est! Modo maxima rerum;
Tot generis natisque potens nuribusque viroque
Nunc trahor exsul, inops, tumulis avulsa meorum,
Penelopae munus! Quae me data pensa trahentem
Matribus ostendes Ithacis „haec Hectoris illa est
Clara parens, haec est,“ dicet, „Priameïa coniunx.“

56. **quas:** lacrimas, quas dederat, dat. — 58. **oscula:** Polyxenae, ustašca. — **ore:** suo. — **consuetaque pectora plangit:** i udara se u prsi (tomu) vikle; t. j. mnogo puta se ona od žalosti busala u prsi. — 59. **canities:** sjedine. — **concretus:** zgrušan. — **verrens:** metući sjedinama po. — 60. **plura:** dixit. — 61. **tuae:** matri. — 62. **tuum:** pectus; bile su probijene. — 63. **ne perdiderim:** značenje prezenta. — **quemquam:** meorum. — 64. **quia:** es. — **et femina:** i kao ženska. — 66. **idem:** Achilles. — 67. **nostrique:** gen. obj., zatornik naš. — 68. **cecidit:** Achilles. — 70. **mi:** mihi. — **cinis sepulti:** (Achillis), prah pokojnikov. — 71. **in genus hoc:** protiv roda mojega. — **tumulo:** in tumulo. — 72. **eventus:** svršetak. — **publica clades:** poraz, propast državna. — 73. **soli mihi restant:** samo za me još stoji. — 74. **in cursu:** u toku. — **modo:** maločas. — **maxima rerum:** ja svemožna. — 75. **potens:** sretna s tolikih. — **nurus:** snaha. — **vir:** maritus. — 76. **exsul:** kao izgnanica. — **tumulis avulsa:** otkinuta od grobova. — 77. **munus:** kao dar. — **datum pensum trahere:** presti odmjerenu vunu. — 78. **matres:** gospođe. — **haec:** subj., to.

Postque tot amissos tu nunc, quae sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti!
Inferias hosti peperi. Quo ferrea resto?
Quidve moror? Quo me servas, annosa senectus?
Quo, di crudeles, nisi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? Quis posse putaret
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte sua est; nec te, mea nata, peremptam
Adspicit et vitam pariter regnumque reliquit!
At, puto, funeribus dotabere, regia virgo,
Condeturque tuum monumentis corpus avitis!
Non haec est fortuna domus. Tibi munera matris
Contigent fletus peregrinaeque haustus arenae!
Omnia perdidimus. Superest, cur vivere tempus
In breve sustineam, proles gratissima matri,
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere et sparsos immiti sanguine vultus?"
Dixit et ad litus passu processit anili,
Albentes lacerata comas. „Date, Troades, urnam,"
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Adspicit eiectum Polydori in litore corpus
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.

80. **postque tot amissos:** poslije gubitka tolikih. — **levare:** tješiti. — 81. **piare:** upokojiti. — 82. **inferiae:** žrtva zadušnica. — **quo:** čemu? — **ferrea:** gvozdena, neslomljiva. — 83. **annosus:** vremešan. — 84. **nisi ut:** već ako za to, da. — **funus:** ukop, smrt, mrtvac. — 85. **vivax anus:** dugovjeka, žilava starica. — **differre:** odgađati; prevedi: čemu odgađate smrt žilavoj starici. — **putaret:** Priamum felicem dici posse. — 86. **post diruta Pergama:** poslije razorenja Pergama. — 87. **felix:** Priamus. — 88. **pariter:** u jedan čas; ubio ga je Neoptolem kod žrtvenika, kad je provalio u dvor kraljevski. — 89. **funeribus dotabere:** ironija; pogreb bit će ti miraz. — 90. **condere:** sahraniti. — **monumentum:** spomenik, grob. — 91. **domus:** nostrae. — **tibi:** matris fletus (suze) peregrinaeque arenae haustus (pregršt) munera (kao dar) contingent. — 93. **superest:** proles (porod); još ima porod, za koga bih odoljela. — 95. **minimus:** najmlađi. — 96. **has:** in oras (kraj). — **Ismarius:** po gradu Ismaru u Trakiji. — 97. **quid moror abluere:** što časim i ne operem. — **lympha:** (živa) voda. — 99. **anilis:** starički. — 100. **albentes lacerata comas:** ogl. str. 15. b. 20.; raščupane sijede kose. — 101. **dixerat:** **ut**; to reče zato, da.

Troades exclamant, obmutuit illa dolore
Et pariter vocem lacrimasque introrsus obortas
Devorat ipse dolor, duroque simillima saxo
Torpet et adversa figit modo lumina terra,
Interdum torvos sustollit ad aethera vultus,
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati,
Vulnera praecipue, seque armat et instruit ira.
Qua simul exarsit, tamquam regina maneret,
Ulcisci statuit, poenaeque in imagine tota est.
Utque furit catulo lactente orbata leaena
Signaque nacta pedum sequitur, quem non videt, hostem:
Sic Hecabe, postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem dirae Polymestora caedis
Colloquiumque petit; nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odrysius praedaeque adsuetus amore
In secreta venit. Tum blando callidus ore
„Tolle moras, Hecabe," dixit, „da munera nato!
Omne fore illius quod das, quod et ante dedisti,
Per superos iuro." Spectat truculenta loquentem
Falsaque iurantem tumidaque exaestuat ira
Atque ita correpto captivarum agmina matrum
Invocat et digitos in perfida lumina condit

104. **obmutescere:** zanijemiti — 105. **introrsus:** devorat, u sebi guta suze, što su skočile na oči (obortas). — 107. **adversa:** (in) terra, pred sobom u zemlju. — **modo, interdum:** sad, sad. — 108. **torvus:** mrk. — 109. **positi:** nati, sina na tlih. — 110. **ira:** abl. — **se instruere:** spremati se. — 111. **qua:** ira. — **simul:** čim. — **tamquam regina maneret:** kao da je još uvijek kraljica. — 112. **in imagine:** poenae tota est, sva je u misli na osvetu; sva joj je misao osveta. — 113. **furere:** bjesnjeti. — **catulus:** mlado. — **lactens:** sišući. — **catulus lactens:** sisanče. — 114. **signa pedum:** nacta, naišavši na tragove. — 116. **animi:** ponos (kraljevski). — 117. **vadit:** ad Polymestora, artificem (tvorac, krivac) dirae caedis. — 118. **nam se:** velle illi monstrare latens (sakrito) aurum relictum (u Troji), quod (ut id) redderet. — 120. **Odrysius:** Polymestor, po tračkom plemenu Odrišanima. — **adsuetus:** amore praedae, po navadi svojega lakomstva na plijen. — 121. **secretum:** skrovito (urečeno) mjesto. — 122. **tolle moras:** kani se otezanja, brže. — 124. **truculenta:** Hecuba, mrko. — 125. **tumida:** ira (abl.); tumidus, nabrekao, ljut. — **exaestuat:** Hecuba, uskipi. — 126. **ita:** t. j. u bijesu. — **correpto:** Polymestore. — **matres:** Troades, žene. — 127. **condere:** sakriti, zabosti.

Expellitque genis oculos — facit ira valentem —
Immergitque manus foedataque sanguine sontis
Non lumen, — neque enim superest — loca luminis haurit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque incessere iactu
Coepit. At haec missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur rictuque in verba parato
Latravit conata loqui. Locus exstat et ex re
Nomen habet, veterumque diu memor illa malorum
Tum quoque Sithonios ululavit maesta per agros.
Illius Troasque suos hostesque Pelasgos,
Illius fortuna deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut et ipsa Iovis coniunxque sororque
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.

19. Epilog.

(XV. 871.—879.)

Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira nec ignis
Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas.
Cum volet, illa dies, quae nil nisi corporis huius

---

128. **genis:** iz obraza. — **valentem:** Hecubam; valens, jak. — 129. **immergit:** zaroni, zarije. — **manus:** digitos. — **foedataque:** Hecuba, okaljana, poprskana. — **sons:** kriv, krivac. — 130. **superest:** lumen. — **loca luminis:** očne rupe. — **haurire:** crpsti, trgati. — 131. **sui:** tyranni. — **irritare:** razdražiti. — 132. **Troada:** Hecubam. — **incessere:** napadati. — **iactus:** bacanje; iactu telorum lapidumque, bacajući strijele i kamenje. — 133. **mittere:** bacati. — **raucus:** promukao, hrapav. — **murmur:** režanje, rega; pretvorila se u kuju, te u ljutini reži. — 134. **insequitur:** saxum, hvata, zvoca za kamenom. — **morsus:** ujed, zubi. — **rictuque:** parato in verba, razvalivši laloke, da progovori. — 135. **conata:** Hecuba; a htjela je. — **exstat:** postoji. — **ex re:** po događaju. — 136. **nomen habet:** zove se Κυνὸς σῆμα (Kujin grob), mjesto u Hersonesu, nedaleko od Sesta. — **illa:** Hecuba. — **diu memor:** dugo poslije toga imajući na pameti davne nevolje, još je uvijek (tum quoque) zavijala. — 137. **Sithonios:** per agros; Sitonci, tračko pleme. — 138. **illius:** (Hecubae) fortuna moverat Troas. — 140. **sic omnes:** moverat. — **coniunxque sororque:** Iuno (Hera); bila je neprijateljica Trojancima, jer je Paris jabuku ljepote dosudio Veneri (Afroditi).

19. 1. **Iovis ira:** misli munju. — 2. **ferrum:** mač. — **edax vetustas:** poždrljiva starost, zub vremena. — 3. **cum volet:** illa dies. — **nil (nihil) nisi:** samo.

Ius habet, incerti spatium mihi finiat aevi:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi perque omnia saecula fama,
Si quid habent veri vatum praesagia, vivam.

Iz „Elegija.“

1. Život pjesnikov.

(Trist. IV. 10., 1.—74., 75.—98., 103.—132.).

Ille ego, fuerim, tenerorum lusor amorum,
  Quem legis, ut noris: accipe posteritas!
Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
  Milia qui novies distat ab Urbe decem.
Editus hinc ego sum, nec non ut tempora noris,
  Cum cecidit fato consul uterque pari.
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
  Non sum Fortunae munere factus eques.
Nec stirps prima fui: genito sum fratre creatus,
  Qui tribus ante quater mensibus ortus erat.

---

4. **ius:** huius corporis, pravo na. — **incertus:** neznan. — **spatium:** rok. — **finiat:** konj. dopusni, neka. — 5. **melior pars mei:** moj bolji dio. — **perennis:** (per i annus), vječit; perennis ferar supra, vječno ću se dizati nad. — 6. **indelebilis:** neistariv. — 7. **patet:** širi se. — **domitus:** pokoren. — 8. **ore:** populi. — **fama:** (abl.) vivam, po glasu. — 9. **vates:** prorok, pjesnik. — **praesagium:** slutnja.

1. 1. **Ille ego:** ut noris (znadeš), qui fuerim ego, ille lusor (pjesnik lirski) tenerorum amorum (ljubavnih pjesama): accipe (čuj) posteritas (potomstvo). — 3. **uber:** obilat, bogat. — 4. **milles passus:** 1·48 km. — **Urbs:** Roma. — 5. **editus hinc sum:** tu sam se rodio. — **nec non ut:** pa da i. — 6. **cum:** onda, kad. — **fato pari:** konsuli Hircije i Pansa pali su g. 43. kod Mutine (Modene) u boju s Antonijem. — 7. **si quid id est:** ako to nešta vrijedi — **vetus heres:** koljenović sam reda (viteškoga) sve onamo od pradjedova; pjesnik nije postao vitezom „fortunae munere“, t. j. po imutku od najmanje 400.000 serstercija (80.000 K), kako je to u potonje vrijeme bivalo. — 9. **prima stirps:** prvi sin, prvenac. — **genito fratre:** poslije brata. — **creari:** roditi se. — 10. **tribus ante quater mensibus:** godinu dana prije.

Lucifer amborum natalibus affuit idem,
  Una celebrata est per duo liba dies.
Haec est armiferae festis de quinque Minervae,
  Quae fieri pugna prima cruenta solet.
Protinus excolimur teneri curaque parentis
  Imus ad insignes Urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab aevo.
  Fortia verbosi natus ad arma Fori.
At mihi iam puero caelestia sacra placebant,
  Inque suum furtim Musa trahebat opus.
Saepe pater dixit: „Studium quid inutile temptas?
  Maeonides nullas ipse reliquit opes.“
Motus eram dictis totoque Helicone relicto
  Scribere temptabam verba soluta modis.
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
  Et quod temptabam scribere, *versus* erat.
Interea tacito passu labentibus annis
  Liberior fratri sumpta mihique toga est.

---

11. **Lucifer:** idem, ista Danica. — **amborum natalibus affuit:** sjala je obojici na dan poroda, t. j. istoga smo se dana rodili. — 12. **una:** dies. — **libum:** medenjak, što se na godovno prinosio duhu čuvaru (geniju) djeteta. — 13. **haec:** est de quinque festis armiferae (junakinje) Minervae illa dies, quae; Minervina se svetkovina svetkovala pet dana. od 19.—24. ožujka. Gladijatorske su igre i borbe sa zvijerima počinjale drugoga dana, dakle 20. ožujka, na godovno pjesnikovo. — **festum:** blagdan, praznik. — 14. **quae:** prima cruenta (nom.) pugna (abl.) fieri solet. — 15. **protinus excolimur teneri:** odmah nas u nježnoj dobi uzmu odgajati. — 16. **insignis ab arte:** na glasu sa; misli škole govorničke, koje su odgovarale našim gimnazijama. Učenici su čitali rimske i grčke pisce, izrađivali zadatke, vježbali se u govoru i raspravljanju. — 17. **eloquium:** rječitost, govorništvo. — **viridi ab aevo:** od mlađahnih godina. — **tendere:** težiti. — 18. **verbosus:** rječit; na foru su „rostra“ i sudnice. — **natus ad:** kao stvoren za. — **ad arma:** fortia, za junački boj. — 19. **caelestia sacra:** sveta služba nebeska; pjesnici su sluge Muzâ. — 20. **trahebat:** me. — 21. **studium:** mar, posao. — **temptare:** hvatati se. — 22. **Maeonides:** Meonjanin, Homer; neki su držali, da je Homer rodom iz Meonije (Lidije). — 23. **Helicon:** brdo u Beotiji, stan Muzâ; „relinquere totum Helicona“ znači, koliko ostaviti se svega pjesništva. — 24. **verba soluta modis:** riječi u nevezanu slogu (u prozi). — 25. **carmen:** veniebat ad, skladala se pjesma u zgodne retke; numeri, ritam. — 27. **interea:** annis tacito passu labentibus. — 28. **fratri, mihique:** ogl. str. 15. b. 23. — **toga liberior:** virilis; malodobni su imali togu sa skerletnim rubom, a punoljetni bez ruba; slobodnija je toga, jer po njoj mladići dobivaju veću slobodu.

Induiturque umeris cum lato purpura clavo,
  Et studium nobis, quod fuit ante, manet.
Iamque decem vitae frater geminaverat annos,
  Cum perit, et coepi parte carere mei.
Cepimus et tenerae primos aetatis honores,
  Deque viris quondam pars tribus una fui.
Curia restabat. Clavi mensura coacta est:
  Maius erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
  Sollicitaeque fugax ambitionis eram.
Et petere Aoniae suadebant tuta sorores
  Otia, iudicio semper amata meo.
Temporis illius colui fovique *poetas*,
  Quotque aderant vates, rebar adesse *deos*.
Saepe suas volucres legit mihi grandior aevo,
  Quaeque nocet serpens, quae iuvat herba, *Macer*.
Saepe suos solitus recitare *Propertius* ignes
  Iure sodalitii, quo mihi iunctus erat.

---

29. **induitur:** purpura cum lato clavo; ogrne nam pleći tunika (košulja) sa širokim trakom skerletnim (pod vratom); nose je senatori i mladi vitezovi, koji se pripravljaju za viša mjesta činovnička. — 31. **geminaverat:** bješe podvostručio; navršio je 20 godina. — 32. **cum:** inversum, kadli. — **pars mei:** dio bića mojega. — 33. **cepimus:** primih. — 34. **deque viris:** tribus, de triumviris capitalibus; nadziru tamnicu, daju izvršiti smrtne osude, sude robovima. — 35. **curia restabat:** ostajala je, čekala me je (tada) vijećnica, t. j. senat, kamo su dolazili viši činovnici, kvestori, tribuni, edili, pretori i konsuli. — **mensura:** mjera, širina. — **cogere:** stisnuti, suziti; otvorena mu je bila vijećnica, a on je nasuprot mjesto širokoga traka uzeo uski, kako su ga nosili obični vitezovi, t. j. nije se htio natjecati za viša mjesta, da dođe u senat. — 36. **maius:** onus, prevelik. — 37. **patiens:** (laborum), jak. — 38. **sollicitus:** nemiran; tko se natjecao za časti, morao je pozdravljati i posljednjega građanina, umiljavati se pa još na dan izbora strepiti. — **fugax ambitionis eram:** zazirao sam od častoljublja. — 39. **petere:** ut peterem. — **Aoniae:** sorores, Muze, po Aoniji (Beotiji), gdje je Helikon. — **tuta:** otia, iudicio meo (ogl. str. 15. b. 23.) amata; što ga je voljela moja duša. — 42. **vates:** pjesnik. — 43. **volucres:** Emilije Macer pisao je poučne pjesme o pticama, zmijama i bilju. — **grandior aevo:** vremešni. — 44. **iuvare:** koristiti. — 45. **recitare:** u Rimu je Azinije Polion u vrijeme Augustovo uveo običaj, te su književnici djela svoja čitali pred biranim društvom; to je osnutak književne kritike. — **Propertius:** pored Ovidija i Tibula najveći elegik rimski; sačuvalo se pet knjiga elegija. — **ignes:** vatrene ljubavne pjesme. — 46. **iure sodalitii:** po pravu društva; Rimljani su osnivali družbe (sodalitates), u kojima su članovi čitali djela svoja-

Ponticus heroo, *Bassus* quoque clarus iambis
  Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit nostras numerosus *Horatius* aures,
  Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
Vergilium vidi tantum, nec amara *Tibullo*
  Tempus amicitiae fata dedere meae.
Successor fuit hic tibi, *Galle, Propertius* illi.
  Quartus ab his serie temporis ipse fui.
Utque ego maiores, sic me coluere minores,
  Notaque non tarde facta Thalia mea est.
Carmina cum primum populo iuvenalia legi,
  Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per urbem
  Nomine non vero dicta *Corinna* mihi.
Multa quidem scripsi, sed quae vitiosa putavi,
  Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tunc quoque, cum fugerem quaedam placitura cremavi,
  Iratus studio carminibusque meis.

47. **Ponticus:** ispjevao je izgubljeni ep „Tebajidu“ (povijest grada Tebe) u heksametru (heroo versu). — **heroo:** (versu) clarus. — **Bassus:** jampski pjesnik. — 48. **convictus:** mei, mojega društva. — 49. **tenuit:** osvoji. — **numerosus:** milozvučni. — **Horatius:** veliki pjesnik lirski iz Venuzije. — 50. **ferit:** carmina, (udarajući o žice) izvija pjesme na liri. — **Ausonia:** lyra (abl. instr.) — **culta:** carmina, umjetne; misli Ode. Horacije je u knjigu rimsku uveo razne grčke stihove i strofe, te je tim pokazao mnogo vještine i okretnosti. — 51. **Vergilium:** spjevao je Bukolike, Georgike i Enejidu; umr'o je već g. 19. pr. Is. — **tantum:** samo. — **nec:** fata Tibullo amara (gorka) tempus amicitiae meae (dat.) dedere; Tibul je umr'o mlad oko g. 19. pr. Is., imamo četiri knjige elegija. — 52. **tempus:** dugovječnost; bili su prijatelji, ali kratko vrijeme; kraj učini rana smrt. — 53. **Galle:** apostrofa; iza elegika Gala došao je Tibul, iza Tibula Propercije. — 54. **ab his:** iza njih. — **serie temporis:** u nizu godina. — 55. **maiores:** starije. — 56. **nota:** facta est, iziđe na glas. — **Thalīa:** Muza komedije, šaljiva pjesma, ovdje naprosto „Muza, pjesma.“ — 57. **primum:** prvi put. — **populo:** općinstvu, pozvanicima. — 58. **bisve semelve:** jedan do dva puta. — 59. **moverat:** (Corinna) ingenium, oduševi moj duh (za pjevanje). — **cantata per urbem:** što se slavila po gradu, a opjevao sam je pod krivim imenom; Korina je pseudonim. — 60. **mihi:** ogl. str. 15. b. 23. — 61. **vitiosus:** pogrješan, loš. — 62. **emendaturis ignibus:** vatri, da popravi. — 63. **cum fugerem:** kad sam išao u izgon (φεύγω, izgnan sam). — **quaedam placitura:** nešta, što bi se moglo svidjeti. — 64. **studio:** dat., na zanimanje (pjesničko).

Molle Cupidineis nec inexpugnabile telis
  Cor mihi, quodque levis causa moveret, erat.
Cum tamen hic essem minimoque accenderer igni,
  Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
Paene mihi puero nec digna nec utilis uxor
  Est data, quae tempus per breve nupta fuit.
Illi successit, quamvis sine crimine coniunx,
  Non tamen in nostro firma futura toro.
Ultima, quae mecum seros permansit in annos,
  Sustinuit coniunx exsulis esse viri.
Et iam complerat genitor sua fata novemque
  Addiderat lustris altera lustra novem.
Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
  Ille fuit. Matri proxima iusta tuli.
Felices ambo tempestiveque sepulti,
  Ante diem poenae quod periere meae!
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
  Sum miser, et de me quod doluere nihil!
Si tamen exstinctis aliquid nisi nomina restat,
  Et gracilis structos effugit umbra rogos;
Fama, parentales, si vos mea contigit, umbrae,
  Et sunt in Stygio crimina nostra foro:
Scite, precor, causam — nec vos mihi fallere fas est —

65. **molle:** mihi cor erat nec inexpugnabile Cupidineis (ogl. str. 8. b. 3) telis (dat.), quodque moveret. — **inexpugnabilis:** neosvojiv, tup za. — **Cupidineia tela:** Kupidove, Amorove strijele. — 66. **moveret:** ogl. str. 21. b. 54.; te ga je uzbudio. — 67. **cum:** premda. — **tamen:** premetni u drugu rečenicu. — **hic:** takav. — **accendi:** upaliti se, planuti. — **ignis:** iskra. — 68. **nomine sub:** o meni se ništa nije naklapalo, t. j. nije bilo sablazni. — 69. **paene:** puero; meni, gotovo dječaku. — 72. **non tamen:** firma futura; ali joj opet ne bješe ostati trajno. — **torus:** brak. — 74. **sustinuit:** odoljela je; morala je naime kao žena prognanikova mnogu gorku progutati. — 75. **complere fata:** navršiti život. — **genitor:** roditelj, otac. — 76. **lustrum:** pet godina; bilo mu je 90 godina. — 77. **fleturus fuit:** flevisset. — **ademptus:** uzet, mrtav. — 78. **proxima iusta:** tuli (feci), skoro za njim iskazah posljednju počast. — 79. **tempestive:** u zgodan čas. — 83. **exstinctis:** pokojnima. — **nisi:** osim. — 84. **gracilis:** umbra; tanak, pust. — **rogus:** lomača; vjerovalo se, da se duša od tijela dijeli istom na lomači. — 85. **si vos:** parentales (roditeljske) umbrae, fama mea (o meni) contigit (stigao je k). — 86. **in Stygio foro:** pjesnik prenosi navike rimske u donji svijet; na trgu u Rimu kupio se narod, da čuje novosti, a tako čine i radoznale sjene u podzemlju. — 87. **causam:** iussae fugae, naređena izgona. — **mihi fas est:** smijem.

Errorem iussae, non scelus, esse fugae.
Manibus hoc satis est. Ad vos, studiosa, revertor,
Pectora, qui vitae quaeritis acta meae.
Iam mihi canities pulsis melioribus annis
Venerat antiquas miscueratque comas,
Postque meos ortus Pisaea vinctus oliva
Abstulerat decies praemia victor equus;
Cum maris Euxini positos ad laeva *Tomitas*
Quaerere me laesi principis ira iubet.
Indignata malis mens est succumbere seque
Praestitit invictam viribus usa suis.
Oblitusque mei ductaeque per otia vitae
Insolita cepi temporis arma manu.
Totque tuli casus pelago terraque, quot inter
Occultum stellae conspicuumque polum.
Tacta mihi tandem, longis erroribus acto,
Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego finitimis quamvis circumsoner armis
Tristia, quo possum, *carmine* fata levo.
Quod, quamvis nemo est, cuius referatur ad aures,

88. **error:** zabluda. — 89. **manes:** duše. — **studiosa:** pectora, odana srca; misli vjerne prijatelje. — 90. **qui:** sastavi sa „vos"; prevedi: kad pitate za djela (tok) života. — 91. **canities:** sjedine. — **pelli:** biti natjeran, proći. — 92. **antiquus:** prijašnji. — 93. **ortus:** porod. — **Pisaea:** oliva (abl.); nedaleko od gradića Pise bješe Olimpija, na glasu s igara olimpijskih, koje su se slavile svake četvrte godine, t. j. svake olimpijade. Nagrada je bila dobitniku maslinov vijenac. Ovidije računa olimpijadu po pet godina. Njemu je bilo 50 godina, kad ga je car prognao. — **vinctus:** equus, ovjenčan. — 94. **victor:** atribut, konj pobjednik. — 95. **cum:** inversum; cum me laesi (uvrijeđenoga) principis ira Tomitas, ad laeva maris Euxini positos (na lijevoj strani Crnoga mora, kad ploviš od Bospora), quaerere iubet. — **Tomitae:** Tomljani, stanari grada Toma u Meziji. — 97. **indignata:** duh je dožao za nedostojno (odviše je bio ponosan), da podlegne nesreći. — **seque:** et viribus suis usa se invictam praestitit. — 100. **insolita:** manu, nenaviklom rukom. — **temporis arma:** oružje udesa svojega; to je ustrpljivost. — 101. **quot:** stellae (sunt). — 102. **occultus polus:** sakrit je pol južni, a vidljiv (conspicuus) sjeverni, jer se vidi Sjevernica. — 103. **tacta mihi (est):** pristadoh; ogl. str. 15. b. 23. — **error:** lutaja. — 104. **Sarmatis:** (sarmatski) ora (kraj) iuncta (susjedan) pharetratis Getis. — **pharetratus:** sa tobolcem. — 105. **hic:** ovdje. — **finitimus:** u najbližoj blizini. — **circumsonor:** zveči oko mene. — 106. **tristia:** fata. — **levare:** blažiti. — 107. **quamvis:** nemo est (ogl. str. 26. b. 165.); cuius ad aures id (carmen) referatur, tamen sic (carmine).

Sic tamen absumo decipioque diem.
Ergo quod vivo durisque laboribus obsto,
Nec me sollicitae taedia lucis habent:
Gratia, Musa, tibi! Nam tu solacia praebes.
Tu curae requies, tu medicina venis.
Tu dux et comes es, tu nos abducis ab Istro
In medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi, quod rarum est, vivo sublime dedisti
Nomen, ab exsequiis quod dare fama solet.
Nec, qui detrectat praesentia, livor iniquo
Ullum de nostris dente momordit opus.
Nam, tulerint magnos cum saecula nostra poetas,
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumque ego praeponam multos mihi, non minor illis
Dicor et in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum praesagia veri,
Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus.
Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam
Iure, tibi grates, candide lector, ago.

2. Rastanak s Rimom.

(Trist. I. 3.)

Cum subit illius tristissima *noctis* imago,
Qua mihi *supremum* tempus in Urbe fuit;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui:

108. **absumere et decipere diem:** tratim i (varam) kratim dan. — 109. **obsto:** odolijevam. — 110. **taedium me habet:** mrzi me. — **lux:** život. — 111. **gratia:** tibi (sit), hvala tebi! — 112. **tu:** requies venis, dolaziš kao počin. — 113. **Ister:** Dunav. — 115. **quod:** a to. — **vivo:** još za života. — **sublimis:** uzvišen, slavan. — 116. **ab exsequiis:** poslije sprovoda, smrti. — 117. **nec:** livor (zavist), qui. — **detrectare:** ponizivati. — **praesentia:** praesentes, žive. — **iniquus:** zloban. — 118. **de nostris:** operibus. — **momordit:** izgrizla je. — 119. **ferre:** iznijeti (na svijet), roditi. — 120. **malignus:** pakostan, škrt. — 121. **cum:** premda. — **non minor illis dicor:** ne slave me manje nego njih. — 122. **plurimus legor:** veoma me mnogo čitaju. — 123. **si quid:** ogl. str. 105. (Epilog) stih 9. — 124. **ut:** makar. — 125 **sive:** hanc famam favore (s odanosti tvoje) sive iure tuli (stekao sam) carmine (abl. instr.). — 126. **grates:** gratias. — **candidus:** bijel, plemenit.

2. 1. **cum:** kadgod, ogl. str. 40. b. 35. — **subit:** dođe na um. — 3. **repetere:** ponavljati, sjetiti se.

Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me discedere Caesar
Finibus extremae iusserat Ausoniae.
Nec spatium fuerat nec mens satis apta parandi,
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi servorum, comites non cura legendi,
Non aptae profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Iovis ignibus ictus
Vivit et est vitae nescius ipse suae.
Ut tamen hanc animi nubem *dolor* ipse removit,
Et tandem sensus convaluere mei,
Alloquor extremum maestos abiturus *amicos,*
Qui modo de multis unus et alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
Imbre per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diversa sub oris,
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocumque aspiceres, luctus gemitusque sonabant,
Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina virque meo pueri quoque funere maerent,
Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvis grandibus uti,

4. **gutta:** kaplja, suza. — 5. **lux:** dan. — **Caesar:** Augustus. — 6. **finibus extremae Ausoniae:** sa krajnjih granica auzonskih; Italiju krste pjesnici Auzonijom. — 7. **nec spatium:** i nije mi dostajalo vremena ni srca, da spremim potrebno (za put). — 8. **longa mora:** abl. vremena, dugo vremena. — 9. **non mihi:** cura servorum (gen. obj.), non cura comites (obj.) legendi (eligendi), non cura vestis opisve fuit; nijesam mario za robove, ni da biram pratnju, niti sam mario za. — 10. **aptae profugo:** na putovanju su se Rimljani mjesto togom ogrtali tamnim plaštem (paenula). — **ops:** pomoć, hrana. — 11. **Iovis ignis:** munja, ogl. str. 19. b. 23. — 14. **convalescere:** ojačati. — 15. **extremum:** posljednji put. — **abiturus:** na rastanku. — 16. **qui modo:** a od onih maločas mnogih bješe uza me (erant, aderant) tek jedan dva. — 17. **amans:** u ljubavi. — **flentem:** mene rasplakana. — **flens:** sama groznije (od mene) plačući. — 18. **imber:** kiša suza. — **indignus:** nedužan. — **usque:** udilj. — 19. **nata:** kći. — **procul:** aberat sub (in) Libycis oris; bila je udata u Africi. — **diversa:** rastavljena (od nas). — 20. **certior esse:** fieri, biti obaviješten, saznati; vidi se, da je pjesnik morao naglo u izgon. — 21. **aspiceres:** konj. za ponavljanje mjesto indikativa. — 22. **formaque:** bilo je u kući, kao na glasnu sprovodu, gdje su narikače (praeficae) za plaću naricale. — 23. **femina, vir, pueri:** čeljad Ovidijeva. — **meo:** funere, s propasti moje. — 25. **si licet:** exemplis grandibus uti in rebus) parvis.

Haec facies Troiae, cum caperetur, erat.
Iamque quiescebant voces hominumque canumque,
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens et ab hac *Capitolia* cernens,
Quae nostro frustra iuncta fuere lari,
„Numina vicinis habitantia sedibus," inquam,
„Iamque oculis numquam *templa* videnda meis,
Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini,
Este salutati tempus in omne mihi!
Et quamquam sero clipeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odiis exonerate fugam,
Caelestique viro, quis me deceperit error,
Dicite, pro culpa ne scelus esse putet,
Ut, quod vos scitis, poenae quoque sentiat auctor:
Placato possum non miser esse deo."
Hac prece adoravi superos ego, pluribus *uxor*,
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam, ante lares passis prostrata capillis,
Contigit exstinctos ore tremente focos
Multaque in adversos effudit verba penates,
Pro deplorato non valitura viro.

26. **haec facies:** to je bila slika Troje. — **cum caperetur:** kad je padala, t. j. u najgroznijem času, kad su Grci obnoć stali klati. — 28. **alta:** regebat, visoko. — 29. **ab hac:** luna, od njega, poslije njega, onda. — 30. **nostro:** lari iuncta fuere, bješe nadomak našoj kući; lar, kućni bog, kuća. — **frustra:** bogovi na Kapitoliju nijesu zaštitili pjesnika. — 31. **habitare:** stolovati. — 32. **iamque:** et templa (vok.), iam numquam oculis meis videnda. — 33. **Quirinus:** Romulus. — 34. **este salutati:** da ste mi zdravo, zbogom! — **tempus in omne:** zauvijek. — 35. **sero:** prekasno. — 36. **exonerare:** skinuti breme, riješiti. — **odiis:** Caesaris, abl. kao uz gl. privare. — 37. **caelestique viro:** (Augusto) dicite, quis. — **decipere:** zaslijepiti. — 38. **culpa:** grijeh (bez zle nakane). — 39. **poenae auctor:** sudac kazni (August). — 40. **placato deo:** ako umilostivim boga (Augusta), ne mogu. — 41. **pluribus:** precibus, još većma. — 42. **singultu impediente:** a jecanje je prekidalo. — **medios sonos:** riječi po srijedi. — 43. **lares:** kućni bogovi, čuvali su se u posebnom ormariću ili su stajali nad žrtvenikom u kapelici kućnoj (lararium). — **passus:** raspušten. — 44. **exstinctos:** vatra se na ognjištu trne samo u dane velike tuge i nesreće. — **tremens:** drhtav. — 45. **in adversos:** penates, penatima pred sobom, pred penatima; penati stoje laru s jedne i druge strane. — 46. **non valitura:** (verba) bez koristi, ogl. str. 28. b. 225.

Iamque morae spatium nox praecipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis arctos erat.
Quid facerem? Blando patriae retinebar amore,
Ultima sed iussae nox erat illa fugae.
A! Quotiens aliquo dixi properante: „Quid urges?
Vel quo festines ire, vel unde, vide!“
A! Quotiens certam me sum mentitus habere,
Horam, propositae quae foret apta viae.
Ter limen tetigi, ter sum revocatus, et ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Saepe „Vale“ dicto rursus sum multa locutus
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Saepe eadem mandata dedi meque ipse fefelli,
Respiciens oculis pignora cara meis.
Denique „Quid propero? Scythia est, quo mittimur,“ inquam,
„Roma relinquenda est: utraque iusta mora est.
Uxor in aeternum vivo mihi viva negatur
Et domus et fidae dulcia membra domus.
Quosque ego dilexi fraterno more sodales,
O mihi Thesea pectora iuncta fide!
Dum licet, amplectar Numquam fortasse licebit
Amplius: in lucro est, quae datur hora mihi.“
Nec mora, sermonis verba imperfecta relinquo,

47. **morae spatium:** nox negabat; nije mi dulje dala otezati. — **praecipitatus:** strmoglavljen, odmakao; noć po nazoru starih izlazi i zalazi. — 48. **Parrhasis arctos:** Veliki medvjed, kojim se prometnula Arkađanka Kalista; Parasijom zovu pjesnici Arkadiju. — 51. **urgere:** siliti, nagliti. — 52. **vide:** pomisli! — 53. **mentitus sum:** slagah sebi. — 54. **propositus:** određen. — **foret:** ogl. str. 21. b. 54. — 55. **tetigi:** stupih na. — **revocatus sum:** zvalo me je natrag. — 56. **indulgens animo:** popuštajući srcu. — 57. **„vale“ dicto:** abl. aps., rekavši „zbogom!“ — 58. **quasi discedens:** kao da odlazim. — **summus:** posljednji. — 59. **meque ipse fefelli:** i sam to ne opazih, t. j. da sam već ono naredio. — 60. **pignora cara:** mile zaloge, glave. — 61. **Scythia est:** pretjerava, jer ne ide u Skitiju nego u Meziju. — 62. **utraque:** jedno i drugo (Skitija i Rim) opravdan je razlog otezanju. — 63. **in aeternum:** zauvijek. — 65. **quosque:** et sodales (drugove), quos dilexi, amplectar, dum. — **fraterno more:** bratski. — 66. **pectora:** (srca) mihi Thesea (tesejskom, ogl. str. 8. b. 3.) fide iuncta: Tesej je prijatelju Piritoju za ljubav pošao u podzemlje, da s njim Plutonu otme ženu Persefonu. — 68. **in lucro est:** hora, quae; dobitak je svaki čas, koji. — 69. **nec mora:** (fuit), relinquo, mahom pustim. — **imperfecta:** predikat, nedorečene.

Complectens animo proxima quaeque meo,
Dum loquor et flemus, caelo nitidissimus alto,
Stella gravis nobis, Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam,
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
Sic doluit Mettus tunc, cum in contraria versos
Ultores habuit proditionis equos.
Tunc vero exoritur clamor gemitusque meorum,
Et feriunt maestae pectora nuda manus.
Tunc vero coniunx, umeris abeuntis inhaerens,
Miscuit haec lacrimis tristia verba meis:
„Non potes avelli. Simul hinc, simul ibimus,“ inquit,
„Te sequar et coniunx exsulis exsul ero.
Et mihi facta via est, et me capit ultima tellus,
Accedam profugae sarcina parva rati.
Te iubet a patria discedere Caesaris ira,
Me pietas. Pietas haec mihi Caesar erit.“
Talia temptabat, sicut temptaverat ante,
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior — sive illud erat sine funere ferri —
Squalidus immissis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis

70. **complectens:** (oratione mea) proxima quaeque animo meo, (što mi je bilo na srcu). — 71. **nitidissimus:** Lucifer, stella gravis (koban), ortus erat. — 73. **haud aliter, quam si:** ne drukčije, nego kad; baš kao kad. — 75. **dolere:** trpjeti. — **Mettus:** Albanca Meta Fufecija dao je Tulo Hostilije zbog izdaje vezati konjma za repove i rastrgati. — **in contraria versus:** na protivne strane rastjeran. — 76. **equos:** habuit ultores proditionis, konji su mu se osvetili za. — 79. **umeris:** dat., ogl. str. 10. b. 61. — **abeuntis:** meni na polasku. — 82. **coniunx exsulis exsul:** kao žena prognanikova bit ću prognanica. — 83. **et mihi via facta est:** i ja smijem na put; bit će, da joj je dopustio car, da ide s mužem, ali ju je valjada nagovorio pjesnik, da ostane, ne bi li s vremenom sklonila cara, da joj vrati muža; njegova je žena drugovala s caricom Livijom, ženom Augustovom. — **me capit:** ima za me mjesta u. — 84. **profuga ratis:** izgnanička lađa. — 86. **pietas:** ljubav. — **Caesar erit:** Ovidija goni car, a nju ljubav k mužu. — 87. **talia temptabat:** tako navaljivaše. — 88. **dedit victas manus:** prizna se pobijeđenom, popusti svladana. — **utilitate:** pomišlju na korist. — 89. **illud erat:** ono bijaše, kao kad te živa nose na ukop; sine funere, bez mrtva tijela, živ. — 90. **squalidus:** zapušten. — **hirtus:** čekinjav, rutav; nije se brijao. — 91. **amens:** bezuman. — **tenebris obortis:** njoj se smrači i.

*

Semianimis media procubuisse domo.
Utque resurrexit foedatis pulvere turpi
Crinibus et gelida membra levavit humo,
Se modo, desertos modo complorasse penates,
Nomen et erepti saepe vocasse viri
Nec gemuisse minus, quam si nataeque meumque
Vidisset structos corpus habere rogos,
Et voluisse mori, moriendo ponere sensus,
Respectuque tamen non voluisse mei.
Vivat! et absentem — quoniam sic fata tulerunt —
Vivat! ut auxilio sublevet usque suo!

3. Rufinu.

(Ex Ponto I. 3., 1.—84., 87.—94.)

Hanc tibi Naso tuus mittit, Rufine, salutem:
Qui miser est, ulli si suus esse potest.
Reddita confusae nuper solacia menti
Auxilium nostris spemque tulere malis.
Utque Machaoniis Poeantius artibus heros
Lenito medicam vulnere sensit opem,
Sic ego mente iacens et acerbo saucius ictu
Admonitu coepi fortior esse tuo;
Et iam deficiens sic ad tua verba revixi,
Ut solet infuso vena redire mero.
Non tamen exhibuit tantas facundia vires,
Ut mea sint dictis pectora sana tuis.

---

92. **semianimis:** semjanimis, sinizeza; polumrtva. — 94. **gelida:** humo; pod je od kamena. — **levare:** dići. — 95. **modo, modo:** sad, sad. — **complorasse:** narratur. — 97. **nataeque meumque:** corpus (obj.), kćerino i moje tijelo. — 99. **ponere:** deponere sensus, odložiti osjećaje, učiniti kraj bolima. — 100. **respectu:** mei, s obzirom na me, zbog mene. — 101. **et absentem:** et (i to) vivat, ut (zato, da) absentem sublevet.

3. 2. **qui miser:** si ulli suus esse potest is, qui; ako ičiji može biti. — 3. **solacia:** nuper confusae menti reddita (dana); prijatelj ga je tješio u pismu. — 5. **Poeantius heros vulnere Machaoniis artibus lenito:** sensit medicam opem; Filoktet, sin Peantov, baštinik strjelica Heraklovih, trpio je od rane, dok ga nije pod Trojom iscijelio ljekar Mahaon; ogl. str. 8. b. 3. — 7. **iacens:** klonuo. — **saucius:** ranjen. — 9. **deficiens:** (animo) poništen, očajan. — 10. **redire:** nanovo kucati. — **merum:** (vinum), suho vino. — 11. **exhibere:** pokazati. — **facundia:** (tua), rječitost. — 12. **sanus:** zdrav, iscijeljen.

Ut multum demas nostrae de gurgite curae,
Non minus exhausto, quod superabit, erit.
Tempore ducetur longo fortasse cicatrix;
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non est in medico semper, relevetur ut aeger;
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis, ut e molli sanguis pulmone remissus
Ad Stygias certo limite ducat aquas.
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte, —
Aut, ut sit, longa est extenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum praecepta iacentem
Sumptaque sunt nobis pectoris arma tui,
Rursus amor patriae ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta, retexit opus.
Sive pium vis hoc sive hoc muliebre vocari,
Confiteor misero molle cor esse mihi.
Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat

---

13. **ut:** makar. — **gurges:** vir. — 14. **(id), quod superabit, non minus:** erit exhausto; što ostane, ne će biti manje od onoga, što se iscrpe. — 15. **cicatrix:** brazgotina; cicatrix ducetur, zacijelit će rana. — 16. **horrere aliquid:** drhtati, trnuti od. — **admotas:** kad se primaknu. — **crudus:** prijesan, svjež. — 17. **est in:** stoji do. — 18. **plus valet malum:** jače je zlo (bolest). — 19. **ut:** quomodo. — **pulmo:** pluća. — 20. **certo limite:** sigurnim putem. — 21. **licet:** neka, ogl. str. 52. b. 3. — **Epidaurius:** Epidauranin, Asklepije (Eskulap), bog ljekar, bio je zaštitnik liječilišta, od kojih se osobito isticalo u Epidauru; na glasu je i s hrama i kazališta, koje je prilično sačuvano. — 22. **nulla:** ope (pomoću, lijekom). — **vulnera:** cordis. — 23. **nodosam:** podagram; ulozi su čvoravi, jer zglobovi oteku. — 24. **formidatis aquis:** (dat.) strahu od vode, bjesnoći. — **auxiliatur:** medicina. — 25. **nulla:** arte. — 26. **ut sit:** medicabilis. — **longa:** mora, dugim vremenom. — **extenuanda:** cura, treba je ublažiti. — 27. **animum:** meum. — **praecepta:** napuci tvoji. — 28. **nobis:** ogl. str. 15. b. 23. — **arma:** pectoris tui, t. j. razlozi, što si ih, tješeći me, naveo. — 29. **amor patriae:** čeznuće za domom. — **ratio:** razlog. — 30. **retexit opus:** quod tua scripta fecerunt; para, kao što je radila Penelopa, kad je proscima obećala, da će se udati, kad satke pokrov mužu svojemu; obdan je tkala, obnoć parala. — 31. **pius:** plemenit (zbog ljubavi). — 33. **Ithaci:** Ulixis.

Fumum de patriis posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit et immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene sit clausae cavea Pandione natae,
Nititur in silvas illa redire suas.
Adsuetos tauri saltus, adsueta leones —
Nec feritas illos impedit — antra petunt.
Tu tamen exsilii morsus e pectore nostro
Fomentis speras cedere posse tuis.
Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
Talibus ut levius sit caruisse malum!
At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti
In tamen humano contigit esse loco?
Orbis in extremi iaceo desertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces educat uvas,
Non salices ripa, robora monte virent.
Neve fretum laudes terra magis, aequora semper
Ventorum rabie solibus orba tument.
Quocumque aspicies, campi cultore carentes

34. **fumum:** Odisej se jedini od drugova svojih spase na otok Ogigiju, gdje je živio kod vile Kalipse; ona ga htjede učiniti bogom, ali on svejedno čezne za domom, stoji na obali i gleda, ne bi li uočio bar dim s ognjišta očinskoga. — 35. **nescio qua:** dulcedine, s nekom slašću. — **natale solum:** rođena gruda. — 36. **ducere:** privlačiti. — **immemores:** esse sui, da je (grudu) zaborave. — 38. **huc:** u Skitiju. — **ex illa:** urbe, Roma. — **fugit:** prezent. — 39. **cum:** premda. — **cavea:** (abl.) u kavezu. — **Pandione natae:** kćeri Pandionovoj, slavuju. Filomela, kći atenskoga kralja Pandiona, pretvorila se u slavuja. — 40. **niti:** upinjati se, težiti. — 41. **saltus:** šuma. — 42. **feritas:** divlji kraj, divljina. — **impedire:** smetati. — 43. **exsilii morsus:** žalac izgona. — 44. **fomentum:** topao oblog, ustuk. — 45. **vos ipsi:** da upravo vas ne moram. — 46. **ut levius sit:** malum talibus (amicis) carere. — 47. **at:** a dopade li — mislim — mene, da ipak, makar bio lišen zemlje, živim u ljudskom kraju? — 49. **in extremi:** orbis arenis (u stepi na kraju svijeta); ogl. str. 19. b. 23. — 50. **obrutus:** potrpan. — 51. **educare:** gajiti, rađati. — 52. **salix:** vrba. — **ripa:** in ripa. — **robur:** hrast. — 53. **terra:** t. j. od zemlje nije ni more bolje, jer je uvijek tamno i burno. — **aequora:** solibus (pl. pokazuje ponavljanje) orba, bez sunca. — 54. **tumere:** biti nabrekao, vreti. — 55. **cultore:** carentes, bez ratara, stanara.

Vastaque, quae nemo vindicet, arva iacent.
Hostis adest dextra laevaque a parte timendus
Vicinoque metu terret utrumque latus.
Altera Bistonias pars est sensura sarissas,
Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc et veterum nobis exempla virorum,
Qui forti casum mente tulere, refer,
Et grave magnanimi robur mirare Rutili,
Non usi reditus condicione dati!
Smyrna virum tenuit, non Pontus et hostica tellus,
Paene minus nullo Smyrna petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus;
Legit enim sedes, Attica terra, tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in urbe fugam.
Pulsus Aristides patria Lacedaemona fugit,
Inter quas dubium, quae prior esset, erat.
Caede puer facta Patroclus Opunta reliquit
Thessalicamque adiit hospes Achillis humum.

56. **vastaque:** et arva, quae nemo vindicet (prisvaja, ogl. str. 21. b. 54.), vasta iacent. — 57. **timendus:** strašan. — 58. **vicinoque metu:** strahom izbliza. — **latus:** strana. — 59. **altera:** t. j. dextra. — **Bistoniae sarissae:** bistonska (tračka) koplja. — **sensura est:** mora osjećati (ogl. str. 28. b. 225.). — 60. **altera:** laeva pars. — **Sarmatica:** manu. — **spiculum:** strjelica. — 61. **nobis:** refer (navodi) exempla. — 62. **casus:** nesreća. — 63. **grave robur:** silna snaga. — **mirare:** daj se divi! — **Rutili:** Rutilii; P. Rutilije Rufo, prijatelj Scipiona Mlađega i Lelija, vrstan govornik, stojik, pošten upravnik pokrajine Azije, zato omražen vitezovima, koji su bili zakupnici poreza i gulili narod; oni ga tuže, te ga sud osudi na izgon. Živi u Mitileni i Smirni, a svijet ga štuje. — 64. **non usi:** condicione (nije prihvatio ponude) dati reditus; odbio je milost Sulinu. — 65. **Smyrna:** paene nullo loco minus petenda; za kojom ne smije čovjek čeznuti manje nego; za kojom mora čeznuti više nego za ijednim mjestom. — 67. **dolere:** žaliti. — **patria:** procul esse. — **Cynicus Sinopeus:** -eus čitaj kao jedan slog; Diogen je živio u Ateni i Korintu. — 68. **legit:** elegit. — **Attica terra:** apostrofa. — 69. **Neoclides:** (Themistocles), qui armis arma Persica. — 70. **Argolica:** in urbe; ostrakizmom ga progna Atena, a on otide u Argo. — **primam:** najprije. — 72. **inter quas:** inter patriam (Athenas) et Lacedaemona. — **prior:** prvi; kad se o dvome radi, upotrebljava se komparativ. — 73. **caede:** facta, poslije ubistva. — **puer:** još kao dječak. — **Opus:** grad u Lokridi. — 74. **Thessalicamque:** Patroklo pobježe u Ftiju k Peleju, ocu Ahilejevu. — **hospes Achillis:** kao gost.

Exsul ab Haemonia Pirenida cessit ad undam,
Quo duce trabs Colcha sacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia moenia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus Calydone fugatus,
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanae gentis, apud quos
Exsulibus tellus ultima Tibur erat?
Persequar ut cunctos, nulli datus omnibus aevis
Tam procul a patria est horridiorve locus.
Nec tamen infitior, si possint nostra coire
Vulnera, praeceptis posse coire tuis,
Sed vereor, ne me frustra servare labores,
Neu iuver admota perditus aeger ope.
Nec loquor haec, quia sit maior prudentia nobis,
Sed sum quam medico notior ipse mihi.
Ut tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
Ad me pervenit consuliturque boni.

---

75. **exsul:** is (Iason), quo duce trabs cucurrit, exsul (kao izgnanik) cessit. — **Haemonia:** Thessalia. — **Pirenis unda:** vrelo Pirena u Korintu. — 76. **trabs:** sacra, t. j. lađa Arga, u kojoj je bilo i greda od svetoga hrasta dodonskoga. — **Colcha:** aqua (abl.) — 77. **liquit:** reliquit; išao je na zapovijed oca Agenora tražiti sestru Europu, koju je ugrabio Jupiter. — 79. **Adrastus:** kralj u Argu. — **Tydeus:** -eus čitaj kao jedan slog; Tidej, otac Diomedov, ubi strica Alkatoja i zato pobježe iz Kalidona. — 80. **Teucer:** polubrat Ajantov. Otac Telamon progna ga zato, što nije osvetio Ajanta, koji se bacio na mač svoj, jer nije dobio oružja Ahilejeva, a u ludosti poklao blago mjesto vođa grčkih. Teukar otide na Kipar i osnuje grad Salaminu. — **Veneri:** na Kipru su veoma štovali Veneru (Afroditu). — 81. **veteres:** pređi. — 83. **ut:** persequar, makar naveo. — 85. **infitiari:** tajiti. — **coire:** zarasti. — 88. **perditus aeger:** izgubljeni bolesnik, bolesnik bez nade. — **ope:** da će se pomoć pružiti meni. — 89. **quia sit:** jer u mene ima većega znanja. — 90. **notior sum mihi:** sebe bolje znam. — 91. **ut:** makar. — **tamen:** munus (kao blagodat) grande. — **tua voluntas:** subj., tvoja odanost. — 92. **consulitur boni:** za volju mi je.

Iz „Fasta“.

1. Feriae sementinae.

(I. 663.—704.)

Tu su svetkovinu — a zvala se Paganalia — slavili u siječnju poslije sjetve.

State coronati plenum ad praesepe iuvenci:
Cum tepido vestrum vere redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendat aratrum:
Omne reformidat frigida vulnus humus.
Vilice, da requiem terrae, semente peracta;
Da requiem, terram qui coluere, viris!
Pagus agat festum: pagum lustrate, coloni,
Et date paganis annua liba focis!
Placentur frugum matres, *Tellusque Ceresque*,
Farre suo, gravidae visceribusque suis!
Officium commune Ceres et Terra tuentur:
Haec praebet causam frugibus, illa locum.
Consortes operis, per quas correcta vetustas
Quernaque glans victa est utiliore cibo,
Frugibus immensis avidos satiate colonos,
Ut capiant cultus praemia digna sui!
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus,
Nec nova per gelidas herba sit usta nives!
Cum serimus, caelum ventis aperite serenis;

---

1. 1. **praesepe:** jasle. — **iuvencus:** junac. — 2. **cum:** sa. — **opus:** posao, rad. — 3. **emeritus:** doslužio, smiren, t. j. plug je obavio oranje. — **palus:** kolac, stup. — 4. **omne:** vulnus; misli oranje. — **reformidare:** žacati se od. — 5. **vilicus:** upravnik (dobra). — **sementis:** sijanje, sjetva. — 6. **colere:** težiti. — 7. **pagus:** općina, selo. — **agere festum:** svetkovati. — **lustrare:** čistiti (žrtvom). — **colonus:** seljak. — 8. **paganus:** seoski; ognjište je žrtvenik. — **libum:** medenjak (od pira, meda i ulja). — 10. **farre suo:** pir im se redovno žrtvovao. — **gravida sus:** skotna svinja. — 11. **officium tueri:** vršiti službu. — 12. **haec:** Ceres. — **causa:** klica. — **illa:** Tellus. — 13. **consortes operis:** (kao drúge u poslu) satiate colonos. — **per quas:** koje ste popravile starinu i boljom hranom zamijenile. — 14. **querna glans:** hrastov žir. — 15. **avidos:** seljak je lakom, jer nije zadovoljan tek srednjom žetvom. — 16. **cultus sui:** za rad svoj! — 17. **auctus:** naspor, blagoslov. — 18. **novus:** mlad. — **uri:** opaliti se, pozepsti. — 19. **ventus serenus:** vjetar vedar, t. j. koji vedri.

Cum latet, aetheria spargite semen aqua!
Neve graves cultis Cerealia dona, cavete,
Agmine laesuro depopulentur aves!
Vos quoque, formicae, subiectis parcite granis:
Post messem praedae copia maior erit.
Interea crescat scabrae robiginis expers
Nec vitio caeli palleat aegra seges!
Et neque deficiat macie neque pinguior aequo
Divitiis pereat luxuriosa suis!
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec sterilis culto surgat avena solo!
Triticeos fetus passuraque farra bis ignem
Hordeaque ingenti fenore reddat ager!
Haec ego pro vobis, haec vos optate coloni,
Efficiatque ratas utraque diva preces!
Bella diu tenuere viros: erat aptior ensis
Vomere, cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant, versique in pila ligones,
Factaque de rastri pondere cassis erat.
Gratia dis domuique tuae: religata catenis

20. **cum latet:** kad je (sjeme) u zemlji. — **aetheria aqua:** nebeskom kapljom, kišom. — 21. **neve:** et cavete, ne cultis (usjevima) graves (škodljive) aves. — 22. **agmine laesuro:** pogubnim jatom. — 23. **subiectus:** bačen (u zemlju), posijan. — **granum:** zrno. — 25. **scaber:** šugav, rđav. — **robigo:** snijet. — **expers:** bez. — 26. **vitium caeli:** loše vrijeme. — **pallere:** biti blijed, požutjeti. — 27. **neque deficiat:** (seges) neka ne klone, ne gine. — **macies:** mršavost, suša. — **pinguis:** tust, rodan. — **aequo:** abl. poređenja; nego je pravo, nego treba. — 28. **divitiis suis:** s bogatstva svojega. — **luxuriosa:** (seges), prebujan. — 29. **lolium:** ljulj. — **vitiare:** kvariti, vrijeđati. — 30. **sterilis:** jalov, neplodan. — **avena:** zob, glošinj (korov). — **solo:** culto, iz obrađene zemlje. — 31. **triticeus:** pšenični. — **fetus:** plod. — **farra:** bis ignem passura; kojemu je dva puta podnijeti vatru (ogl. str. 28. b. 225.); pir se pržio, onda mljeo, mijesio i pekao. — 32. **hordeum:** ječam. — **ingenti fenore:** s golemim dobitkom: fenus, dobit, kamate. — 33. **ego:** opto. — 34. **ratus:** stalan; ratas preces efficere, uslišiti molitve. — **utraque diva:** Ceres et Tellus. — 35. **bella:** ratovi građanski. — 37. **sarculum:** motičica. — **cessare:** počivati. — **vertere:** pretvoriti, prekovati. — **ligo:** motika. — 38. **rastrum:** trnokop; de pondere rastri, od teška trnokopa. — **cassis:** kaciga. — 3. . **gratia:** hvala! — **tuae:** Germanikovoj, t. j. carskoj; Germaniku je pjesnik prikazao „Faste". — **religare:** svezati, sapeti. — **catena:** lanac.

Iam pridem vestro sub pede bella iacent.
Sub iuga bos veniat, sub terras semen aratas!
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

2. Arion.

(II. 83.—118.)

Zvijezda Delfin zalazi 4. veljače. U Delfina se pretvorio Arion, pjesnik ditirampski iz Metimne na otoku Lezbu. Arion je mnogo boravio na dvoru tiranina korintskoga Perijandra. Priča se zapravo tiče nekoga Falanta, te se s vremenom prenijela na Ariona.

Quod mare non novit, quae nescit *Ariona* tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas,
Saepe sequens agnam lupus est a voce retentus,
Saepe avidum fugiens restitit agna lupum,
Saepe canes leporesque umbra iacuere sub una,
Et stetit in saxo proxima cerva leae;
Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix
Sedit, et accipitri iuncta columba fuit.
Cynthia saepe tuis fertur, vocalis Arion,
Tamquam fraternis obstipuisse modis.
Nomen Arionium *Siculas* impleverat urbes,
Captaque erat lyricis *Ausonis ora* sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit Arion,
Atque ita quaesitas arte ferebat opes.
Forsitan, infelix, ventos undasque timebas,
At tibi nave tua tutius aequor erat.

42. **Cererem:** ratarstvo. — **alumna:** branjenica, mezimica.

2. 2. **currens aqua:** voda tekućica. — **tenebat:** retinebat. — 3. **a voce:** Arionis. — 4. **restitit:** ustavi se, stade. — 5. **sub umbra una:** pod jednim drvetom. — 6. **proxima leae:** tik do lavice. — 7. **lis:** svađa. — **Palladis ales:** sova. — **cornix:** vrana; ona je kreštava, jer živo grakće, kad vidi sovu. Priča se, da je izbrbljala neku tajnu, te je omrznula Paladi Ateni; a mrzi na nju i Paladina šutljiva sova. — 8. **iuncta:** pokraj. — 9. **Cynthia:** Diana (Artemida), po gori Kintu na Delu. — **tuis:** modis, s tvojih napjeva. — **vocalis:** miloglasan. — 10. **tamquam fraternis:** kao s bratovih; Apolon je i bog pjevač. — 11. **Arionium:** ogl. str. 8. b. 3. — 12. **captus:** začaran. — **lyricis sonis:** sonis lyrae. — **Ausonis ora:** auzonski kraj, ogl. str. 112. b. 6. — 13. **repetere:** vraćati se. — **puppis:** lađa. — 14. **ita:** na lađi. — **quaesitas arte:** stečeno vještinom (pjesmom). — **ferebat:** vozio sa sobom. — 15. **infelix:** nesretniče!

Namque gubernator destricto constitit ense,
Ceteraque armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? Dubiam rege, navita, puppim!
Non haec sunt digitis arma tenenda tuis.
Ille metu vacuus: „Mortem non deprecor," inquit,
„Sed liceat sumpta pauca referre lyra".
Dant veniam ridentque moram. Capit ille coronam,
Quae possit crines, Phoebe, decere tuos.
Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam;
Reddidit icta suos pollice chorda sonos,
Flebilibus numeris veluti canentia dura
Traiectus pinna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit undas:
Spargitur impulsa caerula puppis aqua.
Inde — fide maius — tergo delphina recurvo
Se memorant oneri supposuisse novo.
Ille sedens citharamque tenet pretiumque vehendi
Cantat et aequoreas carmine mulcet aquas.
Di pia facta vident. *Astris* delphina recepit
Iuppiter et stellas iussit habere novem.

---

17. **constitit:** stade preda nj. — 18. **ceteraque:** conscia (gubernatori turba, ostala složna rulja. — **armata:** manu. — 19. **quid tibi cum:** što će ti mač? — govori pjesnik krmilaru. — **dubius:** nestalan (jer se lađa ljulja). — 20. **non haec sunt arma:** t. j. nije mač za te nego korman. — 21. **ille:** Arion. — **vacuus:** bez. — **mortem non deprecor:** ne molim, da mi oprostite smrt; ne molim za život svoj. — 22. **sumpta:** lyra, abl. aps. — **referre:** zapjevati. — 23. **veniam dare:** oprostiti, dopustiti. — **rident moram:** smiju se otezanju. — **coronam:** prije nego će pjevač zapjevati, meće vijenac na glavu. — 24. **quae possit:** ogl. str. 21. b. 54. — **decere:** pristajati. — 25. **Tyrio murice:** ogl. str. 73. b. 82. — **tinctus:** nakvašen, obojen. — **palla:** duga gornja halja, plašt. — 26. **reddere:** odjeknuti. — **icta chorda:** (žica), subj. — **pollex:** palac. — **suus:** svoj, skladan. — 27. **veluti:** olor (labud), canentia (caneo, bijel sam) tempora traiectus dura pinna (perom, strjelicom), flebilibus numeris (plačnim pjevom) cantat; canentia tempora (ogl. str. 15. b. 20.), bijelih sljepočica, strijelom prostrijeljenih; labud, priča se, pred smrt pjeva. — 30. **impulsa:** aqua, od pljuska vode. — **caerula puppis:** sinja, tamna lađa. — 31. — **fide maius:** više, nego je vjerojatno; ne bi vjerovao. — 32. **se:** supposuisse. — **oneri novo:** jer još nije nosio čovjeka. — 33. **pretiumque vehendi cantat:** pjeva pjesmu, plaću za prijevoz. — 35. **pia facta:** bogougodno djelo; ogl. str. 19. b. 23. — **astrum:** zvijezda; Delfin se nalazi blizu Mliječne staze na sjevernom nebu.

3. Faunalije. Propast Fabijâ.

(II. 193.—242.)

Faunalije su se u Rimu na čast bogu Faunu slavile 13. veljače na otočiću tiberskom. Toga su dana god. 477. pr. Is. izginuli Fabiji, njih 306 na broj, u boju s Vejenćanima.

Idibus agrestis fumant altaria *Fauni*
Hic, ubi discretas insula rumpit aquas.
Haec fuit illa dies, in qua Veientibus armis
Ter centum Fabii ter cecidere duo.
Una domus vires et onus susceperat Urbis:
Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab isdem,
E quis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portae dextro est via proxima Iano;
Ire per hanc noli, quisquis es: omen habet.
Ut celeri passu *Cremeram* tetigere rapacem —
Turbidus hibernis ille fluebat aquis —
Castra loco ponunt. Destrictis ensibus ipsi
Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt,
Non aliter, quam cum Libyca de gente leones
Invadunt sparsos lata per arva greges.
Diffugiunt hostes inhonestaque vulnera tergo

---

3. 1. **Idibus:** Februariis, 13. veljače. — **agrestis:** Fauni, seoskoga Fauna; on je zaštitnik stočarstva i ratarstva i duh šumski, koji proriče i plaši svijet. — 2. **discretas rumpit aquas:** prolepsa; kida vodu, te je razdvaja; na dvoje cijepa vodu. — **insula:** Tiberina. — 3. **haec:** subj., to. — **Veientibus armis:** od oružja vejentskoga. — 5. **susceperat vires et onus Urbis:** uze, da bude bojna snaga, i uze breme (dužnost), da brani grad; prihvati se boja i obrane gradske. — 6. **gentiles manus:** ruke jednoga roda. — **professus:** obećan, ponuđen; prevedi: ponude se i pograbe oružje. — 7. **castra:** tabor, dom. — **miles:** milites, prosti vojnici, momčad. — 8. **e quis:** e quibus. — **fieri aptus erat:** bijaše podoban, da bude. — 9. **dextro:** Iano Carmentis (Carmentalis) portae proxima via est, desnim je svodom vrata karmentskih najbliži put u Veje. Karmentska su vrata imala dva svoda, a bila su na jugozapadu od Kapitolija. Hram boga Jana bijaše presvođeni prolaz, po tom se svaki presvođeni prolaz prozvao „ianus." — 10. **omen:** (via) habet, koban je. — 11. **Cremera:** rječica Rimu na sjever. — **tangere:** stići. — 12. **turbidus:** bučan, bijesan. — 13. **loco:** ondje. — 14. **Tyrrhenum:** per agmen; Vejenćani se broje u Tirence, Etruščane. — **valido Marte:** u snažnom boju, junački. — **eunt:** prodiru. — 15. **non aliter, quam cum:** baš kao kad. — 17. **inhonesta:** jer ih dobivaju na bijegu.

Accipiunt. Tusco sanguine terra rubet.
Sic iterum, sic saepe cadunt. Ubi vincere aperte
Non datur, insidias armaque tecta parant.
Campus erat. Campi claudebant ultima colles
Silvaque montanas occulere apta feras.
In medio paucos armentaque rara relinquunt,
Cetera virgultis abdita turba latet.
Ecce velut torrens, undis pluvialibus auctus
Aut nive, quae zephyro victa tepente fluit,
Per sata perque vias fertur nec, ut ante solebat,
Riparum clausas margine finit aquas:
Sic Fabii vallem latis discursibus implent,
Quodque vident, sternunt, nec metus alter inest.
Quo ruitis, generosa domus? Male creditis hosti!
Simplex nobilitas, perfida tela cave!
Fraude perit virtus. In apertos undique campos
Prosiliunt hostes et latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot milia fortes?
Quidve, quod in misero tempore restet, adest?
Sicut aper longe silvis Laurentibus actus
Fulmineo celeres dissipat ore canes,
Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti
Vulneraque alterna dantque feruntque manu.

---

19. **aperte:** na otvorenom polju. — 20. **non datur:** (Veientibus), nije im dano, ne mogu. — **arma tecta:** boj iz potaje. — 21. **campi:** ultima (ak.), ultimum campum, polje na kraju. — 22. **silvaque:** apta occulere; zgodna, da krije; zgodno skrovište za. — 23. **in medio:** campo. — **armenta rara:** po koje govedo; armentum, stado. — 25. **torrens:** bujica. — **auctus:** nabujao. — 26. **zephyrus tepens:** mlaki zapadnjak. — **victus:** rastopljen. — 27. **sata:** usjevi. — **fertur:** ide. — 28. **clausas finit aquas:** prolepsa; omeđuje, te zatvora; prevedi: rubom obala kao međom zatvora. — 29. **vallis:** dolina. — **latis discursibus:** trkom naširoko; ono malo ljudi i stoke bilo je rasijano, te se morala četa Fabijâ rastrkati. — 30. **sternere:** obarati. — **nec metus alter:** i u njih nema drugoga straha, t. j. ne boje se, da će dušman srnuti odrugud. — 31. **ruere:** srtati. — **male:** u zao čas. — 32. **simplex:** prostodušan, bezazlen. — **nobilitas:** plemčad. — **perfidus:** podmukao. — 33. **virtus:** junaštvo. — 34. **latus omne tenent:** odasvud opkole. — 36. **quidve adest, quod restet:** čega ima, što ostaje; što još ostaje? — **in misero tempore:** u nevolji. — 37. **longe:** dugo. — **Laurentibus:** Laurent je primoski grad u Laciju. — 38. **fulmineo:** ore, strjelovitim zubom. — 40. **alterna:** manu, rukom naizmjence. — **ferunt:** zadobivati.

Una dies Fabios ad bellum miserat omnes:
Ad bellum missos perdidit *una* dies.
Ut tamen Herculeae superessent semina gentis,
Credibile est ipsos consuluisse deos;
Nam *puer impubes* et adhuc non utilis armis
Unus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet, ut posses olim tu, *Maxime*, nasci,
Cui res cunctando restituenda foret.

4. Izlaganje Romula i Rema.

(II. 383.—422., III. 59.—68.)

Luperkalije su se slavile na spomen Romula i Rema 15. veljače. Svećenici Luperci pošli bi iz Luperkala pa obašli najstariji dio grada Palacij i vratili se.

Silvia Vestalis *caelestia semina* partu
Ediderat patruo regna tenente suo.
Is iubet auferri parvos et *in amne necari*.
Quid facis? Ex istis *Romulus* alter erit.
Iussa recusantes peragunt lacrimosa ministri,
Flent tamen et geminos in loca iussa ferunt.
Albula, quem Tiberim mersus Tiberinus in undis
Reddidit, hibernis forte tumebat aquis.
Hic, ubi nunc fora sunt, lintres errare videres,
Quaque iacent valles, Maxime Circe, tuae.
Huc ubi venerunt, — neque enim procedere possunt

---

43. **Herculeae:** gentis, Fabiji su izvodili rod svoj od Herakla i jedne kćeri Euandrove. — 45. **impubes:** neodrastao. — **non utilis:** nedorastao. — 47. **Maxime:** apostrofa; misli Kvinta Fabija Maksima Kunktatora. — 48. **cui res:** kojemu bješe uskrsnuti državu.

4. 1. **partu edere:** roditi. — 2. **patruus:** stric Amulije. — 3. **necare:** ubiti, utopiti. — 4. **quid facis:** pjesnik govori Amuliju. — **alter:** jedan, subj. — 5. **iussa lacrimosa:** tužnu zapovijed, ogl. str. 41. b. 77. — **recusantes:** nerado. — 6. **gemini:** blizanci. — **iussus:** određen. — 7. **quem:** proteže se na „Albula“, koja je kao izuzetak žen. roda; relativna se zamjenica, ako je subjekt ili objekt rečenice, slaže s imenicom, koja je predikat, dakle ovdje s „Tiberim reddidit“; koju prekrsti Tiberom utopljenik Tiberin (neki kralj u Albi Longi). t. j. po njemu se Albula prozva Tiberom. — 9. **fora:** forum Romanum, forum boarium i drugi; trgovi su bili po dolovima. — **linter:** čamac. — **videres:** ogl. str. 44. b. 143. — 10. **quaque:** et qua. — **Circus maximus:** između Aventina i Palatina.

Longius — ex illis unus et alter ait:
„At quam sunt similes! At quam formosus uterque!
Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu, nisi fallit imago,
Nescio quem vobis suspicer esse deum."
„At si quis vestrae deus esset originis auctor,
In tam praecipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certe, si non ope mater egeret,
Quae facta est uno mater et orba die.
Nata simul, moritura simul, simul ite sub undas,
Corpora!" Desierat deposuitque sinu.
Vagierunt ambo pariter: sensisse putares.
Hi redeunt udis in sua tecta genis.
Sustinet impositos summa cavus alveus unda:
Heu quantum fati parva tabella tulit!
Alveus in limo silvis adpulsus opacis
Paulatim fluvio deficiente sedet.
Arbor erat — remanent vestigia, — quaeque vocatur
Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
Venit ad expositos — mirum! — *lupa* feta gemellos:
Quis credat pueris non nocuisse feram?
Non nocuisse parum est, prodest quoque. Quos lupa nutrit,
Perdere cognatae sustinuere manus!
Constitit et cauda teneris blanditur alumnis
Et fingit lingua corpora bina sua.

---

12. **unus et alter:** jedan do dva. — 14. **plus:** vigoris (snage). — **iste:** taj, Romul. — 15. **arguere:** pokazivati, odavati. — **imago:** lik. — 16. **nescio quem:** deum vobis esse (patrem) suspicer (slutio bih); nescio quis, neki. — 17. **at:** govori drugi čovjek. — **origo:** koljeno, rod. — 18. **praeceps:** opasan. — 19. **ferret:** mater; a zacijelo bi pritekla mati. — 20. **orba:** bezdjetka. — 21. **nata:** corpora, djeco zajedno rođena. — **moritura:** da uginete. — 22. **sinu:** iz naručja. — 23. **vagire:** cviljeti. — **sensisse:** da su razumjeli. — **putares:** ogl. str. 44. b. 143. — 24. **udus:** vlažan, orošen. — 25. **impositos:** alveo (u čamac). — **summa:** (in) unda, povrh vode. — 26. **tabella:** daščica, čamčić. — 27. **in limo:** sedet; limus, blato. — **adpulsus:** s dat., pritjeran, pristavši. — **opacus:** hladovit. — 28. **deficere:** opadati. — 30. **Rumina ficus:** Ficus ruminalis. Diva Rumina (Junona) božica je nadajanja; ruma znači, koliko dojka. — 31. **feta:** koja je tek okotila. — 32. **fera:** zvijer. — 33. **parum est:** premalo je. — **quoque:** što više, pače. — 34. **cognatus:** rođački. — **sustinere:** odoljeti, moći. — 35. **cauda blanditur:** repom mašući umiljava se. — 36. **fingere:** rediti, lizati. — **lingua:** sua.

Marte satos scires: timor afuit. Ubera ducunt
Nec sibi promissi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit, locus ipse *Lupercis*:
Magna dati nutrix praemia lactis habet.
Martia ter senos proles adoleverat annos,
Et suberat flavae iam nova barba comae.
Omnibus agricolis armentorumque magistris
Iliadae fratres iura petita dabant.
Saepe domum veniunt praedonum sanguine laeti
Et redigunt actos in sua rura boves.
Ut genus audierunt, animos pater editus auget,
Et pudet in paucis nomen habere casis:
Romuleoque cadit traiectus *Amulius* ense,
Regnaque longaevo restituuntur *avo*.

5. Osnutak Rima.

(IV. 809.—858.)

Na dan osnutka Rima 21. travnja slavile su se Palilije, svetkovina božice Pales, koja je bila zaštitnica stada.

Iam luerat poenas frater Numitoris, et omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes et *moenia ponere* utrique
Convenit. Ambigitur, moenia ponat uter.

---

37. **Marte sati:** djeca Martova. — **scires:** mogao si znati, ogl. str. **44.** b. 143. — **uber:** vime, sisa; ubera ducere, sisati. — 38. **nec:** et ope lactis sibi non promissi aluntur; hrane se mlijekom njima nenamijenjenim; bilo je za vučiće određeno. — 39. **illa:** lupa; sveto se mjesto po vučici prozvalo Luperkal, a po Luperkalu svećenici Luperci. — 40. **praemia:** dati lactis, za. — 42. **suberat:** niže kose izbiše malje. — 43. **armentorum magister:** pastir. — 44. **Iliadae:** filii Iliae, Trojančad, djeca Trojanke Reje Silvije. — **iura petita dabant:** krojili su pravdu na molbu, na zahtjev. — 46. **redigunt:** in sua rura, vraćaju. — **actos:** abactos; odagnane, otete. — 47. **genus:** za rod svoj, t. j. kakva su roda. — **animi:** ponos. — **pater:** (a Faustulo) editus, otkrit; prevedi: glas o ocu (Martu). — 48. **pudet:** eos. — **in paucis:** da im za (slavno) ime znade tek koja koliba. — 49. **Romuleo:** ogl. str. 8. b. 3. — 50. **avo:** Numitori.

5. 1. **Frater Numitoris:** Amulius. — 2. **gemino sub duce:** sub Romulo et Remo. — 3. **contrahere:** okupiti. — **agrestis:** seljak. — **utrique convenit:** slože se obadvojica, da će. — 4. **ambigitur:** samo se pru.

„Nil opus est," dixit, „certamine" Romulus, „ullo;
  Magna fides *avium* est, experiamur aves!"
Res placet. Alter adit nemorosi saxa *Palati*,
  Alter *Aventinum* mane cacumen init.
Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine: pacto
  Statur, et arbitrium *Romulus* urbis habet.
Apta dies legitur, qua moenia signet aratro.
  Sacra Palis suberant: inde movetur opus.
Fossa fit ad solidum, fruges iaciuntur in ima
  Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, plenaeque imponitur ara,
  Et novus accenso fungitur igne focus.
Inde premens stivam designat moenia sulco,
  Alba iugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit haec regis: „Condenti, Iuppiter, urbem,
  Et genitor Mavors, Vestaque mater, ades!
Quosque pium est adhibere deos, advertite cuncti!
  Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic aetas dominaeque potentia terrae,
  Sitque sub hac oriens occiduusque dies!"
Ille precabatur, tonitrū dedit omina laevō
  Iuppiter, et laevo fulmina missa polo.
Augurio laeti iaciunt fundamina cives,

6. **fides avium:** vjera u. — 7. **nemorosus:** šumovit. — **Palati:** Palatii. — 8. **Aventinum:** cacumen. — 9. **hic:** Romulus. — **pacto statur:** drže se ugovora. — 10. **arbitrium:** vlast. — 11. **legitur:** eligitur. — **signet:** Romulus; po starom se običaju latinskom zarezala plugom brazda, kuda će ići zidovi gradski. — 12. **sacra:** svetkovina. — **subesse:** biti na domaku. — **movetur:** pokrene se. — 13. **fit ad solidum:** iskopa se do tvrdine (duboko). — **in ima:** fossa, na dno. — 14. **terra:** iacitur. — **petitus:** donesen. — **solum:** zemlja, kraj, t. j. iz mjesta, odakle su bili novi građani. — 15. **plenaeque:** fossae, ogl. str. 10. b. 61. — 16. **fungitur igne:** gori vatrom. — 17. **premens:** Romulus. — **stiva:** ručica. — 18. **niveus:** bijel kao snijeg. — 19. **haec:** subj., ovo. — **condenti:** mihi. — 20. **ades:** pomozi! — 21. **quosque:** et cuncti dii, quos. — **adhibere:** zvati. — **advertite:** animos, pogledajte na me! — 22. **auspicibus vobis:** abl. aps., pod vodstvom, pod okriljem vašim; činovnik, koji obavlja auspicije, bio je na čelu poduzeću, za koje su se obavljale auspicije. — 23. **aetas:** et potentia sit longa huic dominae terrae. — 24. **dies:** sol; istok i zapad. — 25. **tonitru:** laevo; gromom s lijeve strane; Grk gleda, kad gata, na sjever, te mu je desna strana (istok) sretna, dok je Rimljaninu, koji se okreće na jug, lijeva strana sretna. — 26. **laevo:** polo (caelo), lijevo s neba. — 27. **fundamen iacere:** udarati temelj.

  Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc *Celer* urget opus, quem Romulus ipse vocarat,
  „Sint" que, „Celer, curae," dixerat, „ista tuae!
Neve quis aut muros aut factam vomere fossam
  Transeat, audentem talia dede neci!"
Quod Remus ignorans humiles contemnere muros
  Coepit et „His populus," dicere, „tutus erit?"
Nec mora, *transiluit*. Rutro Celer occupat ausum:
  Ille premit duram sanguinolentus humum.
Haec ubi rex didicit, lacrimas introrsus obortas
  Devorat et clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult exemplaque fortia servat,
  „Sic" que „meos muros transeat hostis" ait.
Dat tamen exsequias, nec iam suspendere fletum
  Sustinet, et pietas dissimulata patet.
Osculaque applicuit posito suprema feretro,
  Atque ait: „Invito frater adempte, vale!"
Arsurosque artus unxit. Fecere, quod ille,
  Faustulus et maestas *Acca* soluta comas.
Tum iuvenem nondum facti flevere Quirites,
  Ultima, plorato subdita flamma rogo est.
Urbs oritur — quis tunc hoc ulli credere posset? —
  Victorem terris impositura pedem.

29. **Celer:** potonji glavar tjelesne straže kraljeve (tribunus celerum). — **urgere:** požurivati. — 30. **sintque:** et cui dixerat: „Sint". — 32. **audentem:** tko se usudi tako što, njega. — **neci dedere:** pogubiti. — 34. **his:** muris. — 35. **nec mora:** smjesta. — **rutrum:** lopata, motika. — **occupare:** shvatiti. — **ausus:** drznik. — 36. **premit:** leži. — **sanguinolentus:** krvav. — 37. **didicit:** sazna. — **introrsus:** devorat, u sebi guta. — **obortas:** što su skočile na oči. — 38. **clausum habet:** zatvara, krije. — 39. **exempla fortia servat:** podaje primjer hrabrosti. — 41. **exsequiae:** svečani sprovod. — **suspendo:** objesim, ustavim. — 42. **sustinere:** kadar biti. — **pietas:** ljubav (bratska). — **dissimulatus:** pritajen. — 43. **posito:** (in) feretro, bratu na nosilima. — 44. **invito:** mihi. — 45. **quod ille:** isto, što on; Faustul i Aka othranili su Romula Rema. — 46. **comas:** ogl. str. 15. b. 20.; prevedi: tužna raspuštene kose. — 47. **nondum facti:** jer su po priči „Quirites" postali istom, kad su se oni sjedinili sa Sabinjanima; „Quirites" je isto, što „curites", članovi kurija (bratstava). — 48. **ultima:** napokon. — **ploratus:** oplakan, poslije plača. — **rogus:** lomača. — 50. **impositura:** kojoj bješe (suđeno) nogom pobjednicom prigaziti svijet.

6. Apoteoza Romulova.

(II. 481.—512.)

Kvirinalije, apoteoza Romulova, svetkovale su se 17. veljače.

Nam pater armipotens postquam nova moenia vidit
Multaque Romulea bella peracta manu,
„Iuppiter,“ inquit, „habet Romana potentia vires:
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum! Quamvis intercidit alter,
Pro se proque Remo, qui mihi restat, erit.
„„Unus erit, quem tu tolles in caerula caeli““
Tu mihi dixisti: sint rata dicta Iovis!“
Iuppiter *adnuerat*. Nutu tremefactus uterque
Est polus, et caeli pondera movit Atlas.
Est locus, antiqui Capreae dixere paludem:
Forte tuis illic, *Romule*, iura dabas.
Sol fugit et removent subeuntia nubila caelum,
Et gravis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus aether.
Fit fuga, rex patriis astra petebat equis.
Luctus erat, falsaeque patres in crimine caedis;
Haesissetque animis forsitan illa fides.
Sed *Proculus* Longa veniebat *Iulius* Alba
Lunaque fulgebat, nec facis usus erat,
Cum subito motu saepes tremuere sinistrae —

---

6. 1. **Pater:** Romuli, Mart. — **armipotens:** bojnik. — 2. **multaque:** bella peracta. — **Romulea:** manu. — 4. **sanguinis:** mei, Romuli. — **officium:** služba. — 5. **quamvis:** ogl. str. 26. b. 165. — 6. **erit:** is (Romulus), qui mihi restat. — 7. **caerula caeli:** modrina nebeska, modro nebo. — 8. **sint rata:** neka su stalne, neka se obistine. — 9. **adnuere:** namignuti, potvrditi. — 10. **caeli pondera:** teška nebesa. — 11. **Capreae palus:** Kozja bara, ribnjak na Martovu polju, gdje se narod skupljao na vojnu smotru i na sud. — 12. **iura dare:** kralj je vrhovni sudac. — 13. **fugit:** nesta (sunca). — **removere:** zastrijeti. — **subire:** namicati se. — 14. **effusis aquis:** kao iz kabla. — 15. **abrumpitur:** trga se. — **ignibus:** fulminibus. — 16. **patriis equis:** Mart mu je poslao svoja kola. — **petere:** dizati se k. — 17. **falsaeque:** et patres in falso crimine caedis erant; krivili su s nepravom senatore s umorstva. — 18. **haesisset:** (in) animis, bila bi ostala u duši. — **fides:** vjera, t. j. da su ubili Romula. — 19. **Proculus Iulius, Longa Alba:** Iulius Proculus, Alba Longa. — 20. **usus erat:** trebalo je. — 21. **cum:** kadli. — **motus:** trešnja. — **saepes:** ograda, grmlje (kraj puta). — **sinistrae:** (s lijeva) saepes, ogl. str. 130. b. 25.

Rettulit ille gradus horruěruntque comae —
Pulcher et humano maior trabeaque decorus
Romulus in media visus adesse via
Et dixisse simul: „Prohibe lugere Quirites,
Nec violent lacrimis numina nostra suis!
Tura ferant placentque novum pia turba *Quirinum*
Et patrias artes militiamque colant!“
Iussit et in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic populos iussaque verba refert.
Templa deo fiunt. *Collis* quoque dictus ab illo est,
Et referunt certi sacra paterna dies.

7. Uzeće Gabija.

(II. 687.—720.)

Pad kraljevstva (Regifugium) slavio se 24. veljače.

Ultima *Tarquinius* Romanae gentis habebat
Regna, vir iniustus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes,
Et *Gabios* turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus, proles manifesta *Superbi*,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios: „Occidite,“ dixit, „inermem!
Hoc cupiant fratres Tarquiniusque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga“.
Dicere ut hoc posset, verbera passus erat.

---

22. **gradum referre:** ustuknuti. — **horrere:** nakostriješiti se. — 23. **humano maior:** od čovječjega lika, od čovjeka veći. — **trabea:** plašt kraljevski. — 25. **prohibe lugere Quirites:** ne daj Kvirićanima, da žale. — 27. **ferant:** subj. turba. — 28. **patriae artes:** očinski običaji. — 29. **oculis:** ispred očiju. — **evanescere:** izgubiti se, rasplinuti se. — 30. **populos:** Latinjane i Sabinjane. — 31. **collis:** Quirinalis s hramom Kvirinovim. — 32. **referunt:** u stalne se dane (27. veljače) vraća svetkovina. — **paterna:** Romul je bio pater Urbis.

7. 1. **Ultima:** regna habebat, posljednji je kraljevao. — **Romanae gentis:** regna. — 2. **fortis ad arma:** junak na oružju. — 4. **ars:** lukavstvo. — 5. **trium:** od tri (sina). — **minimus:** Sextus Tarquinius. — **manifestus:** pravi pravcati. — 6. **nocte silente:** u gluho doba noći. — 7. **nudare:** trgnuti. — 8. **hoc cupiant:** to bi radi. — 10. **verbera:** passus est, dao se išibati.

Luna fuit: spectant iuvenem gladiosque recondunt
Tergaque deducta veste notata vident.
Flent quoque et, ut secum tueatur bella, precantur.
Callidus ignaris adnuit ille viris.
Iamque potens, misso genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis
Sectus humum rivo lene sonantis aquae.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit et virga *lilia* summa metit.
Nuntius ut rediit decussaque lilia dixit,
Filius „Agnosco iussa parentis“ ait.
Nec mora, *principibus* caesis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus moenia nuda suis.
Ecce, nefas visu, mediis altaribus *anguis*
Exit et exstinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phoebus. Sors est ita reddita, „*Matri*
Qui dederit princeps *oscula,* victor erit“.
Oscula quisque suae matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
Ille iacens pronus matri dedit oscula *Terrae,*
Creditus offenso procubuisse pede.

---

11. **recondere:** turiti u korice. — 12. **deducta:** veste; odgrne haljinu svoju, a oni. — **notatus:** išaran. — 13. **bellum tueri:** vojevati. — 14. **ignaris:** pristade uz ljude bez svake slutnje. — 15. **potens:** osilivši. — **appellare:** moliti. — 16. **quod:** iter perdendi (za propast) Gabios. — 17. **suberat:** bijaše blizu (dvora očeva). — **cultissimus herbis:** abl. obzira, sav zasađen cvijećem, pun puncat cvijeća. — 18. **humum:** ogl. str. 15. b. 20.; a prosijeca zemlju potok. — **lene:** sonantis, unutrašnji obj.; prevedi: blagom žubor-vodom. — 19. **latens:** tajni. — **nati:** sina svojega. — 20. **lilia summa:** vrške; drugi pominju makove glavice. — **metere:** žeti, pokositi, odbiti. — 21. **lilia:** cvjetovi ljiljanovi. — 22. **agnosco:** razumijem. — 24. **ducibus:** suis nuda (lišeni). — 25. **nefas visu:** strahote na pogled! — **mediis altaribus:** isred žrtvenika; ogl. str. 41. b. 77. — 26. **exta:** utrobica (pluća, jetra, slezina). — 27. **consulitur:** pitaju Feba; kralj je poslao sinove i nećaka Bruta u Delfe. — **sors:** proroštvo; sors est reddita, odgovori se. — 28. **princeps:** prvi. — 29. **properata:** hrlo. — 30. **credula turba:** lakovjerna družba, jer nije razumjela. — 31. **sapiens imitator:** stulti, mudar glumac lude, mudro glumio ludu. — 32. **dirus:** grozan. — 33. **iacens pronus:** legavši ničice. — 34. **creditus:** a mislilo se, da. — **offenditur pes:** spotiče se noga.

8. Dobri stari običaji.

(V. 57.—72.)

Magna fuit quondam *capitis* reverentia *cani,*
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus *iuvenes* animosaque *bella* gerebant
Et pro dis aderant in statione suis;
Viribus illa minor nec habendis utilis armis
Consilio patriae saepe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,
Nomen et aetatis mite *senatus* erat.
Iura dabat populo senior, finitaque certis
Legibus est aetas, unde petatur honor.
Et *medius* iuvenum, non indignantibus ipsis,
Ibat et interior, si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? *Censuram* longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit selectaque pectora *patres*
Dixit; ad hos urbis summa relata novae.

9. Hiron.

(V. 381.—414.)

Zviježđe Kentaur (Hiron) izlazi 3. svibnja. Pjesnik nadovezuje priču o Hironu

Pelion Haemoniae mons est obversus in austros:
Summa virent pinu, cetera quercus habet.

---

8. 1. **canus:** sijed. — 2. **ruga:** bora. — 3. **animosus:** srčan, junački. — 4. **statio:** straža. — 5. **viribus:** abl. obzira. — **habendis:** armis (dat.) utilis, prikladan za oružje. — 7. **nec nisi:** i samo. — **seros:** nije mogao, kao od Sule naprijed, već mladi kvestor u senat. — 8. **nomen:** et „senatus“ erat mite nomen aetatis, nomen mitis (blage, mirne) aetatis. — 9. **senior:** starac. — **finitus:** određen. — 10. **unde:** poslije koje (dobi); otkad. — 11. **medius iuvenum:** u sredini među; iuvenis je čovjek do 40 godine. — **indignari:** ljutiti se, — **ipsis:** iuvenibus. — 12. **interior:** unutrašnji, unutra, do kuće; ako idu dvojica, stariji ide kraj kuće, da ga ne guraju prolaznici. — 13. **dignus:** rubore (rumen), bestidan. — 14. **censuram dare:** paziti na ćudoređe. — **longus:** velik. — 15. **pectora:** srca, ljudi. — 16. **summa:** vrhovna vlast. — **referre ad:** predati.

9. 1. **Haemonia:** Tesalija po gori Hemu. — **in austros:** na jug, ogl. str. 19. b. 23.; auster, južnjak. — 2. **summa:** vrhunci. — **habet:** zaprema.

Phillyrides tenuit. Saxo stant antra vetusto,
Quae iustum memorant incoluisse senem.
Ille manus, olim missuras Hectora leto,
Creditur in lyricis detinuisse modis.
Venerat *Alcides* exhausta parte laborum,
Iussaque restabant ultima paene viro.
Stare simul casu Troiae duo fata videres:
Hinc puer *Aeacides,* hinc Iove natus erat.
Excipit hospitio iuvenem Philyreïus heros,
Et causam adventus hic rogat, ille docet.
Perspicit interea clavam spoliumque leonis,
„Vir“ que ait „his armis, armaque digna viro!“
Nec se, quin horrens auderent tangere saetis
Vellus, Achilleae continuere manus.
Dumque senex tractat squalentia tela venenis,
Excidit et laevo *fixa* sagitta pede est.
Ingemuit Chiron traxitque e corpore ferrum,
Et gemit Alcides Haemoniusque puer.
Ipse tamen lectas Pagasaeis collibus herbas
Temperat et vana vulnera mulcet ope.
Virus edax superabat opem, penitusque recepta
Ossibus et toto corpore pestis erat.

3. **Phylliriides:** dva „ll“, da bude slog dug; sin Filirin i Kronov (Saturnov), kentaur, pravednik, vještak u glazbi, ljekar, gatar, odgojitelj Ahilejev i Jasonov. — **tenere:** prebivati. — 4. **quae:** (antra) incoluisse. — 5. **ille:** creditur detinuisse manus (Achillis). — **mittere:** leto, predati smrti, ubiti; ogl. str. 28. b. 225. — 6. **detinere in:** zabaviti. — **modus:** napjev, pjesma. — 7. **Alcides:** Hercules, po djedu Alkeju. — **exhaurire:** iscrpsti, preturiti. — 8. **iussa ultima:** posljednje zapovijedi, t. j. posljednje muke, što mu ih je naložio Euristej. — **paene:** ultima. — 9. **simul:** stare, zajedno. — **casu:** slučajno. — **duo fata:** Heraklo je već osvojio Troju, a Ahilej će poći na nju. — **videres:** ogl. str. 44. b. 143. — 10. **Aeacides:** Ahilej po djedu Eaku. — **Iove natus:** Heraklo je sin Zeusov i Alkmenin. — 11. **hospitio excipere:** gostoljubivo primiti. — 12. **hic:** Hiron. — **ille:** Heraklo. — **docet:** kaže. — 13. **clava:** kij. — **spolium:** koža. — 14. **Vir:** (digne) his armis. — 15. **quin:** mjesto „quominus“ poslije „*non* continuere“. — **tangere:** vellus (runo, krzno) saetis horrens (nakostriješen). — **saeta:** čekinja, dlaka; saetis horrens, kudrav. — 17. **tractare:** pipati, ogledati. — **squalens:** nečist, okvašen; strjelice su bile okvašene otrovnom krvlju lernejske hidre. — 21. **lectus:** nabran. — **Pagasaeus:** Pagasa, primorski grad u Tesaliji. — 22. **temperare:** miješati. — **vana:** ope, zaludnjim lijekom. — 23. **edax:** jedak, oštar. — **supero aliquid:** jači sam od. — **recepta erat:** prodrije.

Sanguine Centauri *Lernaeae* sanguis *echidnae*
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.
Stabat, ut ante patrem, lacrimis perfusus Achilles:
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Saepe manus aegras manibus fingebat amicis —
Morum, quos fecit, praemia doctor habet, —.
Oscula saepe dedit, dixit quoque saepe iacenti:
„Vive, precor, nec me, care, relinque, pater!“
Nona dies aderat, cum tu, iustissime Chiron,
Bis septem *stellis* corpora cinctus eras.

10. Stari i novi Rim.

(I. 195.—218.)

Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.
Vix ultra, quo iam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc sunt quam prisci temporis annis,
Dum populus *pauper*, dum *nova* Roma fuit,
Dum casa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Iuppiter angusta vix totus stabat in aede,
Inque Iovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quae nunc Capitolia gemmis,
Pascebatque suas ipse senator oves.
Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem
Et faenum capiti supposuisse fuit.

26. **tempora nulla:** ni časa. — 27. **ut ante patrem:** Ahilej ga štuje kao oca. — 28. **flendus erat:** morao bi plakati; indikativ mjesto konj. u irealnoj hipotet. rečenici uz particip fut. — **Peleus:** otac Ahilejev. — 29. **saepe:** puno puta. — **fingebat:** gladio je (Ahilej). — **amicus:** ljubazan. — 30. **morum:** doctor (učitelj) habet praemia morum (za ćud), quos. — 32. **care:** pater. — 34. **corpora cinctus:** ogl. str. 15. b. 20.; pl. je zato, jer kentaur je sprijed čovjek, ostrag konj.

10. 1. **Amor habendi:** lakomstvo. — 2. **vix ultra:** jedva ima, kud bi još dalje. — 3. **pluris sunt opes:** više vrijedi blago. — 4. **novus:** mlad. — 5. **Martigena:** čedo Martovo, Romul. — 6. **fluminis ulva:** rogoz iz rijeke. — **torus:** postelja. — 7. **aedes:** bogomolja. — 8. **fictilis:** zemljan. — 9. **frondibus ornabant:** Capitolia (hramove na Kapitoliju), quae nunc gemmis ornant(ur). — 11. **pudor:** fuit capere quietem in stipula (slama); pudor, stid, sramota. — 12. **faenum:** sijeno.

Iura dabat populis posito modo praetor aratro;
Et levis argenti lammina crimen erat.
At postquam Fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summo vertice Roma deos,
Creverunt et *opes et opum furiosa cupido,*
Et cum possideant plurima, plura petunt.
Quaerere, ut absumant, absumpta requirere certant
Atque ipsae vitiis sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab unda,
Quo plus sunt potae, plus sitiuntur aquae.
In pretio pretium nunc est, dat *census honores,*
Census amicitias, pauper ubique iacet.

---

13. **populis:** ljudima. — **posito:** deposito. — **modo:** malo prvo. — 14. **levis:** lammina (listić). — **crimen:** grjehota. — 15. **caput:** huius loci, diže glavu ovomu mjestu (Rimu). — 16. **summo vertice:** vrhom tjemena svojega. — 18. **cum:** premda. — **plura:** još više. — 19. **quaerere:** certant, ut; živo nastoje da otmu. — **absumpta:** a kad njima otmeš, traže natrag. — 20. **ipsae:** vices, mijena. — **alimentum:** hrana, mamac. — 21. **sic:** (ab iis), quibus intumuit, (eo) plus sitiuntur aquae, quo plus. — **intumescere:** oteći, naduti se. — **suffusa:** ab unda, od podlivene vode, t. j. od vodene bolesti. — 22. **potare:** supin potum, piti; što više vode piju. — **aquam sitire:** žedan biti vode. — 23. **in pretio est pretium:** u cijeni je novac. — **census:** procjena, imutak. — 24. **iacet:** prezrén je.

